

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall och till vissa lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det stiftas en lag om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall. I lagen anges vilka förutsättningar som ska gälla för en persons bosättning och arbete, och den ska tillämpas i fall där det fattas beslut om utbetalning av en social förmån när en person har flyttat från utlandet till Finland eller från Finland till utlandet, och det måste avgöras om personen ska betraktas som arbetstagare eller bosatt i Finland. Bestämmelserna om arbete och bosättning ska bilda en helhet tillsammans med övriga förutsättningar som gäller beviljandet av förmånerna. Den föreslagna lagen ska sålunda tillämpas tillsammans med de lagar om bosättningsbaserade sociala förmåner som verkställs av Folkpensionsanstalten.

I lagen definieras minimikraven på vad som ska betraktas som arbete vid tillämpningen av lagstiftningen om bosättningsbaserade sociala förmåner på en arbetstagare som kommer till Finland. När en person flyttar till Finland som arbetstagare, avgörs rätten till bosättningsbaserade förmåner i regel utifrån personens arbete.

I lagen definieras också bosättning i Finland med avseende på lagstiftningen om sociala förmåner som verkställs av Folkpensionsanstalten. Om en person som kommer till Finland inte är arbetstagare, eller personens bosättning annars är av betydelse vid avgörandet av ett visst förmånsärende, avgörs personens rätt till bosättningsbaserade förmåner enligt definitionen på bosättning.

I lagen definieras också när en person som flyttar från Finland till utlandet fortsättningsvis kan betraktas som en i Finland bosatt person vars rätt till bosättningsbaserade förmåner kan fortsätta trots vistelse i utlandet.

Bestämmelser om bosättningsbaserade förmåner finns i följande lagar: folkpensionslagen, barnbidragslagen, lagen om handikappförmåner, lagen om garantipension, lagen om bostadsbidrag för pensionstagare, lagen om moderskapsunderstöd, lagen om allmänt bostadsbidrag och lagen om underhållsstöd.

I propositionen ingår också ett ändringsförslag som gäller de administrativa förfarandena vid Folkpensionsanstalten. Det ska, enligt vad som föreslås, inte ges ett separat överklagbart beslut om att en person omfattas av det sociala trygghetssystemet, utan avgörandet ska ingå i ett överklagbart beslut som gäller förmånen. I fråga om behovet av föregripande information om bosättningsbaserad social trygghet ska det i stället för i ett förvaltningsbeslut informeras på andra sätt, till exempel med hjälp av en e-tjänst eller genom annan individuell information.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2019 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagarna avses träda i kraft den 1 april 2019.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
INNEHÅLL	2
ALLMÅN MOTIVERING	4
1 INLEDNING.....	4
2 NULÄGE	6
2.1 Lagstiftning och praxis.....	6
2.2 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet och i EU.....	14
2.2.1 Lagstiftningen i EU	14
2.2.2 Överenskommelser om social trygghet	19
2.2.3 Lagstiftningen i utlandet.....	22
2.3 Bedömning av nuläget	24
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	26
3.1 Målsättning	26
3.2 De viktigaste förslagen.....	27
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	32
4.1 Ekonomiska konsekvenser	32
4.2 Konsekvenser för myndigheternas och arbetspensionsanstaltarnas verksamhet	33
4.3 Konsekvenser för medborgarnas ställning.....	34
4.4 Övriga samhälleliga konsekvenser.....	36
4.4.1 Konsekvenser för jämlikhet.....	36
4.4.2 Konsekvenser för jämställdhet mellan könen.....	37
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	38
5.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial	38
5.2 Remissyttranden och hur de har beaktats.....	38
6 SAMBAND MED ANDRA PROPOSITIONER.....	39
DETALJMOTIVERING	40
1 LAGFÖRSLAG	40
1.1 Lag om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall.....	40
1 kap. Allmänna bestämmelser	40
2 kap. Flyttning till Finland	44
3 kap. Flyttning från Finland till utlandet.....	49
4 kap. Särskilda bestämmelser.....	52
1.2 Lag om ändring av 4 § i folkpensionslagen	53
1.3 Lag om ändring av 2 och 23 § i lagen om garantipension	54
1.4 Lag om ändring av 1 § i lagen om frontmannapension.....	54
1.5 Lag om ändring av 6 § i lagen om pensionsstöd.....	54
1.6 Lag om ändring av 2 § i lagen om bostadsbidrag för pensionstagare	54
1.7 Lag om ändring av 1 kap. 2 § i sjukförsäkringslagen	54
1.8 Lag om ändring av 4 § i lagen om handikappförmåner	55
1.9 Lag om ändring av 1 och 1 a § i barnbidragslagen	55
1.10 Lag om ändring av 1 § i lagen om moderskapsunderstöd.....	55
1.11 Lag om ändring av 1 § i lagen om underhållsstöd	55
1.12 Lag om ändring av 3, 4, 9 och 17 § i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn	56
1.13 Lag om ändring av 1 kap. 8 a § i lagen om utkomststöd för arbetslösa	57
1.14 Lag om ändring av 2 § i lagen om allmänt bostadsbidrag	57
1.15 Lag om ändring av 10 b § i lagen om pension för lantbruksföretagare	57
2 IKRAFTTRÄDANDE	58
3 FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSORDNING	58
LAGFÖRSLAG	61

RP 188/2018 rd

1. Lag om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall	61
2. Lag om ändring av 4 § i folkpensionslagen.....	68
3. Lag om ändring av 2 och 23 § i lagen om garantipension.....	69
4. Lag om ändring av 1 § i lagen om frontmannapension	70
5. Lag om ändring av 6 § i lagen om pensionsstöd	71
6. Lag om ändring av 2 § i lagen om bostadsbidrag för pensionstagare	72
7. Lag om ändring av 1 kap. 2 § i sjukförsäkringslagen.....	73
8. Lag om ändring av 4 § i lagen om handikappförmåner.....	74
9. Lag om ändring av 1 och 1 a § i barnbidragslagen.....	75
10. Lag om ändring av 1 § i lagen om moderskapsunderstöd	76
11. Lag om ändring av 1 § i lagen om underhållsunderstöd	77
12. Lag om ändring av lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn.....	78
13. Lag om ändring av 1 kap. 8 a § i lagen om utkomststöd för arbetslösa	80
14. Lag om ändring av 2 § i lagen om allmänt bostadsbidrag.....	81
15. Lag om ändring av 10 b § i lagen om pension för lantbruksföretagare.....	82
BILAGA	83
PARALLELLTEXTER	83
2. Lag om ändring av 4 § i folkpensionslagen.....	83
3. Lag om ändring av 2 och 23 § i lagen om garantipension.....	84
4. Lag om ändring av 1 § i lagen om frontmannapension	85
5. Lag om ändring av 6 § i lagen om pensionsstöd	86
6. Lag om ändring av 2 § i lagen om bostadsbidrag för pensionstagare	87
7. Lag om ändring av 1 kap. 2 § i sjukförsäkringslagen.....	88
8. Lag om ändring av 4 § i lagen om handikappförmåner.....	89
9. Lag om ändring av 1 och 1 a § i barnbidragslagen.....	90
10. Lag om ändring av 1 § i lagen om moderskapsunderstöd	92
11. Lag om ändring av 1 § i lagen om underhållsunderstöd	93
12. Lag om ändring av lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn.....	94
13. Lag om ändring av 1 kap. 8 a § i lagen om utkomststöd för arbetslösa	98
14. Lag om ändring av 2 § i lagen om allmänt bostadsbidrag.....	99
15. Lag om ändring av 10 b § i lagen om pension för lantbruksföretagare.....	100

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993, nedan *tillämpningsområdeslagen*) trädde i kraft den 1 januari 1994, när Finland tillträdde Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Genom lagen förenhetligades bestämmelserna om tillämpningsområde i flera förmånslagar som Folkpensionsanstalten tillämpar och reglerades vad som avses med bosättning när beslut om rätten till förmåner fattas. Sedan dess har lagen ändrats flera gånger. I och med ändringarna har bestämmelserna blivit mer detaljerade, och särskilda bestämmelser om ett flertal persongrupper har fogats till lagen.

En översyn av lagstiftningen om bosättningsbaserade sociala förmåner har visat sig vara behövlig i och med den ökade internationella rörligheten, ändringarna av EU:s lagstiftning, förändringen i arbetslivet och de möjligheter som digitaliseringen innebär. År 1994, när Finland blev medlem i EES, flyttade omkring 11 600 personer till Finland. Av dem kom cirka 4 400 från EES-stater, de flesta från Sverige. Vid ingången av 1995 bodde det i Finland omkring 22 000 personer som hade flyttat hit från det forna Sovjetunionens territorium. År 2016 flyttade 35 000 personer till Finland, och 12 900 av dem kom från EU-länder. Från Finland flyttade det året 18 100 personer, av vilka 11 800 flyttade till EU-länder. Vid utgången av 2017 bodde sammanlagt 249 500 utländska medborgare i Finland. Av dem var cirka 52 000 estniska medborgare och nästan 30 000 ryska medborgare.

Under de första åren av Finlands EU-medlemskap var Sverige den viktigaste samarbetspartnern när det gällde att samordna den sociala tryggheten för personer som flyttar mellan länder. Finland och Sverige samarbetar fortfarande i stor utsträckning, särskilt i fråga om den sociala tryggheten för pensionstagare. När det gäller personer i arbetsför ålder är rörligheten mellan Estland och Finland störst numera. Ändå kommer majoriteten av dem som flyttar till Finland från länder utanför EU.

Bestämmelser om vilket land som svarar för den sociala tryggheten för personer som flyttar mellan EU-länder finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen (nedan *EU-förordning 883/2004*) och i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) 987/2009 om tillämpningsbestämmelser till förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen (nedan *EU-förordning 987/2009*). Syftet med förordningarna är att samordna rättigheterna till social trygghet för personer som flyttar mellan medlemsstater. Målet är att en person inte ska gå miste om sina rättigheter till social trygghet för att han eller hon har utövat sin rätt till fri rörlighet som tryggas i EU-fördraget. På samma gång är syftet att förhindra att en person utgående från en och samma risk får förmåner utan grund från flera medlemsstater. Finlands nationella lagstiftning om bosättningsbaserade förmåner står på ett principiellt plan i strid med EU-lagstiftningen om social trygghet, eftersom det inte kan krävas att rörliga personer uppfyller den förutsättning som gäller bosättning. För att den nationella lagstiftningen ska vara begriplig är det nödvändigt att i den beakta EU-lagstiftningen om samordning av systemen för social trygghet, trots att EU-förordningarna är direkt tillämplig lagstiftning.

EU-förordningarna 883/2004 och 987/2009, vilka reglerar samordningen av den sociala tryggheten, är inte längre de enda EU-rättsakter som inverkar på den sociala tryggheten. Den gränsöverskridande sociala tryggheten påverkas också av Europaparlamentets och rådets rörlighetsdirektiv 2004/38/EG samt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 492/2011 om arbetskraftens fria rörlighet inom unionen (nedan *EU-förordning 492/2011*). På senare år har det antagits ett flertal migrationsdirektiv som innehåller bestämmelser om likabehandling av arbetstagare inom den sociala trygghetens område. Den i direktiven avsedda likabehand-

lingen har utsträckts till den sociala trygghet som täcks av EU-förordning 883/2004, men det är möjligt att begränsa likabehandlingen på de sätt som anges i direktiven. I Finlands nationella lagstiftning har begränsningarna införts fullt ut. Detaljerade begränsningar som gäller den sociala tryggheten finns både i tillämpningsområdeslagen och i olika förmånslagar. Målet att lagstiftningen ska vara tydlig och genomskinlig främjas av att det i en allmän lag som påminner om en ramlag föreskrivs om när bosättningsbaserad social trygghet börjar respektive slutar, medan det i respektive förmånslag föreskrivs om de närmare förutsättningarna för olika förmåner och om begränsningar som gäller betalning av förmånerna.

Många branscher i Finland är beroende av utländsk arbetskraft. Under de senaste årtiondena har de från utlandet kommande arbetstagarnas anställningar förändrats, alldeles som på det nationella planet. Det förekommer allt oftare att anställningarna är kortvariga eller instabila eller att arbetstagarna har flera samtidiga anställningar, också i olika länder. En stor del av de utlänningar som arbetar i Finland har arbetsavtal enligt vilka arbetstimmarna är 0—40 per vecka eller arbetstagaren inkallas vid behov. Samtidigt har olika former av distansarbete blivit vanligare än förr. Multinationella företag kan via företagets interna arrangemang besluta vilken lagstiftning som ska tillämpas på arbetstagarna.

Det bosättningsbaserade systemets styrka ligger i att det är täckande, något som har förts fram i större utsträckning också i EU på senare år. Inträde i Finlands system ges alla som är bosatta i landet, och systemet erbjuder trygghet på tillräcklig nivå för alla som omfattas av det. Rätt till ett förtjänstskydd på en bättre nivå har dessutom de som betalar försäkringspremier på basis av sitt arbete samt företagare i och med sin företagsverksamhet. I Europa är det vanligt med system som bygger på försäkringspremier. Problemet med dem är den sämre tryggheten vid förändringar i arbetslivet samt att det händer att personer får sitta emellan om deras förvärvsinkomster är osäkra och varierande eller består av småskalig företagsverksamhet som bedrivs parallellt med förvärvsarbete. Eftersom det bosättningsbaserade systemet är mycket täckande är det nödvändigt att beakta dess hållbarhet och finansieringens tillräcklighet när rörligheten mellan länderna ökar. På individplanet måste det ses till jämvikten mellan rättigheter och skyldigheter för att systemets hållbarhet ska kunna tryggas. Med tanke på systemets jämvikt är det angeläget att den bosättningsbaserade sociala tryggheten riktas till dem vars ställning ska tryggas enligt grundlagen.

De administrativa förfaranden som hänför sig till tillämpningsområdeslagen, med tillhörande beslut och ändringssökande, motsvarar handläggningen och avgörandet av förmåner. Meddelandet av förvaltningsbeslut har bottnat i behovet att trygga personernas medvetenhet om vilken deras ställning är särskilt under vistelser utomlands. Enligt gällande lagstiftning behöver i praktiken en person som flyttar till Finland ett separat beslut om att han eller hon omfattas av finsk social trygghet innan han eller hon t.ex. kan få ett FPA-kort som visar att han eller hon är sjukförsäkrad. Ett beslut om att personen i fråga omfattas av social trygghet gäller ändå inte alla förmåner eller all basservice. Rätten till dem bestäms på basis av hemkommunen eller definitionen av arbete. Särskilt för personer som flyttar till Finland är det svårt att förstå att det är möjligt att söka ändring i ett beslut om huruvida de omfattas av social trygghet, trots att det är avgörande med tanke på rätten till förmåner. Ändring i ett beslut som gäller en förmån kan inte sökas effektivt när det baserar sig på ett tidigare meddelat beslut om huruvida personen i fråga omfattas av social trygghet. Det händer ofta att ändring söks i fel beslut.

En person som flyttar från landet kan få ett felaktigt intryck av ett beslut om att han eller hon omfattas av social trygghet under vistelsen utomlands: personen kan tro att han eller hon alltså har rätt till alla förmåner eller tjänster oberoende av förändringar i omständigheterna som inträffar medan han eller hon vistas utomlands. Beslutet kan bli inaktuellt redan en kort tid efter flytten, om t.ex. anställningen eller familjesituationen förändras. Oftast kan det för personen vara ett bättre alternativ att omfattas av det lokala försäkringssystemet, och ersätt-

ningar som betalas med stöd av den finska lagstiftningen ger inte en tillräcklig trygghet med avseende på risker som realiserats utomlands. För en pensionstagare kan visserligen ett beslut om att han eller hon inte längre omfattas av finsk social trygghet också innebära att Finland i praktiken alltså svarar för alla bosättningsbaserade förmåner som personen får.

Digitaliseringen gör det möjligt att bemästra ändrade bestämmelser och arbetets förändring i en allt mer komplicerad omgivning. E-tjänsterna har ökat personernas möjligheter att i realtid ta del av information om sin situation. Likaså är det möjligt för var och en att lämna uppgifter om förändrade omständigheter till myndigheterna på elektronisk väg. Sedan den nuvarande lagen trädde i kraft har det inom många förvaltningsområden blivit mycket allmänt att informera medborgarna via olika digitala kanaler. Införandet av ett nationellt inkomstregister förbättrar i fortsättningen uppföljningen i realtid av i vilken omfattning arbete utförs. Myndigheterna kan i större utsträckning än förr få information om när arbetet börjar respektive slutar i Finland samt upptäcka tecken på att någon arbetar i flera länder och också upplysa arbetstagarerna om korrekta tillvägagångssätt. Även i övriga EU-länder satsar myndigheterna på att effektivare upptäcka och förhindra fel och missbruk. Också för personerna är det tack vare e-tjänsterna enklare än förr att följa och reagera på sådant som har med den egna sociala tryggheten att göra. Att förenkla bestämmelserna så att kriterierna för rätten till sociala förmåner är genomskinliga minskar oavsiktliga fel i användningen av förmåner.

2 Nuläge

2.1 Lagstiftning och praxis

Lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet

Tillämpningsområde

Med stöd av tillämpningsområdeslagen avgörs det om följande lagstiftning om FPA-förmåner ska tillämpas på en person i hans eller hennes egenskap av bosatt eller arbetande i Finland eller under hans eller hennes vistelse utomlands: 1) folkpensionslagen, barnbidragslagen, lagen om moderskapsunderstöd, lagen om bostadsbidrag samt lagen om handikappförmåner, och 2) lagen om bostadsbidrag för pensionstagare, lagen om frontmannapension, lagen om garanti-pension och lagen om underhållsstöd.

De förmånslagar som nämns i 1 § i tillämpningsområdeslagen är indelade i två grupper. Förmåner som betalas med stöd av lagarna i första gruppen är sådana att en person, om övriga förutsättningar uppfylls, alltid har rätt till dem när lagen är tillämplig på vilken grund som helst. Med stöd av lagarna i andra gruppen kan förmåner betalas bara till personer som de facto är bosatta i Finland. Huruvida en person är bosatt i Finland avgörs med stöd av 3, 3 a och 4 § i tillämpningsområdeslagen. Det är t.ex. möjligt att betala underhållsstöd för ett barn som tillfälligt visas utomlands i högst ett år, medan barnbidrag i vissa situationer kan betalas också för barn som vistas utomlands i över ett år. Detta förutsätter att barnet med stöd av 8 § under vistelsen utomlands omfattas av finsk social trygghet t.ex. i egenskap av familjemedlem till en utsänd arbetstagare eller till en studerande, även om barnet inte är bosatt i Finland.

I sjukförsäkringslagen hänvisas det vad lagens tillämpningsområde beträffar till tillämpningsområdeslagen, varvid den som med stöd av tillämpningsområdeslagen omfattas av social trygghet också är sjukförsäkrad. Förmåner som avses i lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner (566/2005) kan beviljas sjukförsäkrade. Enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa har arbetslösa arbetssökande som är bosatta i Finland rätt till förmåner enligt den lagen, och vem som bor i Finland avgörs utgående från bosättningsbegreppet i tillämpningsområdeslagen.

Flyttning till Finland

Enligt 3 a § i tillämpningsområdeslagen är utgångspunkten att en persons helhetssituation ska beaktas när det bedöms huruvida han eller hon flyttar till Finland för att stadigvarande bosätta sig här. I bestämmelsen uppräknas dessutom faktorer som beaktas som tecken på att flyttningen till Finland är stadigvarande. Även om ingen enskild faktor som nämns i bestämmelsen realiseras kan en person anses vara bosatt i Finland när faktorerna i sin helhet pekar på att flyttningen och bosättningen i Finland är stadigvarande. En studerande som kommer till Finland enbart för att studera anses emellertid inte vara bosatt i Finland, alltså omfattas han eller hon inte av bosättningsbaserad social trygghet.

I tillämpningsområdeslagen görs det ingen åtskillnad mellan grunderna för stadigvarande boende enligt utresestat när det gäller personer som flyttar till Finland och inte är arbetstagare. Som grund för ett avgörande om bosättning i Finland för en person som inte är arbetstagare och som kommer från ett land som tillämpar EU-lagstiftning hänvisas det i lagen inte till EU-förordning 883/2004. Förordningen är emellertid primär lagstiftning i förhållande till tillämpningsområdeslagen, vilket innebär att om de två står i strid med varandra avgörs ärendet i sista hand utifrån EU-förordning 883/2004. En konfliktsituation kan uppkomma t.ex. om en person från ett annat land som tillämpar EU-lagstiftning kommer till Finland utslutande för att studera. Enligt den utslutning som följer av tillämpningsområdeslagen kan en studerande inte omfattas av bosättningsbaserad social trygghet även om det är meningen att studierna i Finland ska pågå i flera år, exempelvis för att avsikten är att avlägga högskoleexamen. Att tillämpa lagstiftningen om social trygghet är dock möjligt med stöd av EU-förordning 883/2004, om den studerande anses ha en fastare anknytning till Finland än till något annat land som tillämpar EU-lagstiftning.

I 4 § i lagen om hemkommun föreskrivs det om när en person som flyttat till Finland har hemkommun här. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak 3, 3 a och 3 c § i tillämpningsområdeslagen. En person som flyttar till Finland från ett land som inte tillämpar EU-lagstiftning har hemkommun och anses vara bosatt här, när han eller hon har för avsikt att stadigvarande bosätta sig här och har ett uppehållstillstånd som gäller i minst ett år. Faktorer som visar att personen är stadigvarande bosatt är att personen är av finländsk härkomst, tidigare har haft hemkommun i Finland, har en utredning om minst två års arbete eller studier i Finland eller har haft tillfällig bostad i Finland i minst ett års tid utan avbrott efter inflyttningen.

Arbete

Om en person inte kan anses vara bosatt i Finland kan han eller hon ändå omfattas av social trygghet på grundval av sitt arbete. I så fall ska, enligt de definitioner i 2 a § i tillämpningsområdeslagen som gäller arbete och arbetstagare, det arbete som utförs i ett arbetsavtalsförhållande, tjänsteförhållande eller annat anställningsförhållande eller det arbete som utförs av en person som avses i 7 § i lagen om pension för arbetstagare till sin omfattning vara sådant att det beträffande lönen och arbetstiden per vecka uppfyller förutsättningarna för arbete som hänförs till arbetsvillkoret inom utkomstskyddet för arbetslösa. Arbetstiden per vecka ska i regel vara åtminstone 18 timmar. Den förutsättning som gäller lönen uppfylls när lönen följer kollektivavtalet inom branschen eller, om ett kollektivavtal saknas, lönen för heltidsarbete är åtminstone 1 189 euro per månad (år 2018). En person som uppfyller definitionen ska arbeta i Finland i åtminstone fyra månader för att kunna omfattas av social trygghet. På en arbetstagare som uppfyller förutsättningarna tillämpas lagstiftningen om social trygghet redan från den tidpunkt då arbetet påbörjas. Bestämmelsen avser inte en fyra månader lång väntetid innan lagstiftningen om social trygghet börjar tillämpas. Om arbetet pågår i mindre än fyra månader eller arbetets omfattning inte är tillräcklig, omfattas arbetstagaren inte av bosättningsbaserad social trygghet. Han eller hon är inte heller sjukförsäkrad och kan inte få ett FPA-kort. Han el-

ler hon kan ändå vara arbetspensions- och arbetslöshetsförsäkrad i sin egenskap av arbetstagar och ha rätt till offentlig hälso- och sjukvård, även om sjukvårdsersättningar inte betalas från sjukförsäkringen. En arbetstagar och hans eller hennes familjemedlemmar kan också ha rätt att få andra sociala förmåner som inte hör till tillämpningsområdet för EU-förordning 883/2004.

I 3 b § i tillämpningsområdeslagen föreskrivs det att arbetstagar ska arbeta i minst fyra månader. Bestämmelsen tillämpas förutom på arbetstagar från länder som tillämpar EU:s lagstiftning om social trygghet också på arbetstagar som kommer till Finland från tredjeländer och har ett på utlänningslagstiftningen grundat tillstånd att arbeta i Finland. På arbetstagar som avses i bestämmelsen tillämpas de förmånslagar som nämns i 1 § 1 mom. 1 punkten, dvs. folkpensionslagen, barnbidragslagen, lagen om moderskapsunderstöd, lagen om allmänt bostadsbidrag samt lagen om handikappförmåner.

Upphörande av arbetsbaserad social trygghet samt efterskydd

En person upphör i regel att omfattas av arbetsbaserad social trygghet om arbetet upphör, avbryts eller minskar så att de förutsättningar som anknyter till arbetsvillkoret inom utkomstskyddet för arbetslösa inte längre uppfylls, även om anställningen eventuellt fortgår. Bestämmelser om detta finns i 3 b § 3 och 4 mom. i tillämpningsområdeslagen.

När EU-förordning 883/2004 tillämpas likställs erhållandet av en dagpenningförmån som baserar sig på arbete som utförts före emellertid med arbete, och lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet och sjukförsäkringslagen tillämpas exempelvis på mottagare av föräldra- och arbetslöshetsdagpenning under dagpenningens utbetalningstid efter att arbetet redan har upphört. Även en person som registrerats som arbetslös arbetssökande vid arbets- och näringsbyrån omfattas alltså av social trygghet, förutsatt att det arbete i Finland som föregått jobsökningen pågick i minst sex månader. Om arbetet upphör, avbryts eller minskar är det möjligt att en person som fortfarande vistas i Finland anses vara stadigvarande bosatt i Finland.

Kravet på laglig vistelse

Att vistelsen i Finland är laglig är i samtliga situationer en förutsättning för att lagstiftningen om social trygghet ska tillämpas. Medborgare i länder som tillämpar EU-lagstiftning kan vistas i Finland i tre månader, varefter det förutsätts att på utlänningslagen baserad uppehållsrätt registreras. Registreringsskyldigheten gäller inte medborgare från de nordiska länderna. Att uppehållsrätten inte registrerats gör dock inte vistelsen i Finland olaglig och hindrar inte heller personen från att omfattas av social trygghet, om förutsättningarna för bosättning eller arbete i Finland uppfylls i övrigt. När lagstiftningen om social trygghet tillämpas på personer som ofta flyttar mellan Finland och länder som gränsar till Finland är det inte alla gånger klart huruvida personen i fråga har vistats över tre månader i Finland, så att skyldighet att registrera uppehållsrätten har uppkommit. Från personens synpunkt är det centralt att registrera uppehållsrätten för att anteckning om hemkommun ska kunna fås.

Av personer som varken är EU-medborgare eller likställs med dem krävs uppehållstillstånd som grundar sig på utlänningslagstiftningen. Av EU-medborgares familjemedlemmar som inte är EU-medborgare förutsätts uppehållskort för EU-medborgares familjemedlemmar. Enligt 3 c § i tillämpningsområdeslagen i dess gällande lydelse ska tillståndet i regel ha beviljats för minst ett år. Också ett tillstånd som beviljats för kortare tid än ett år uppfyller förutsättningen i vissa situationer. Exempelvis kan ett pass som är giltigt i mindre än ett år vara en grund för att bevilja ett uppehållstillstånd vars giltighetstid är kortare än normalt, alltså densamma som passets giltighetstid. En arbetstagar kan också ha ett uppehållstillstånd som beviljats för kortare

tid än ett år, om anställningen varar i mindre än ett år. I så fall uppfyller även ett uppehållstillstånd som en arbetstagare från ett tredjeland har beviljats för kortare tid än ett år tillämpningsområdeslagens krav på uppehållstillstånd.

Vistelse utomlands

Med stöd av 4 § i tillämpningsområdeslagen tillämpas lagstiftningen om social trygghet på en i Finland bosatt person som tillfälligt vistas utomlands, om den tillfälliga vistelsen varar högst ett år. På personer som flyttar utomlands för längre tid än ett år tillämpas lagstiftningen om social trygghet inte från flyttningstidpunkten, om det inte finns någon i 5—8 § i tillämpningsområdeslagen angiven grund för att fortsätta att tillämpa lagstiftningen om social trygghet. Sådana grunder är exempelvis att personen är anställd hos finska staten utomlands, är missionär eller biståndsarbetare eller studerar. Även bosättningslandet för en person som rör sig på EU:s territorium och omfattas av tillämpningsområdet för EU-förordningarna 883/2004 och 987/2009 kan avvika från sådan bosättning i Finland som är förenlig med tillämpningsområdeslagen, varvid EU-förordningarna 883/2004 och 987/2009 tillämpas i första hand.

Lagstiftningen om social trygghet tillämpas på en person som återkommande vistas utomlands så att den sammanhängande vistelsen utomlands inte överstiger ett år endast om personen trots vistelsen utomlands anses vara stadigvarande bosatt i Finland och har fortsatt fast anknytning till Finland. Kontrollen av detta är kontinuerlig och grundar sig i fall som lämnar rum för tolkning på en helhetsbedömning av personens situation. En sådan situation kan förekomma t.ex. om en pensionstagare som omfattas av finsk social trygghet börjar vistas mer än sex månader om året i ett land som inte tillämpar EU-lagstiftning, varvid den tid som tillbringas i Finland är kortare än sex månader. Om denna rytm upprepas kan personen inte längre anses vara bosatt i Finland, och tillämpningen av lagstiftningen om social trygghet upphör.

Meddelande av beslut om tillämpning av lagstiftningen om social trygghet

Enligt 12 § i tillämpningsområdeslagen har en person rätt att på ansökan få ett beslut av Folkpensionsanstalten om huruvida lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet tillämpas på honom eller henne. En person som första gången kommer till Finland ska ansöka om rätt till bosättningsbaserad social trygghet innan rätten till en förmån som omfattas av tillämpningsområdeslagen kan avgöras. Tillämpningen av lagstiftningen om social trygghet kan emellertid avgöras också separat, utan att ansökan om en förmån anhängiggörs. Ingen tidsgräns finns för att ansöka om att lagstiftningen om social trygghet ska tillämpas, och beslutet fattas retroaktivt så att det gäller från det datum då de förutsättningar som anknyter till bosättning i landet eller arbete uppfylls.

Information om att en person som omfattas av bosättningsbaserad social trygghet flyttar utomlands kan Folkpensionsanstalten få av personen själv, av en annan myndighet eller via andra kanaler. Beslut meddelas inte en person vars rätt till social trygghet inte upphör tillfälligt i och med vistelsen utomlands. Vid stadigvarande flyttning utomlands eller arbete i ett annat land som tillämpar EU-lagstiftning meddelas ett beslut om att rätten till social trygghet upphör.

En person som flyttar från Finland för längre tid än ett år kan ansöka om fortsatt tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet, när han eller hon hör till någon av de kategorier som nämns i 7 och 8 § i tillämpningsområdeslagen. Exempelvis ska utsända arbetstagare, studerande och familjemedlemmar till dem göra en ansökan inom ett år från det att de flyttade utomlands eller det föregående beslutet upphörde att gälla medan vistelsen utomlands redan pågått. Ett positivt beslut meddelas för högst fem år i sänder, men tillämpningen av lagstiftningen om social trygghet kan förlängas genom ett nytt beslut som gäller i högst fem år.

Utrikesministeriet eller någon annan arbetsgivare anmäler uppgifter om utlandsarbete i fråga om personer i de kategorier som nämns i 5 § i tillämpningsområdeslagen. På dem som nämns i bestämmelsen tillämpas lagstiftningen om social trygghet direkt med stöd av lag och utan separat ansökan, om deras verksamhet uppfyller de lagstadgade förutsättningarna. Exempelvis meddelas personer som är anställda hos finska staten utomlands, missionärer och biståndsarbetare utifrån en anmälan som arbetsgivaren gjort beslut om tillämpning av lagstiftningen om social trygghet. De som bestämmelsen tillämpas på omfattas av social trygghet under en obegränsad tid under vistelsen utomlands.

Folkpensionsanstalten meddelar ändå inget eget beslut om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet när Pensionsskyddscentralen med stöd av sina befogenheter har avgjort huruvida finsk lagstiftning om social trygghet utifrån EU-förordning 883/2004 eller en sådan överenskommelse om social trygghet som är bindande för Finland ska tillämpas på en person som arbetar utomlands, t.ex. i egenskap av utsänd arbetstagare.

När en person börjar respektive slutar ha rätt till finsk social trygghet ska också de förmåner som betalas till honom eller henne alltid ses över. Om förutsättningarna för att tillämpa lagstiftningen om social trygghet inte längre uppfylls och avslag meddelas, får personen ett separat beslut om att rätten till förmåner upphör.

Folkpensionsanstalten meddelade år 2017 sammanlagt 34 000 skriftliga beslut om huruvida personer omfattas av finsk social trygghet. Dessutom träffades 88 000 sådana avgöranden om personers rätt till social trygghet som personerna i fråga inte fick något skriftligt beslut om. Utan skriftligt beslut träffas avgöranden t.ex. när en person tillfälligt reser utomlands utan att vistelsen inverkar på förmåner eller när det är fråga om att registrera retroaktiva perioder i samband med pensionshandläggning. Under senare år har meddelandet av skriftliga beslut minskat i samband med att handlägningsprocessen utvecklats.

Hur bosättningslandet bestäms i EU-lagstiftningen

När det vid tillämpningen av EU-förordning 883/2004 är av betydelse var en person som flyttar mellan länder som tillämpar EU-lagstiftning är bosatt avgörs personens bosättningsland med tillämpning av EU-lagstiftningen. I artikel 1 j och 1 k i EU-förordning 883/2004 särskiljs det mellan ”bosättning” och ”vistelse”. Bosättning är den ort där en person är *stadigvarande* bosatt, och med vistelse avses *tillfällig* bosättning.

När bosättningen avgörs i EU-situationer används bosättningsbegreppet i EU-förordningarna om social trygghet, vilket unionens domstol har uttolkat och vilket är oavhängigt av den nationella lagstiftningen. Domstolen ansåg i målet C-90/97 *Swaddling* att i enlighet med detta avses med begreppet ”den medlemsstat... där de är bosatta” den medlemsstat där de berörda personerna stadigvarande bor och där de har varaktigt centrum för sina intressen”. Domstolen tillade att ”i detta sammanhang skall särskilt beaktas arbetstagarens familjesituation, anledningen till att han har flyttat, bosättningsens längd och huruvida den är sammanhängande, huruvida han i förekommande fall har fast arbete samt arbetstagarens avsikter, såsom de framgår av samtliga omständigheter”. Domstolen har också konstaterat i bl.a. målet C-76/76 *Di Paolo* att det varaktiga centrumet för intressena ska fastställas på basis av fakta och att hänsyn ska tas till alla faktorer som visar att personen de facto har valt ett visst land till sin bosättningsmedlemsstat.

Termen ”bosättning” har en viss innebörd i hela unionen. I målet C-90/97 *Swaddling* konstaterade domstolen att ”bosättning” definitionsmässigt tillämpas på samma sätt på alla förmåner vid tillämpning av förordning 883/2004 och förordning 987/2009.

Övriga bosättningsbaserade förmåner som Folkpensionsanstalten verkställer

Stöd för hemvård av barn

Genom stöden enligt lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn (1128/1996) får barnets föräldrar och andra vårdnadshavare stöd för att ordna vården av barnet samt för att kombinera arbete och familjeliv. Stöd för hemvård och privat vård betalas som ett alternativ till småbarnspedagogik som kommunen ordnar. I lagen avses med boende att barnet de facto är bosatt i Finland. Förälderns eller vårdnadshavarens hemkommun står för finansieringen.

EU-domstolen konstaterade i målet C-333/00 *Maaheimo* att Finlands stöd för hemvård av barn är en familjeförmån i den mening som avses i EU:s lagstiftning om samordning av den sociala tryggheten och att lagstiftningen ska tolkas så att kravet på att barnet faktiskt är bosatt i den berörda medlemsstaten ska anses vara uppfyllt när barnet är bosatt på en annan medlemsstats territorium. Därmed kan, när EU-förordning 883/2004 tillämpas, den nationella lagstiftningens krav på att barnet faktiskt är bosatt i Finland inte tillämpas. Följaktligen kan hemvårdsstödet vårdpenning och vårdtillägg i situationer där förordningen tillämpas betalas för ett barn som på grund av förälderns arbete är stadigvarande bosatt i ett annat land som tillämpar EU-lagstiftning.

Detta innebär att den faktiska bosättningen i Finland, vilken är en av förutsättningarna för stödet för hemvård och privat vård enligt 3 § 1 mom. i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn, granskas i fall där ett barn vistas i ett land som inte är en av EU:s medlemsstater. Begreppet faktisk bosättning definieras inte tydligt i lagen eller i förarbetena till den. I lagens tillämpningspraxis har man tolkat den faktiska bosättningen så, att stödbetalningen har dragits in i fall där ett barn har vistats utomlands i mer än tre månader.

Studiestöd

Enligt lagen om studiestöd (65/1994) beviljas studiestöd för heltidsstudier som bedrivs i Finland efter fullgjord läroplikt. Finska medborgare kan få stöd för studier som i sin helhet bedrivs utomlands, om de i minst två år under de fem år som föregår inledandet av studierna har haft sin hemkommun i Finland, alternativt med hänsyn till sina levnadsförhållanden har fast anknytning till Finland. Utländska medborgare kan i allmänhet inte få studiestöd för studier som i sin helhet bedrivs utomlands.

Studiestödet är en social förmån som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 492/2011 om arbetskraftens fria rörlighet inom unionen. Med stöd av förordningen kan en familjemedlem till en arbetstagare som kommit till Finland från ett EU-land få studiestöd för alla studier som omfattas av stödet under samma förutsättningar som finska medborgare, så länge som vårdnadshavaren fortsätter att ha arbetstagarställning i Finland.

Utkomstskyddsförmåner för arbetslösa

Enligt 1 kap. 8 a § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002) har arbetslösa arbets sökande som är bosatta i Finland rätt till förmåner enligt lagen i fråga. Vem som bor i Finland avgörs enligt 3, 3 a, 4 och 10 § i tillämpningsområdeslagen. Folkpensionsanstalten bedömer bosättningen i Finland i ärenden som gäller grunddagpenning och arbetsmarknadsstöd. I samband med ärenden som gäller inkomstrelaterad dagpenning avgör arbetslöshetskassan självständigt om personen anses vara bosatt i Finland.

Bestämmelserna om utkomstskyddsförmåner för arbetslösa i 6 kap. i EU-förordning 883/2004 tillämpas på grunddagpenning och inkomstrelaterad dagpenning. I enlighet med förordningen

RP 188/2018 rd

kan bosättningskravet inte tillämpas, när det är fråga om en arbetstagare som rört sig mellan länder som tillämpar EU-lagstiftning. I tillämpningsområdeslagen avsedd stadigvarande bosättning i Finland kan alltså inte förutsättas när det är fråga om rätten till arbetslöshetsdagpenning för en arbetstagare som kommit till Finland från ett annat EU-land och senast arbetat i Finland. När artikel 65, som gäller gränsarbetare, tillämpas bedöms bosättningen i enlighet med bosättningsbegreppet i EU-förordningarna 883/2004 och 987/2009.

Även arbetsmarknadsstödet är en förmån som hör till tillämpningsområdet för EU-förordning 883/2004, men enligt listan i bilaga X till förordningen är det en särskild icke avgiftsfinansierad kontant förmån. Särskilda icke avgiftsfinansierade kontanta förmåner betalas till personer bara i deras bosättningsmedlemsstat och i överensstämmelse med lagstiftningen där. För arbetsmarknadsstödet del kan i tillämpningsområdeslagen avsedd stadigvarande bosättning i Finland förutsättas. En arbetstagare som kommit till Finland från ett annat land där EU-lagstiftningen tillämpas och som senast arbetat i Finland har därmed inte rätt till arbetsmarknadsstöd, om han eller hon inte anses vara stadigvarande bosatt i Finland i enlighet med 3, 3 a, 4 eller 10 § i tillämpningsområdeslagen.

Sjukförsäkring

I 1 kap. 2 § i sjukförsäkringslagen (1224/2004), där det föreskrivs om lagens tillämpningsområde, hänvisas det till tillämpningsområdeslagen. Sjukförsäkrade är de som omfattas av social trygghet enligt tillämpningsområdeslagen. Dessutom är företagare sjukförsäkrade från och med den tidpunkt då företagsverksamheten inleds, om de har utövat företagsverksamhet i minst fyra månader utan avbrott och kravet på uppehållstillstånd är uppfyllt. Enligt tillämpningsområdeslagen bestäms rätten till social trygghet för företagare som kommer från ett land som inte tillämpar EU-lagstiftning utgående från stadigvarande bosättning, så för företagarnas vidkommande är sjukförsäkringslagens tillämpningsområde mer vidsträckt.

Tillämpningsområdet för lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner är identiskt med sjukförsäkringslagens tillämpningsområde.

Bosättningsbaserad social trygghet och utkomststöd

I lagen om utkomststöd (1412/1997) föreskrivs det inte om längden på den bosättningstid i Finland som förutsätts. Utkomststödet är en grundläggande rättighet som är avsedd att gälla alla som omfattas av Finlands jurisdiktion och vistas i Finland, oberoende av medborgarskap. Rätt till utkomststöd har enligt lagens ordalydelse var och en som är i behov av stöd.

Den som ansöker om och får utkomststöd ska i princip vistas lagligt i Finland. Även utlänningar som vistas tillfälligt i Finland kan dock få utkomststöd av vistelsekommunen, om hjälpbehovet är akut. När en utländsk medborgare som vistas i Finland ansöker om utkomststöd, ska man utöver uppehållsrätten utreda om sökanden har rätt till någon förmån som är primär i förhållande till utkomststödet. Till detta anknyter en bedömning av personens situation i enlighet med tillämpningsområdeslagen, varvid det ska beaktas i vilket syfte personen kommit till Finland och huruvida han eller hon är i Finland tillfälligt eller permanent.

Bosättningsbaserade sociala förmåner är primära i förhållande till utkomststödet. Med andra ord är det så att om en person uppfyller de krav på arbete eller bosättning som anges i tillämpningsområdeslagen har han eller hon i första hand rätt till bosättningsbaserade förmåner. Enligt 3 c § i tillämpningsområdeslagen är det en förutsättning för erhållande av bosättningsbase-

RP 188/2018 rd

rade förmåner att vistelsen i landet är laglig. När det gäller andra än arbetstagare förutsätter registreringen av uppehållsrätt eller erhållandet av uppehållstillstånd i de flesta fall att kravet på tillgångar som är tillräckliga för vistelsen eller kravet på en tryggad försörjning är uppfyllt. Om en person upprepade gånger tyr sig till utkomststöd kan förlust av uppehållsrätten vara följden.

När det gäller arbetstagare som kommit till Finland är utgångspunkten att de inte behöver ty sig till utkomststöd, eftersom de får lön för att arbeta. Arbetstagare som är EU-medborgare har emellertid rätt att få utkomststöd och andra socialunderstöd under samma förutsättningar som inhemska arbetstagare, om inkomsterna inte räcker till för att trygga försörjningen. Arbetstagare och sådana jobbsökande som behåller sin arbetstagarställning har rätt till likabehandling visavi andra medborgare i medlemslandet. Om en arbetstagare deltidsarbetar och lönen understiger den nivå som krävs i tillämpningsområdeslagen, eller om anställningen varar mindre än fyra månader, kan det emellertid hända att arbetstagaren inte omfattas av bosättningsbaserad social trygghet och blir tvungen att ty sig till utkomststöd. Det är möjligt att arbetstagaren blir utan både förmåner och sjukförsäkring. I så fall har arbetsgivaren inte heller rätt till kompensation för lön som betalas under arbetstagarens sjukdomstid.

Antalet personer som flyttat till respektive från Finland

Statistiken inbegriper alla som under året i fråga har ett giltigt beslut på att de omfattas av social trygghet på den grund som nämns i tabellen. Orsaken till vistelsen i landet kan ha förändrats efter att beslutet meddelades: för att nämna ett exempel kan en person som kommit till Finland i annat syfte än för att arbeta ha börjat arbeta längre fram, men ett nytt beslut om huruvida personen omfattas av social trygghet meddelas bara i sådana situationer där en förändring i omständigheterna påverkar rätten till social trygghet.

Flyttningar till Finland

Den största gruppen personer som flyttat till Finland och har ansökt hos Folkpensionsanstalten om ett beslut om huruvida de omfattas av social trygghet är personer från tredjeländer som inte arbetar, det vill säga s.k. icke aktiva personer.

År	Arbetstagare som omfattas av EU-förordningen	Icke aktiva personer som omfattas av EU-förordningen	Tredjelandsmedborgare som kommer från tredjeländer för att arbeta	Icke aktiva personer som är tredjelandsmedborgare och kommer från tredjeländer	Asylsökande, kvotflyktingar och familjemedlemmar till dem	Totalt
2004	412	887	1 432	5 272	959	8 962
2006	1 868	3 048	7 693	18 471	2 970	34 050
2008	2 903	5 023	16 647	31 473	5 823	61 869
2010	3 732	6 864	24 176	46 060	10 053	91 885
2012	4 705	8 545	36 256	63 960	13 688	127 154

RP 188/2018 rd

2014	7 327	11 776	52 132	88 066	17 879	177 180
2016	10 778	15 498	58 331	103 394	27 631	216 172

Flyttningar från Finland

Den största gruppen personer som flyttat från Finland och meddelats beslut om huruvida de omfattas av social trygghet är personer som flyttat till en annan EU-medlemsstat i egenskap av annat än arbetstagare. I huvudsak är det fråga om pensionstagare.

År	Arbetstagare som omfattas av EU-förordningen och flyttat till ett EU-land	Icke aktiva personer som omfattas av EU-förordningen och flyttat till ett EU-land	Personer som flyttat från Finland till ett tredjeland för att arbeta	Personer som flyttat från Finland till ett tredjeland för att där vara icke aktiva	Totalt
2004	1 841	5 806	1 458	2 721	11 826
2006	3 419	8 043	2 742	5 215	19 419
2008	3 906	8 006	3 155	6 041	21 108
2010	3 973	8 977	3 493	7 234	23 677
2012	2 993	6 770	2 628	5 006	17 397
2014	6 944	16 392	6 406	12 233	41 975
2016	9 004	17 447	5 946	10 730	43 127

Arbetspensionsförsäkrade EU-medborgare i Finland

År 2016 fanns det i Finland 90 921 personer som var medborgare i andra EU-länder och antingen var arbetspensionsförsäkrade arbetstagare eller hade rätt till arbetspension. Av dem var 58 221 (cirka 64 %) män och 32 700 (cirka 36 %) kvinnor. Av de arbetspensionsförsäkrade som var medborgare i andra EU-länder var 48 545 (cirka 53 %) estniska medborgare år 2016.

2.2 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet och i EU

2.2.1 Lagstiftningen i EU

EU-förordning 883/2004

Genom förordningen om samordning av de sociala trygghetssystemen (EG) nr 883/2004 och dess tillämpningsförordning (EG) nr 987/2009 fastställs rättigheterna för medborgare som flyttar från en stat till en annan. EU-förordning 883/2004 tillämpas på alla som omfattas av de

RP 188/2018 rd

sociala trygghetssystem som nämns i förordningen. Lagstiftningen kompletteras av Europeiska unionens domstols digra rättspraxis.

EU-förordning 883/2004 och dess tillämpningsförordning gäller den sociala tryggheten för arbetstagare, självständiga yrkesutövare och andra som är medborgare i en medlemsstat och flyttar från en medlemsstat till en annan. Lagstiftningen har till syfte att samordna rättigheter till social trygghet för att förlust av den sociala tryggheten i gränsöverskridande fall inte ska hindra personer från att utöva sin rätt till fri rörlighet. Genom Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1231/2010 har tillämpningen av dessa bestämmelser utvidgats till att omfatta tredjelandsmedborgare som enbart på grund av sitt medborgarskap ännu inte omfattas av dessa förordningar. Det är då fråga om tredjelandsmedborgare som lagligen vistas på en medlemsstats territorium och som reser från ett medlemsland till ett annat.

Till tillämpningsområdet för EU-förordning 883/2004 hör förmåner vid sjukdom, förmåner vid moderskap och likvärdiga förmåner vid faderskap, förmåner vid invaliditet, förmåner vid ålderdom, förmåner till efterlevande, förmåner vid olycksfall i arbetet och arbetsjukdom, dödsfallsersättningar, förmåner vid arbetslöshet, familjeförmåner, förmåner vid förtida pensionering samt särskilda icke avgiftsfinansierade kontanta förmåner. De grenar inom den sociala tryggheten som enligt lagstiftningen i Finland hör till förordningens tillämpningsområde är sjukförsäkring, offentlig hälso- och sjukvård, rehabilitering som Folkpensionsanstalten ordnar och av Folkpensionsanstalten beviljade rehabiliteringsförmåner, förmåner för personer med funktionsnedsättningar, arbetspensioner, folkpension, garantipension, olycksfallsförsäkring, utkomstskydd för arbetslösa, de särskilda icke avgiftsfinansierade kontanta förmånerna bostadsbidrag för pensionstagare och arbetsmarknadsstöd samt familjeförmånerna barnbidrag, stöd för hemvård av barn och barnförhöjning till pension.

Principerna för samordning av den sociala tryggheten är likabehandling, att den berörda personen omfattas av lagstiftningen i en enda medlemsstat, att försäkrings-, arbets- och bostättningsperioderna adderas för att rätt till förmånen ska uppkomma samt att förmånerna kan exporteras.

Enligt bestämmelsen om likabehandling ska de personer på vilka en medlemsstats lagstiftning om social trygghet tillämpas likabehandlas med medlemsstatens egna medborgare. Enligt Europeiska unionens domstols rättspraxis innefattar likabehandling också ett förbud mot indirekt diskriminering. Enligt det är det inte tillåtet att för medborgare i en annan medlemsstat ställa upp sådana villkor som de facto är svårare att uppfylla för dem än för personer som arbetar eller är bosatta i medlemslandet i fråga.

Europeiska unionens lagstiftning om social trygghet tillämpas med stöd av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet också på Norge, Island och Liechtenstein samt deras medborgare. Enligt avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Schweiziska edsförbundet, å andra sidan, om fri rörlighet för personer tillämpas den berörda lagstiftningen på Schweiz och schweiziska medborgare. Vad beträffar medlemsländernas medborgare tillämpas alltså unionens bestämmelser om social trygghet också när medlemsstaternas medborgare flyttar till ovannämnda stater.

Förordningen om arbetskraftens fria rörlighet

I Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 492/2011 om arbetskraftens fria rörlighet inom unionen (tidigare 1612/68) tryggas likabehandling av arbetstagare. Enligt förordningen ska arbetstagare åtnjuta samma sociala och skattemässiga förmåner som landets egna arbetstagare. Även arbetstagares familjemedlemmar kan få förmåner med stöd av förordningen.

EU-förordning 883/2004 tillämpas primärt i förhållande till förordning 492/2011. Enligt förordning 492/2011 förutsätter beviljandet av sociala förmåner inte att arbetstagaren är bosatt i det land där han eller hon arbetar. Som förutsättning för erhållande av en förmån kan det emellertid föreskrivas att arbetstagaren har en tillräcklig anknytning till den stat där han eller hon arbetar eller är tillräckligt integrerad i det landets samhälle eller arbetsmarknad. I allmänhet uppfyller arbete kravet på tillräcklig integration.

Rörlighetsdirektivet

Syftet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/38/EG om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier (*rörlighetsdirektivet*) är att tillgodose rätten för EU-ländernas medborgare att bosätta sig i vilken medlemsstat som helst. I artikel 24 i direktivet föreskrivs det att alla unionsmedborgare och deras familjemedlemmar som med stöd av direktivet uppehåller sig i den mottagande medlemsstaten ska åtnjuta samma behandling som medlemsstatens egna medborgare inom de områden som omfattas av fördraget. Personer som är ekonomiskt icke aktiva kan dock vägras rätten till sociala understöd under de tre första vistelsemånaderna, och arbetssökande kan vägras denna rätt även för en längre tid.

Enligt direktivet förvärvas en invandrare i regel permanent uppehållsrätt efter fem års laglig vistelse. Innan permanent uppehållsrätt förvärvas tryggar direktivet icke aktiva personers uppehållsrätt bara under förutsättningen att de för sin egen och sina familjemedlemmars räkning har tillräckliga tillgångar för att inte bli en belastning för den mottagande medlemsstatens sociala biståndssystem under vistelsen, samt har en täckande sjukförsäkring som gäller i den mottagande medlemsstaten. Om en icke aktiv person tyr sig till det sociala biståndssystemet kan följden alltså vara att hans eller hennes uppehållsrätt upphör. Att personen avlägsnas ur landet får dock inte vara en automatisk följd av hjälpbehovet.

EU-domstolen har uttolkat förhållandet mellan uppehållsrätt och social trygghet. I målet C-140/12 *Brey* var det fråga om en tilläggsersättning som är förenlig med den österrikiska lagstiftningen och som är en i EU-förordning 883/2004 avsedd särskild icke avgiftsfinansierad kontantförmån. Det var också fråga om en förmån som ingår i systemet för socialt bistånd. Enligt domstolen kan en medlemsstat som villkor för en social förmån kräva att sökandens vistelse i landet är laglig. Domstolen konstaterade att den omständigheten att en person anlitar förmånen i fråga inte är tillräcklig för att visa att personen inte har tillräckliga tillgångar och därmed blir en orimlig belastning för den mottagande medlemsstatens sociala biståndssystem. Det bör göras en helhetsbedömning, varvid man i överensstämmelse med proportionalitetsprincipen beaktar dels den belastning ett beviljande av förmånen skulle ha för den mottagande medlemsstatens sociala biståndssystem som helhet betraktat, dels de särskilda omständigheterna i den berördes situation. Medlemsstaterna får inte fastställa något fast belopp som de anser vara 'tillräckliga tillgångar', utan de måste ta hänsyn till den berörda personens personliga omständigheter. För att bedöma huruvida personen i fråga blivit en orimlig belastning för den mottagande medlemsstatens sociala biståndssystem ska medlemsstaten innan den vidtar någon utvisningsåtgärd ta ställning till om det är fråga om tillfälliga svårigheter samt beakta bosättningsens längd, den berördes personliga omständigheter och storleken på det bidrag som den berörde har beviljats.

I målet C-333/13 *Dano* var det fråga om en för medellösa arbetssökande avsedd förmån enligt grundgarantin. EU-domstolen fastställde att medlemsstaterna kan förutsätta laglig vistelse som grund för beviljande av sådana särskilda icke avgiftsfinansierade förmåner. I domen fastställdes också att det ska göras en konkret bedömning av varje persons ekonomiska situation för att fastställa huruvida personens tillgångar är tillräckliga. Unionens domstol konstaterar att när personer inte förfogar över tillräckliga tillgångar kan de inte göra anspråk på uppehållsrätt i

den mottagande medlemsstaten med stöd av rörlighetsdirektivet. De kan därmed inte åberopa icke-diskrimineringsprincipen i det direktivet och i EU-förordning 883/2004. I målet C-67/14 *Alimanovic* fäste domstolen mer vikt vid att belastningsbedömningen görs efter det att förmånsansökan har lagts till samtliga ingivna enskilda förmånsansökningar. För individen kan en sådan helhetsbedömning innebära att anlita av socialunderstöd nästan alltid innebär en orimlig belastning.

Domstolen har inte tagit ställning till på vilket sätt arbetsfördelningen mellan social- och utlänningsmyndigheterna ska ordnas när det besluts om uppehållsrättens eventuella upphörande. I målet C-308/14 *Kommissionen mot Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland* konstaterade EU-domstolen att kravet på att vistelsen ska vara laglig inte får vara en förutsättning för fastställande av en icke aktiv persons bosättningsort enligt lagvalsregeln i EU-förordning 883/2004.

Migrationsdirektiven

De s.k. migrationsdirektiven gäller tredjelandsmedborgare från länder utanför EU som kommer till Finland för att arbeta. De arbetstagare som avses i migrationsdirektiven, och delvis också deras familjemedlemmar, har rätt till likabehandling med statens egna medborgare på bl.a. den sociala trygghetens område. De migrationsdirektiv som avses här är rådets direktiv 2009/50/EG om villkor för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för högkvalificerad anställning (nedan *direktivet om högkvalificerad anställning*) och Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/98/EU om ett enda ansökningsförfarande för ett kombinerat tillstånd för tredjelandsmedborgare att vistas och arbeta på en medlemsstats territorium och om en gemensam uppsättning rättigheter för arbetstagare från tredjeland som vistas lagligt i en medlemsstat (*direktivet om ett kombinerat tillstånd*), Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/36/EU om villkor för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för säsongsanställning (*direktivet om säsongsanställning*), Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/66/EU om villkor för inresa och vistelse för tredjelandsmedborgare inom ramen för företagets interna förflyttning av personal (*ICT-direktivet*) samt Europaparlamentets och rådets direktiv 2016/801/EU om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för forskning, studier, praktik, volontärarbete, deltagande i elevutbytesprogram eller utbildningsprojekt och för au pairarbete (*forskardirektivet*).

Syftet med *direktivet om högkvalificerad anställning* är att främja inflyttningen till unionen när det gäller sådana tredjelandsmedborgare vars anställning innebär högkvalificerat arbete. Med det EU-blåkort som beviljas dem avses ett uppehållstillstånd som berättigar till bosättning i medlemsstaten och till en anställning som innebär högkvalificerat arbete. Anställningen ska vara minst ett år lång.

Direktivet om högkvalificerad anställning införlivades i den nationella lagstiftningen den 1 januari 2012. På grundval av stadigvarande bosättning i Finland omfattas innehavare av EU:s blåkort och deras familjemedlemmar av bosättningsbaserad social trygghet och av sjukförsäkring. En person kan få hemkommun i Finland, om förutsättningarna i lagen om hemkommun uppfylls. Även om en person inte får hemkommun i Finland, likställs han eller hon i 14 § i folkhälsolagen (66/1972) och 3 § i lagen om specialiserad sjukvård (1062/1989) med en person som har hemkommun, och därmed har han eller hon rätt i Finland till alla tjänster inom den offentliga hälso- och sjukvården mot den klientavgift som tas ut hos den som har hemkommun.

Direktivet om ett kombinerat tillstånd syftar till att förenkla och harmonisera förfarandena vid inresan för arbetstagare som är tredjelandsmedborgare och kommer från ett tredjeland. Dessutom tryggar direktivet likabehandling för arbetstagare som kommer direkt från tredjeländer i

förhållande till den mottagande medlemsstatens egna medborgare i fråga om bl.a. arbetsliv, utbildning och social trygghet. Med arbetstagare avses i direktivet personer som har beviljats inresa till en medlemsstats territorium för att arbeta där samt personer som har beviljats inresa till en medlemsstats territorium i andra syften än arbete men som får arbeta.

Enligt artikel 12 i direktivet om ett kombinerat tillstånd ska arbetstagare från tredjeländer åtnjuta likabehandling med medborgarna i den medlemsstat där de vistas när det gäller de delområden av social trygghet som avses i förordning (EG) nr 883/2004. Enligt artikel 12.2 b kan medlemsstaterna dock begränsa de rättigheter som beviljas med stöd av likabehandlingsregeln, men de får inte begränsa sådana rättigheter för arbetstagare från tredjeland som är anställda eller har haft en anställning under en minimiperiod på sex månader och som är registrerade som arbetslösa arbetssökande.

Vidare får medlemsstaterna enligt artikel 12.2 b andra stycket bestämma att likabehandling med avseende på familjeförmåner inte ska tillämpas på tredjelandsmedborgare som har fått tillstånd att arbeta i en medlemsstat för en period på högst sex månader eller har beviljats inresa och vistelse för studier eller har tillstånd att arbeta på grundval av en visering. Direktivet om ett kombinerat tillstånd genomfördes genom lagändringar som trädde i kraft den 1 januari 2014. De begränsningar i fråga om förmånsbetalningen som direktivet möjliggör har införts i finsk förmånslagstiftning.

Direktivet om säsongsanställning tillämpas på tredjelandsmedborgare som befinner sig utanför EU-medlemsstaternas territorium och ansöker om att resa in på en medlemsstats territorium för säsongsanställning. Med stöd av direktivet ska säsongarbetare från tredjeländer likabehandlas på området social trygghet. I direktivet om säsongsanställning möjliggörs emellertid undantag från likabehandlingen när det gäller familjeförmåner och arbetslöshetsersättning. Säsongarbetarnas arbete ska enligt direktivet pågå i högst några månader under en tolv månadersperiod. Direktivet gäller i synnerhet säsongarbete inom turistnäringen och jordbruket. I Finland finns det årligen omkring 10 000 säsongarbetare inom jordbruket och några tusen säsongarbetare inom turistnäringen. Största delen av dem arbetar omkring tre månader. Enligt gällande lagstiftning omfattas de säsongarbetare som arbetar i Finland en kortare tid än fyra månader inte av bosättningsbaserad social trygghet på grund av den korta tiden i arbete, alldeles som säsongarbetare som kommer från EU/EES-länder. Direktivet har genomförts genom lagändringar som trädde i kraft den 1 januari 2018. De begränsningar i utbetalningen av förmåner som följer av direktivet har införts i finsk förmånslagstiftning.

Syftet med *ICT-direktivet* är att främja möjligheterna för företag i tredjeländer att sända ut arbetstagare för att arbeta i sina bolag som är etablerade i EU-stater och vid behov flytta mellan bolag från en medlemsstat till en annan. Direktivet gäller endast chefer, noggrant definierade specialister och vissa praktikanter. Direktivet avviker från de tidigare direktiven och nationella tillstånden genom att det på grundval av ett tillstånd som den första staten utfärdar är möjligt att förflytta sig till en annan medlemsstat och också arbeta där, när förflyttningen sker mellan enheter som verkar inom samma företag eller koncern i olika medlemsstater. Enligt direktivet ska personer från tredjeländer som förflyttas företagsinternt likabehandlas på den sociala trygghetens område. Direktivet har genomförts genom lagändringar som trädde i kraft den 1 januari 2018.

I *forskardirektivet* föreskrivs det om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för forskning, studier, praktik och volontärarbete. På motsvarande sätt som i ICT-direktivet sägs det också i forskardirektivet att det på grundval av ett tillstånd som den första staten utfärdar är möjligt att flytta till en annan medlemsstat och också bedriva en del av studierna eller forskningen där. Enligt direktivet har forskare rätt till likabehandling på den sociala trygghetens område i överensstämmelse med direktivet om ett kombinerat tillstånd. Det är möjligt att

begränsa likabehandlingen så, att familjeförmåner inte beviljas forskare som har beviljats tillstånd att vistas på den berörda medlemsstatens territorium under en period som inte överstiger sex månader. Forskare och studerande i anställningsförhållande har med stöd av direktivet rätt till likabehandling, alldeles som arbetstagare har med stöd av direktivet om ett kombinerat tillstånd. Regeringens proposition 21/2018 rd, som gäller genomförande av forskardirektivet, har överlämnats till riksdagen.

I och med det nationella genomförandet av migrationsdirektiven har också tillämpningsområdeslagen ändrats i fråga om kravet på uppehållstillstånd. I 3 c § i tillämpningsområdeslagen föreskrevs det tidigare att en förutsättning för att en person skulle omfattas av social trygghet var att uppehållstillstånd hade beviljats för ett år; de enda undantagen från kravet var situationer där resedokumentet gällde en kortare tid än detta. I och med direktivet om ett kombinerat tillstånd och direktivet om säsonganställning har 3 c § i tillämpningsområdeslagen ändrats så att också arbetstagare som har beviljats uppehållstillstånd som gäller en kortare tid än ett år och ger innehavaren rätt att arbeta enligt vissa bestämmelser i utlänningslagen uppfyller kravet på uppehållstillstånd. Enligt ICT-direktivet och forskardirektivet är det också möjligt att röra sig mellan EU-länderna på grundval av ett uppehållstillstånd som det första landet har utfärdat. I och med direktivet om högkvalificerad anställning och forskardirektivet har det i förteckningen i 3 a § i tillämpningsområdeslagen över faktorer som visar att en person bosätter sig stadigvarande gjorts tillägg som berör persongrupper som inreser med stöd av vissa grunder för uppehållstillstånd. Den begränsning av likabehandling som direktiven möjliggör i fråga om vissa förmåner och persongrupper har införts genom detaljerade bestämmelser som fogats till förmånslagar och gäller situationerna i fråga. De ändringar som gjorts till följd av direktiven har lett till att särskilda regler för vissa persongrupper införts, vilket har lett till att tillämpningsområdeslagen och lagstiftningen om förmåner har komplicerats.

2.2.2 Överenskommelser om social trygghet

Finland har ingått flera bi- och multilaterala överenskommelser om social trygghet. Deras tillämpningsområde varierar en hel del, både i sak och vad personkretsen beträffar. Överenskommelserna om social trygghet gäller i allmänhet alla som omfattas eller någon gång har omfattats av avtalsstatens lagstiftning. Utgångspunkten för överenskommelserna är att var och en som arbetar i ett avtalsland omfattas av den sociala tryggheten i det landet när det gäller de förmåner som överenskommelsen om social trygghet innefattar. Utsända arbetstagare omfattas av separata bestämmelser.

Utöver nämnda överenskommelser har Finland ingått överenskommelser med Indien, Kina och Sydkorea. I Finland hör arbetspensionssystemet till tillämpningsområdet för dessa överenskommelser.

Norden

Den nordiska konventionen om social trygghet (136/2004) tillämpas på Island samt i Norge, Sverige, Finland och Danmark, inklusive Färöarna och Grönland. En ny konvention trädde i kraft den 1 maj 2014. Konventionen tillämpas på samma förmåner som EU-förordning 883/2004 gäller och den omfattar dem som förordningen tillämpas på. Konventionen tillämpas dessutom på personer som omfattas eller har omfattats av lagstiftningen i något nordiskt land samt på familjemedlemmar eller förmånstagare som härleder sina rättigheter från en sådan person, även om EU-förordning 883/2004 inte tillämpas på dem. I praktiken tillämpas alltså på medborgare i stater utanför EU samma lagvalsregler som i EU-förordning 883/2004. Detta inverkar framför allt i fråga om Danmark, Norge och Island, eftersom de länderna inte tillämpar den EU-förordning genom vilken tillämpningsområdet för förordningen utvidgades till att

RP 188/2018 rd

gälla tredjelandsmedborgare. Med stöd av den nordiska konventionen tillämpas alltså EU-förordning 883/2004 ändå på tredjelandsmedborgare.

Huruvida en person är bosatt i ett nordiskt land eller inte avgörs med stöd av respektive lands nationella lagstiftning. Om meningsskiljaktigheter råder ska de nordiska ländernas behöriga institutioner gemensamt fastställa i vilket land en person har centrumet för sina intressen. Om det är oklart vilken lagstiftning som ska tillämpas på en person anses han eller hon vara bosatt i det nordiska land där han eller hon är skriven enligt folkbokföringen.

Australien

Överenskommelsen mellan Finland och Australien om social trygghet (36/2009) trädde i kraft den 1 juli 2009. För Finlands del gäller den arbetspensionssystemet och folkpensionslagen vad ålderspensionen och den förtida ålderspensionen beträffar. Överenskommelsen tillämpas på personer som är eller varit bosatta i Australien eller omfattas eller har omfattats av finsk lagstiftning. Överenskommelsen om social trygghet innefattar inte bestämmelser om sjukvård, och Finland och Australien har ingått en fristående överenskommelse om sjukvård. Enligt den tillämpas på en arbetstagare som arbetar på avtalslandets territorium och på hans eller hennes arbetsgivare för berörda arbetes del och ersättningen för det endast den berörda avtalspartens lagstiftning. En utsänd arbetstagare som omfattas av avtalslandets lagstiftning och som en arbetsgivare som omfattas av avtalslandets lagstiftning sänder till det andra avtalslandet för att tillfälligt, i högst fem år, arbeta hos denne arbetsgivare (eller hos en arbetsgivare som står nära hans eller hennes arbetsgivare) omfattas av det utsändande landets lagstiftning vad detta utförande av arbete beträffar.

Chile

Överenskommelsen mellan Finland och Chile om social trygghet (98/2007) trädde i kraft den 1 januari 2008. Den kompletteras av ett genomförandeavtal. Överenskommelsen gäller pensioner och pensionstagares sjukvårdsförmåner. Av de förmåner som Folkpensionsanstalten verkställer omfattar överenskommelsen vissa pensioner inom folkpensionssystemet samt sjukvårdsersättningar till pensionärer. Överenskommelsen tillämpas på personer som omfattas eller har omfattats av lagstiftningen i Finland eller Chile samt på personer som är deras familjemedlemmar eller förmånstagare. Bestämmelserna om pensioner som ingår i det finska folkpensionssystemet tillämpas emellertid bara på finska och chilenska medborgare. Enligt huvudregeln omfattas en person som överenskommelsen tillämpas på av lagstiftningen i det land där han eller hon arbetar eller verkar som självständig yrkesutövare. För de bosättningsbaserade förmånernas del omfattas personen av bosättningslandets lagstiftning. Utsända arbetstagare och tjänstemän fortsätter att omfattas av den utsändande statens lagstiftning i högst tre år.

Israel

Överenskommelsen mellan Finland och Israel om social trygghet (90/1999) trädde i kraft den 1 september 1999. Den tillämpas på Israels respektive Finlands territorium. Överenskommelsen tillämpas på personer som omfattas eller har omfattats av den i överenskommelsen avsedda lagstiftningen och på deras familjemedlemmar och förmånstagare, oavsett medborgarskap. I Finland gäller överenskommelsen de föräldraförmåner som ingår i sjukförsäkringen, sjukförsäkringen till vissa delar, offentliga hälso- och sjukvårdstjänster, folk- och familjepensionssystemet, arbetspensionssystemet, olycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen, barnbidraget, moderskapsunderstödet samt arbetsgivares socialskyddsavgift. Enligt lagvalsregeln i överenskommelsen omfattas en person i regel av lagstiftningen i den avtalspart där han eller hon är bosatt. När det gäller arbetsbaserade förmåner omfattas personen emellertid av lagstift-

ningen i den avtalspart där han eller hon arbetar. Utsända arbetstagare fortsätter att omfattas av den utsändande statens lagstiftning i högst tre år.

Kanada

Överenskommelsen mellan Finland och Kanada om social trygghet (6/1988) trädde i kraft den 1 februari 1988. Den ändrades genom ett protokoll som trädde i kraft den 1 januari 1997. Överenskommelsen kompletteras av ett slutprotokoll och ett genomförandeavtal. Överenskommelsen gäller enbart pensioner. Av de pensioner som Folkpensionsanstalten betalar omfattar överenskommelsen ålderspension och familjepension. Den enda bestämmelsen om sjukpension som ingår i överenskommelsen handlar om betalning till utlandet. Överenskommelsen omfattar dessutom pensionerna inom arbetspensionssystemet, utom när det gäller personer som är bosatta i Quebec. Överenskommelsen tillämpas på personer som omfattas eller har omfattats av lagstiftningen i Finland eller Kanada, på dem som dessa personer ska försörja och dessa personers förmånstagare, oavsett medborgarskap. Bestämmelserna om finsk folkpension och familjepension tillämpas dock bara på finska och kanadensiska medborgare. Vartdera avtalsland behandlar personer som omfattats av lagstiftningen i det andra landet samt dem som dessa personer ska försörja och dessa personers förmånstagare på samma sätt som sina egna medborgare. Huvudprincipen är att lagstiftningen i arbetslandet tillämpas på arbetstagare och lagstiftningen i bosättningslandet tillämpas på företagare. Utsända arbetstagare fortsätter att omfattas av den utsändande statens lagstiftning i högst tre år. Myndigheterna i avtalsstaterna kan i förväg enas om en längre tid.

Quebec

Avtalsregleringen om social trygghet trädde i kraft den 1 februari 1988, samtidigt med den överenskommelse om social trygghet (6/1988) som Finland ingått med Kanada. En ändring av avtalsregleringen trädde i kraft den 1 september 1998. Till avtalsregleringen hänför sig ett genomförandeavtal som ändrades samtidigt med avtalsregleringen. Överenskommelsen tillämpas i provinsen Quebec och på Finlands territorium. För Finlands del tillämpas överenskommelsen på arbetspensionslagstiftningen, på olycksfallsförsäkringslagstiftningen, på sjukförsäkringen med undantag för moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenning samt på den offentliga hälso- och sjukvårdslagstiftningen. Överenskommelsen tillämpas på avtalsländernas medborgare, flyktingar, statslösa och andra som omfattas av någondera avtalsstatens lagstiftning samt flyktingar som har förvärvat rättigheter som följer av den lagstiftningen. På arbetsbaserade förmåner (arbetspensions- och olycksfallsförsäkring) tillämpas arbetsstatens lagstiftning, och på de bosättningsbaserade förmånerna i Finland (sjukförsäkring och offentliga hälsotjänster) tillämpas bosättningslandets lagstiftning. Utsända arbetstagare fortsätter att omfattas av den utsändande statens lagstiftning i högst tre år. Myndigheterna kan enas om en förlängning.

Förenta staterna

Överenskommelsen om social trygghet (86/1992) trädde i kraft den 1 november 1992. Den gäller pensionerna inom arbetspensionssystemet samt de ålders- och familjepensioner som Folkpensionsanstalten verkställer. I fråga om utsända arbetstagare och andra som tillfälligt arbetar i det andra avtalslandet gäller överenskommelsen sjuk- och föräldraförsäkringen samt barnbidragen. Överenskommelsen tillämpas på personer som omfattas eller har omfattats av lagstiftningen i Finland eller Förenta staterna samt på deras familjemedlemmar eller förmånstagare, oberoende av medborgarskap. Bestämmelserna om folkpension och familjepension tillämpas dock bara på finska medborgare och Förenta staternas medborgare. Sådana medborgare i den ena avtalsstaten samt flyktingar och statslösa som är bosatta i den andra avtalsstaten likställs med bosättningslandets egna medborgare när man tillämpar bosättningslandets lagstiftning om rätt till förmåner och förmånsbetalning. Likabehandlingen omfattar också

dessa personers familjemedlemmar och förmånstagare. Huvudprincipen är att lagstiftningen i det land där personen arbetar tillämpas. Folkpensionslagen tillämpas på en person som är eller har varit bosatt i Finland. Utsända arbetstagare fortsätter att omfattas av den utsändande statens lagstiftning i högst fem år. Länderna kan enas om en förlängning.

2.2.3 Lagstiftningen i utlandet

I de flesta av EU:s medlemsstater baserar sig den sociala tryggheten i huvudsak på arbete, men i nästan alla länder finns det också bosättningsbaserade förmåner; de mest typiska sådana är familjeförmåner av typen barnbidrag. Ofta baserar sig också socialförsäkringen för icke arbetande makar och minderåriga barn på att den arbetande personen i familjen är försäkrad.

Systemen för social trygghet är inte harmoniserade i EU, utan ambitionen är att genom lagstiftningen om samordning av dem undvika situationer där arbetstagare eller icke arbetande personer som flyttar mellan länder omfattas av flera länders system eller inte omfattas av ett enda lands system. Varje medlemsstat kan i sin egen lagstiftning bestämma förutsättningarna för beviljande av sina förmåner vid in- och utflyttning.

Sverige

De centrala principerna i Sveriges system för social trygghet är universalitet, individuella rättigheter och solidarisk finansiering i form av försäkringspremier och skattemedel. Socialförsäkringen i Sverige är uppdelad i bosättningsbaserad respektive arbetsbaserad social trygghet. Bestämmelser om de förmåner som ingår i den sociala tryggheten finns i socialförsäkringsbalken (2010:110).

Utgående från arbete som utförs i Sverige har de socialförsäkrade rätt till inkomstrelaterade förmåner såsom sjukpenning grundad på inkomst, föräldrapenning och förmåner vid invaliditet samt ersättningar i samband med olycksfall i arbetet. En ytterligare förutsättning för att förmåner ska beviljas är att arbetet utförs lagligt, och för vissa förmånernas del att kraven på försäkringsperioder uppfylls. I lagstiftningen anges varken en inkomstgräns eller några andra minimikrav för arbete som berättigar till försäkring. Den förmånsgrundande inkomsten bestäms på basis av inkomster som tjänats in under minst sex månaders arbete i Sverige, och i den perioden kan det räknas in även inkomster som härrör från arbete i en annan EU-medlemsstat.

När förvärvsarbetet upphör på grund av exempelvis sjukdom eller uppsägning kan den arbetsbaserade försäkringen fortgå i tre månader (efterskyddstid). Det är meningen att den sociala tryggheten i Sverige ska fortgå mellan anställningar, även om det är fråga om kortvarigt arbete och personen är bosatt i en annan EU-medlemsstat, förutsatt att han eller hon varken arbetar i ett annat land eller omfattas av ett annat lands socialförsäkring.

En person anses vara stadigvarande bosatt i Sverige om han eller hon har sitt egentliga hemvist där. Den som flyttar till Sverige anses vara bosatt där, om han eller hon kan antas komma att vistas där under längre tid än ett år. Detta gäller dock inte om synnerliga skäl talar mot det. Den som flyttar till Sverige för att studera anses i allmänhet inte vara bosatt där. Den som är bosatt i Sverige har rätt till förmåner som grundar sig på bosättningsbaserad försäkring, t.ex. föräldrapenning på lägstanivå, barnbidrag och bostadsbidrag.

En i Sverige bosatt person som lämnar landet kan fortfarande anses vara bosatt i Sverige om vistelsen utomlands kan antas vara längst ett år. Samma tidsgräns gäller också utsända arbetstagare. Statsanställda kan anses vara bosatta i Sverige under hela utsändningstiden. Biståndsarbetare och missionärer som vistas utomlands kan alltjämt anses vara bosatta i Sverige i högst fem år. I Sverige bosatta personer som lämnar landet för att studera i ett annat land kan fortfa-

rande anses vara bosatta i Sverige så länge de genomgår en studiestödsberättigande utbildning. Vad förmånerna beträffar finns det särskilda regler för högst hur länge de kan betalas ut medan mottagaren vistas utomlands. I allmänhet kan utbetalningen av förmåner fortgå under en vistelse utomlands som är högst sex månader lång.

Nederländerna

Den sociala tryggheten i Nederländerna består av dels en nationell försäkring som täcker sociala förmåner för dem som är bosatta i landet, dels en försäkring för arbetstagare vilken innefattar inkomstbaserade förmåner. De som arbetar i Nederländerna omfattas från den första arbetsdagen av en obligatorisk socialförsäkring för arbetstagare. Försäkringen för arbetstagare inbegriper bl.a. arbetslöshetsförmåner, förmåner vid sjukdom och förmåner vid invaliditet. Alla arbetstagare och alla som är bosatta i landet omfattas av lagstiftning om ålderspension, familjepension, barnbidrag och förmåner i samband med långvarig vård. Sjukvårdsförsäkringen är obligatorisk och den ska var och en sköta själv. Försäkrade arbetstagare ska betala skatter och socialförsäkringsavgifter till Nederländerna. Arbetstagarna förblir försäkrade under tillfälliga uppehåll i arbetet som t.ex. sjukdom, graviditet, arbetslöshet, avlönad ledighet och strejk.

Företagare, frilansare och andra som sysselsätter sig själva omfattas inte av den obligatoriska arbetstagarförsäkringen utan ska teckna en privat försäkring.

Bosättningen i landet anses vara stadigvarande, om personen i fråga har fast personlig anknytning till Nederländerna. När sådana omständigheter bedöms beaktas bl.a. hur länge vistelsen i Nederländerna har varat, faktorer som hänför sig till arbetet, familjeförhållanden, bostadsförhållanden, barnens skolgång i Nederländerna och språkstudier. Bosättningen avgörs utifrån en helhetsbedömning och individuellt. Personer som vistas tillfälligt i Nederländerna utan att arbeta anses inte vara bosatta i landet.

Studerande och arbetstagare som lämnar Nederländerna kan fortsätta att omfattas av den nederländska försäkringen, om det är fråga om tillfälliga studier eller tillfälligt arbete utomlands. För arbetets del förutsätts det att skatter och försäkringspremier betalas till systemet i Nederländerna. Beloppet av barnbidrag för utomlands bosatta barn sänks i överensstämmelse med prisnivån i barnets bosättningsland, om barnet är bosatt utanför EU:s territorium.

Österrike

I Österrike är en social trygghetsförsäkring obligatorisk för företagare och arbetstagare samt deras familjemedlemmar. I den obligatoriska försäkringen ingår bl.a. arbetslöshetsförsäkring, pensionsförsäkring och sjukförsäkring. Personer som arbetar i liten utsträckning och förtjänar under 438,05 euro per månad år 2018 är bara olycksfallsförsäkrade. Arbetstagarförmånerna är inkomstrelaterade. Arbetstagare är automatiskt försäkrade, arbetsgivaren ser till att arbetstagarerna registreras. Företagarna registrerar sig själva och betalar försäkringspremier. Sjukförsäkrade är förutom arbetstagarerna och deras familjemedlemmar också låginkomsttagare som får vissa sociala förmåner.

En frivillig pensionsförsäkring är möjlig för dem som inte omfattas av den obligatoriska försäkringen. I den nationella lagstiftningen är stadigvarande bosättning av betydelse med tanke på flera sociala förmåner, bland dem arbetslöshetsskyddet, förmåner vid långvarig vård, barnbidraget och stödet för barnvård. Alla som är bosatta i landet, även låginkomsttagare, omfattas också av sjukförsäkring.

Frågan om bosättningen i landet är stadigvarande bedöms med beaktande av kriterierna i artikel 11 i EU-förordning 987/2009.

Arbetstagare som sänts ut från Österrike till tredjeländer kan förbli sjukförsäkrade i en sjuk-kassa mot att de betalar medlemsavgift till kassan, om vistelsen utomlands inte varar i mer än fem år.

2.3 Bedömning av nuläget

Lagstiftningens överensstämmelse med EU-lagstiftningen

Gällande lag om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet har tillämpats från och med den 1 januari 1994. Lagen trädde i kraft när Finland tillträdde Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Den har ändrats flera gånger och blivit en synnerligen komplex helhet. I praktiken är det därmed ytterst svårt för finska medborgare och utlänningar som flyttar till eller från Finland att förstå vilken deras egen ställning är i förhållande till de sociala förmånerna. Det är emellertid viktigt att kunna förutse sin egen situation, när det i många fall är fråga om rätten till förmåner som tryggar försörjningen.

På senare år har i synnerhet genomförandet av EU:s migrationsdirektiv lett till att bestämmelserna blivit mindre överskådliga. Direktiven har trätt i kraft ett i sänder och gällt enskilda persongrupper. Varje persongrupp omfattas av bestämmelser om villkor för laglig vistelse och förmånsspecifika undantag från likabehandlingen, vilka har ändrat lagstiftningens logik.

När det gäller arbetstagare som kommer från andra länder som tillämpar EU-lagstiftning har den s.k. fyramånadersregeln i tillämpningsområdeslagen medfört fall där personer fått sitta emellan, när lagstiftningen i Finland med stöd av EU-förordning 883/2004 tillämpas på arbetstagare men personer med kortvarigt eller oregelbundet arbete ändå inte har varit berättigade exempelvis till barnbidrag eller sjukförsäkringsförmåner. Nordiska ministerrådet har påtalat fyramånadersregeln som ett gränshinder som påverkar rörligheten mellan de nordiska länderna.

Arbetstagare som kommer till Finland ska utföra arbete som uppfyller kriterierna för det arbetsvillkor som anges i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. När det utreds huruvida arbetsvillkoret enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa är uppfyllt bedöms det utförda arbetet och den intjänade lönen bakåt i tiden. Enligt tillämpningsområdeslagen ska bedömningen av huruvida förutsättningarna beträffande arbetstiden per vecka och lönen är uppfyllda göras utifrån arbetsavtal och eventuella lönekvitton, i huvudsak med avseende på framtida tid. Tillämpningen skiljer sig från den praxis som råder i samband med lagen om utkomstskydd för arbetslösa, varvid resultatet för personen kan vara annorlunda trots att förutsättningarna är enhetliga. Att en och samma förutsättning tillämpas i förmånsrelaterade situationer som skiljer sig åt till sitt innehåll och syfte är inte befogat, i synnerhet när det i framtiden är möjligt att via det nationella inkomstregistret kontrollera att personen fortsätter att arbeta i Finland.

Faktorer som visar att bosättningen är stadigvarande uppräknas i tillämpningsområdeslagen. Migrationsverket, skattemyndigheterna, magistraten och Folkpensionsanstalten bedömer en inflyttad persons bosättning, alla utgående från den lagstiftning som de tillämpar. Avgörandena i fråga om bosättning kan vara divergerande ur den inflyttande personens perspektiv. De tjänster som hemkommunen tillhandahåller bildar tillsammans med de sociala förmånerna en helhet där det är ändamålsenligt att bedöma bosättningen utifrån enhetliga kriterier, men med beaktande av att en anteckning om hemkommun inverkar särskilt på framtida tid och att också retroaktiv tid ofta är av betydelse för sociala förmåner. En sådan bedömning av bosättningen som görs i enlighet med EU-förordning 883/2004 är dessutom primär i situationer där förord-

ningen tillämpas, och detta bör för tydlighetens skull avspeglas i bestämmelser om bedömning av bosättningen. I vissa situationer står den nuvarande lagstiftningen i strid med EU-lagstiftningen, varvid en annan medlemsstats uppfattning om en persons bosättning också kan vara avvikande.

Betalning av förmåner till personer som vistas utomlands

En person som lämnar Finland tillfälligt, för högst ett år, omfattas enligt gällande lagstiftning av bosättningsbaserad social trygghet. Betalningen av förmåner fortgår på normalt sätt trots vistelsen utomlands, och personen förblir också sjukförsäkrad. Stöd för hemvård av barn betalas enligt tillämpningspraxisen inte för vistelse som överskrider omkring tre månader, eftersom det inte är fråga om en s.k. sedvanlig semesterresa. De facto utövas under en långvarigare utlandsvistelse inte den rätt att välja mellan småbarnspedagogiska tjänster som kommunen ordnar och det huvudsakligen av kommunerna bekostade stödet för hemvård som utgör ett villkor för stöd för hemvård och privat vård. Också på denna grund är det befogat att begränsa rätten till stöd under en utlandsvistelse som är kortare än tre månader och som inte är att betrakta som tillfällig.

Folkpension åter kan i allmänhet betalas i ett år efter att mottagaren stadigvarande har flyttat utomlands. Av personer som flyttar till länder som tillämpar EU-lagstiftning kan det till följd av EU-förordning 883/2004 inte krävas att de ska vara bosatta i Finland för att förmåner ska kunna betalas. Det innebär att också stöd för hemvård betalas för barn som vistas och är bosatta i ett annat land som tillämpar EU-lagstiftning, om finsk lagstiftning om social trygghet tillämpas på föräldrarna enligt förordningen.

Till en person som lämnar Finland för ett annat EU-land och får pension endast från Finland betalas från Finland de förmåner som hör till tillämpningsområdet för EU-förordning 883/2004 och som han eller hon har rätt till. Finland står också för hans eller hennes sjukvårdskostnader. Bortsett från vårdförmåner i anslutning till sjukvård skiljer sig en pensionstagares förmånsrättigheter i praktiken inte åt, oavsett om han eller hon vistas stadigvarande eller tillfälligt i en annan stat som tillämpar EU-lagstiftning.

Betalningen av bosättningsbaserade förmåner till utsända arbetstagare från Finland som vistas i tredjeländer kan fortgå i så mycket som tio år, eller i fråga om biståndsarbetare eller missionärer till och med under hela den tid de arbetar utomlands. I internationellt perspektiv är detta en synnerligen lång utbetalningstid, och när det gäller förmåner som finansieras med skattemedel står den inte i proportion till personens skyldighet att delta i finansieringen av systemet. Också den vistelseperiod som betraktas som tillfällig och rätten till förmåner är mer vidsträckt än i många andra länder.

Administrativa förfaranden

Meddelandet av förhandsbeslut om huruvida en person omfattas av social trygghet har grundat sig på beslut som riksdagens justitieombudsman åren 1996–1998 fattade i ärenden där det i första hand var fråga om möjligheten för personer som var på väg utomlands att få information om huruvida deras rätt till social trygghet skulle fortgå eller upphöra. Beslutet om huruvida en person omfattas av social trygghet fattas alltid utifrån den information som är tillgänglig när beslutet meddelas. Beslut med anledning av förmånsansökningar som anhängiggörs efter detta grundar sig på beslutet om huruvida en person omfattas av social trygghet. Om omständigheterna har förändrats innan förmånsärendet behandlas, ska också ärendet om huruvida personen omfattas av social trygghet rättas. Processen inklusive sökande av ändring kan ta mycket lång tid i anspråk, och resultatet kan rentav vara oväntat med avseende på förmånsärendet.

Särskilt för invandrare med svaga kunskaper i finska eller svenska är beslutet om huruvida personen i fråga omfattas av social trygghet svårbegripligt. Eftersom det inte är fråga om att betala en förmån händer det ofta att personer med utländsk bakgrund inte förstår att söka ändring i beslutet. När ett beslut i ett förmånsärende som behandlas senare grundar sig på det avslagsbeslut som innebär att personen inte omfattas av social trygghet riktas besvären i förmånsärendet till fel beslut. För att rätten att söka ändring ska kunna utövas effektivt förutsätts det att överlappande processer för behandling av förvaltningsärenden elimineras och att förmånsbesluten avfattas så att de blir mer lättfattliga än nu.

Det är numera möjligt att uträtta ärenden hos Folkpensionsanstalten med hjälp av en e-tjänst. Likaså kan man i anslutning till in- och utflyttning följa sina egna uppgifter i e-tjänsten. E-marknadsföring som är anpassad till personens egen situation har också blivit vardag i Folkpensionsanstaltens verksamhet. Uppdaterade uppgifter om rätten till social trygghet för personer som flyttar från ett land till ett annat fås ur flera källor. Speciellt situationer där en person flyttar utomlands permanent och inte får någon förmån som skulle komma att dras in på grund av flyttningen är sådana där behovet av föregripande information är stort. Sjukförsäkringslagen upptar inga bestämmelser om meddelande av beslut om försäkringens upphörande, men när en person förbereder sig på vad som händer om han eller hon blir sjuk utomlands är den faktiska betydelsen av försäkringens giltighet stor.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Målsättning

Bestämmelserna i 19 § i grundlagen garanterar var och en i Finland oundgänglig försörjning och omsorg. Genom förmånslagstiftningen garanteras dessutom rätten till grundläggande försörjning. Målsättningen för propositionen är att i gränsöverskridande fall rikta bosättningsbaserade förmåner mer specifikt till invånare som omfattas av Finlands jurisdiktion. Syftet med bosättningsbaserade förmåner är att stöd som beviljas på grund av vissa omständigheter ska riktas till personer som är bosatta i landet. Fördelen med det bosättningsbaserade systemet är dess stora räckvidd, och alla som är stadigvarande bosatta i Finland omfattas av systemet för social trygghet. Systemets kapacitet är emellertid begränsad i och med att rörligheten mellan länder har ökat.

Propositionen syftar till att förtydliga lagstiftning som kommit att bli ytterst komplicerad; i samband med att den ändrats ett flertal gånger har det skapats undantagsregler för olika persongrupper. Det är synnerligen svårt för en person som flyttar till Finland att komma underfund med vilken hans eller hennes ställning avseende social trygghet är och att förutse vilka de eventuella följderna blir om risksituationer realiserar. När kriterierna för att tillämpa lagstiftningen om bosättningsbaserade förmåner förenklas blir bestämmelserna mer genomskinliga. Ställningen för dem som flyttar till Finland i egenskap av arbetstagare bedöms utifrån förutsättningar som gäller arbete. Rätten till bosättningsbaserade förmåner för personer som flyttar till Finland utan att vara arbetstagare bedöms utifrån förutsättningar som gäller bosättning. Införandet av ett nationellt inkomstregister förbättrar möjligheterna att följa huruvida utförandet av arbete i Finland fortgår respektive slutar, vilket gör att fel och missbruk som hänför sig till betalningen av förmåner i anslutning till utflyttning minskar.

De föreslagna ändringarna syftar också till jämvikt mellan rättigheter och skyldigheter. De bosättningsbaserade förmånerna finansieras i huvudsak med skattemedel. I gällande lagstiftning är ställningen för dem som lämnar Finland på grund av långvariga utlandskommenderingar

inte i balans med finansieringen av förmåner, och dessutom är det meningen att förslaget ska närma den nationella lagstiftningen till andra länder i en internationell jämförelse. Förslaget är i linje med de maximitider för utstationering av arbetstagare som anges i de bilaterala överenskommelser om social trygghet som Finland har ingått.

I propositionen har det beaktats att administrativa förfaranden bör underlättas och e-tjänster bör utnyttjas och förbättras när det gäller personer som flyttar mellan länder. Inom förvaltningsverksamheten är det viktigt att förmånslagstiftningen tillämpas utgående från aktuella uppgifter och att personer som flyttar mellan länder blir mer medvetna om sina rättigheter till social trygghet samt kontrollerar sina egna uppgifter i e-tjänsten.

Dessutom behövs det i Finland invandrare för att avhjälpa bristen på arbetskraft inom vissa sektorer, för att försörjningskvoten som försvagas i och med befolkningens åldrande ska bli mindre skev och för att Finland ska bli attraktivare för internationella specialister och företagare. Inom vissa sektorer behövs både arbetskraft som arbetar tillfälligt i landet och arbetskraft som bosätter sig stadigvarande. Också potentialen hos de invandrare som redan befinner sig i landet bör identifieras och tas till vara effektivare än nu.

Propositionen har som mål att tydliggöra likabehandlingen av arbetstagare som kommer till Finland från utlandet, särskilt för kortvarig anställning, med personer från utlandet som arbetar i Finland en längre tid eller är stadigvarande bosatta här. Kortvarig arbetskraft behövs särskilt inom jordbruket och turistnäringen för säsongarbete samt inom många andra sektorer där arbetet är oregelbundet och tillgången på inhemsk arbetskraft inte alltid är tillräcklig. Ambitionen är att eliminera situationer där personer som arbetar kortvarigt i Finland får sitta emellan när de kommer till Finland för att utföra säsongarbete eller oregelbundet arbete. Propositionen syftar också till att göra det mer attraktivt att börja utföra deltidsarbete eller kortvarigt arbete när det gäller invandrare som redan befinner sig i Finland och som inte är berättigade till bosättningsbaserade förmåner på någon annan grund.

3.2 De viktigaste förslagen

Arbete

Ett viktigt ändringsförslag är att man i första hand ska bedöma huruvida de förutsättningar som gäller arbete är uppfyllda när förmånslagstiftningen tillämpas på personer som kommer till Finland i egenskap av arbetstagare eller företagare. När det gäller personer som inte arbetar och inte heller bedriver motsvarande verksamhet, bedöms enligt förslaget deras stadigvarande bosättning i Finland.

Det föreslås att tillämpningen av förmånslagstiftningen på grundval av arbete i Finland ändras så att det nuvarande lagfästa kravet på att arbetet ska vara i minst fyra månader slopas. Ingen minimitid för arbetet definieras i förslaget, men i fråga om kortvarigt arbete ska lagstiftningen om bosättningsbaserade förmåner tillämpas bara under den tid arbetet varar. Folkpensionsanstalten får inkomstuppgifterna ur inkomstregistret, dit arbetsgivaren varje månad lämnar uppgifter om lönerna. Det är meningen att inkomsterna ska kontrolleras månadsvis men att förmånslagstiftningen ska tillämpas bara så länge arbetet varar, vilket även kan vara en period som är kortare än en månad. I praktiken är det högst osannolikt att förmånslagstiftningen kommer att tillämpas när arbetet är mycket kortvarigt, dvs. varar endast några dagar eller veckor. Utgångspunkten är att alla förmåner, t.ex. barnbidrag, inte betalas förrän från ingången av månaden efter den månad då arbetet inleddes.

I definitionen av arbete hänvisas det i förslaget inte längre till arbete som beträffande arbetstiden per vecka och lönen uppfyller arbetsvillkoret inom utkomstskyddet för arbetslösa. Det fö-

RP 188/2018 rd

reslås att den i 1 § 2 mom. 1 punkten nämnda förmånslagstiftningen som hör till tillämpningsområdet för EU-förordning 883/2004 ska tillämpas på grundval av arbete, när månadsinkomsterna åtminstone motsvarar beloppet av grunddagpenningen enligt utkomstskyddet för arbetslösa omvandlat till månadsinkomst, dvs. 696,60 euro i 2018 års nivå. Inkomstgränsen är något högre än den lägsta månadsinkomst vid deltidsarbete som enligt gällande lagstiftning berättigar en person att omfattas av social trygghet. De som antingen deltidsarbetar eller arbetar ore-gelbundet uppfyller emellertid kravet också i låglönebranscher, när deras arbetstimmar motsvarar ungefär två veckor. Räknat enligt medeltimlönen uppfylls kravet inom jordbruks- och trädgårdsbranschen när arbetsinsatsen omfattar 72–73 timmar per månad. Inom städbranschen är det fråga om 65 timmars arbete, inom biträdande uppgifter i byggbranschen 49 timmars arbete per månad, och närvårdares arbetsinsats motsvarar kravet vid 58 timmars arbete per månad.

I fråga om personer som arbetar mycket kortvarigt i Finland eller utför korttidsjobb kan man med hjälp av inkomstregistret följa månadsnivån för löner som intjänats i Finland. När det gäller personer med låga löner utreds också parallellt arbete i andra länder. Sannolikt är det ofta fråga om att arbete utförs förutom i Finland också i bosättningslandet, varvid den lagstiftning som ska tillämpas enligt reglerna i EU-förordning 883/2004 kan vara bosättningslandets i stället för Finlands.

I förslaget ingår en bestämmelse om efterskydd för arbetstagare som har arbetat i över sex månader när arbetet tillfälligt minskar, avbryts eller upphör. I sådana fall bevarar vanligen arbetstagare som kommit till Finland från ett annat land som tillämpar EU-lagstiftning sin ställning på grundval av en arbetsbaserad förmån som personen får. Dessutom föreskrivs det i gällande lagstiftning att personer som arbetat över sex månader och blivit arbetslösa alltjämt kan omfattas av social trygghet, om de har registrerat sig som arbetslösa arbetssökande. Den föreslagna bestämmelsen om efterskydd tydliggör nuläget i olika situationer där utförandet av arbete förändras.

Bestämmelsen om efterskydd tryggar arbetstagarens ställning i situationer där han eller hon inte längre får arbetslöshets-, sjuk- eller föräldradagpenning eller där rätten till berörda förmån är under utredning. För tiden av avbrott i kortvarigt arbete minskar bestämmelsen det administrativa arbete som åtgår till att samordna familjeförmåner. Om arbetet upphör helt och hållet kan personen enligt förslaget behålla sin arbetstagarställning, om han eller hon har registrerat sig som arbetslös arbetssökande i Finland. När det gäller en person som blivit arbetslös motsvarar den föreslagna bestämmelsen en bestämmelse i gällande lag och kraven i direktivet om ett kombinerat tillstånd.

I syfte att förenkla bestämmelsen om krav på uppehållstillstånd och göra den mer lättfattlig föreslås det att kravet att uppehållstillståndet ska gälla i minst ett år slopas. Även ett tillstånd att vistas eller arbeta i Finland under en kortare tid föreslås uppfylla kravet på uppehållstillstånd och motsvara lagens nuvarande innehåll och tillämpningspraxis. Ett uppehållstillstånd som beviljats av en myndighet i ett annat land som tillämpar EU-lagstiftning uppfyller också kravet på laglig vistelse i situationer där det i lagstiftningen om beviljande av uppehållstillstånd föreskrivs om vissa undantag, vilket är fallet i fråga om ICT-tillstånd och uppehållstillstånd för forskare.

Bosättning

Med tanke på tillämpning av förmånslagstiftningen på personer som varken arbetar eller bedriver därmed jämförbar verksamhet i Finland föreslås det att lagen ska fortsätta att uppta bestämmelser om hur bosättning definieras.

På grund av EU-lagstiftningens faktiska betydelse föreslås lagen bli ändrad så att det av den framgår att bedömningen av huruvida en person som kommer från ett land som tillämpar EU-lagstiftning är bosatt i Finland primärt ska utgå från EU-förordningarna 883/2004 och 987/2009. I artikel 11 i EU-förordning 987/2009 uppräknas faktorer på basis av vilka bosättningsmedlemsstaten bestäms. Ändringen påverkar inte tillämpningspraxis men tydliggör grunderna för avgörandet i fråga om bosättning i EU-situationer.

Enligt förslaget ska bedömningen av bosättning ändras också så, att förteckningen i 3 a § i gällande lag över faktorer som visar att en person är stadigvarande bosatt i Finland slopas. I fråga om en person som, utan att vara arbetstagare, flyttar till Finland från ett land som inte tillämpar EU-lagstiftning bedöms dennes stadigvarande bosättning i Finland med beaktande av faktorerna i 4 § i lagen om hemkommun (201/1994). Lagen om hemkommun är en allmän lag som tillämpas förutom i folkbokföringssammanhang också i annan myndighetsverksamhet när en persons hemkommun och bostad inverkar på myndighetens avgörande. Befolkningsregistermyndighetens avgöranden är inte rättsligt bindande för andra myndigheter, vilket innebär att det är möjligt att avgöra en persons hemkommun självständigt inom vart och ett förvaltningsområde, men med tillämpning av lagen om hemkommun. En anteckning om hemkommun som magistraten gör har emellertid en styrande verkan, eftersom offentlig tillförlitlighet hänför sig till uppgifterna i befolkningsdatasystemet. Bestämmelsen i 4 § i lagen om hemkommun preciserades genom ändringar som trädde i kraft den 1 september 2007 på så sätt att regleringen om hur inflyttares hemkommun och bostad bestäms är mer heltäckande än förr, och samtidigt förenhetligades magistraternas och Folkpensionsanstaltens tolkningslinje i avgöranden om hemkommun. Förutsättningarna för att få hemkommun har förenhetligats med relevanta bestämmelser i tillämpningsområdeslagen, eftersom tillämpningsområdet för dessa författningar delvis sammanfaller. Enligt 4 § 2 mom. i lagen om hemkommun har också studerande möjlighet att få hemkommun i Finland, om studierna varar i minst två år.

Enligt förslaget ska Folkpensionsanstalten självständigt träffa det avgörande om bosättning i Finland som ligger till grund för bosättningsbaserad social trygghet. När Folkpensionsanstalten bedömer bosättningen ska den inte vara bunden av ett eventuellt tidigare avgörande som magistraten har träffat angående hemkommun. Ur inflyttarperspektiv leder en förenhetligad bedömning av bosättningen till ett mer lättfattligt resultat. Helheten av tjänster som hemkommunen tillhandahåller samt social trygghet blir också överskådligare än nu.

Personer som kommer till Finland för att studera kan enligt förslaget betraktas som bosatta i Finland vid tillämpning av den förmånslagstiftning som hör till tillämpningsområdet för EU-förordning 883/2004, om de uppfyller kravet på stadigvarande bosättning. Förslaget tillgodoser bättre än gällande lagstiftning studerandes rätt till likabehandling i överensstämmelse med kraven i forskardirektivet. När det gäller de förmåner som uppräknas i den föreslagna lagen och som inte hör till tillämpningsområdet för EU-förordning 883/2004 bör en studerande utöver heltidsstudier även ha annan anknytning till Finland.

Tidsgränsen för tillfällig vistelse utomlands föreslås bli insnävad från ett år till sex månader. Det finns många anledningar till en vistelse utomlands som är längre än en semesterresa men ändå att betrakta som tillfällig: exempelvis arbete, alternerings- eller sabbatsledighet eller att en i Finland bosatt person av utländsk härkomst besöker sitt forna hemland. En person som vistas utomlands ska enligt förslaget alltjämt ha rätt till förmåner, om den planerade längden för vistelsen utomlands är högst sex månader och inget annat följer av vare sig förmånsspecifika bestämmelser eller internationell lagstiftning. Att bosättningsbaserade förmåner i enlighet med gällande lagstiftning fortsätter att betalas under en vistelse utomlands som är upp till ett år lång är exceptionellt ur ett internationellt perspektiv. Ändringen motsvarar bättre än nuläget också det i förmånslagarna angivna syftet med förmånerna.

Enligt förslaget ska utsända arbetstagare inklusive missionärer och biståndsarbetare samt forskare och stipendiater under sin vistelse utomlands likställas i högst fem år med personer som är bosatta i Finland. Efter detta bör personerna i fråga återvända till Finland. Den nuvarande maximitiden tio år är synnerligen lång internationellt sett. Som exempel kan nämnas att en arbetstagare som sänts ut från Sverige till ett tredjeland kan omfattas av svensk social trygghet under en högst ett år lång vistelse utomlands. I de flesta av EU:s medlemsstater finns det inte nationell lagstiftning om utstationering av arbetstagare, och förmåner betalas bara inom ramen för tillfällig vistelse utomlands eller i utbyte mot försäkringspremier. Den maximitid för utsändande som anges i EU-förordningen är 24 månader, utöver vilket det är möjligt för de berörda länderna att komma överens om ett tillstånd till undantag som i tillämpningspraxisen är sammanlagt högst fem år. I de överenskommelser om social trygghet som Finland har ingått är den maximala tiden för utstationering av arbetstagare mellan tre och fem år. I de nyaste överenskommelserna är maximitiden fem år.

Arbetsgivare i Finland som utstationerar arbetstagare i utlandet tecknar heltäckande kommanderingsförsäkringar för arbetstagarna. I praktiken är innehållet i kommanderingsreseförsäkringen ofta likartat oberoende av om personen omfattas av finsk social trygghet eller inte och oberoende av om personens kommandering tar honom eller henne till ett land med vilket Finland har en överenskommelse om social trygghet eller till ett land med vilket en sådan överenskommelse inte har ingåtts. En förutsättning för försäkringar som finska försäkringsbolag beviljar är att den som ska försäkras omfattas av sjukförsäkring. Om denna förutsättning inte uppfylls tecknar arbetsgivarna försäkringar hos utländska bolag. Från en kommanderingsreseförsäkring ersätts bl.a. vårdkostnader som orsakats av ett reseolycksfall eller av sjukdom, kostnader för att resan annulleras, avbryts eller försenas, kostnader för att bagaget skadas eller förkommer samt hälsovårdskostnader, vilka omfattar exempelvis hälsoundersökningar, vaccineringsbesök, barnrådgivningsbesök och skäliga kostnader för barnafödelse. De medföljande familjemedlemmarna ansluts till försäkringen. Att omfattas av finsk social trygghet är av betydelse för arbetstagare och familjemedlemmar, särskilt med avseende på att trygghetens innehåll är tämligen tydligt och medvetenheten om det är stor. Också den finska arbetspensionsförsäkringen är ett viktigt inslag i utsända arbetstagares trygghet.

Vad den bosättningsbaserade sociala tryggheten beträffar är det i huvudsak fråga om förmåner som finansieras med skattemedel. I 77 § i inkomstskattelagen finns en s.k. sexmånadersregel enligt vilken lön för arbete som utförts utomlands inte är skattepliktig inkomst i Finland om den skattskyldiges vistelse utomlands på grund av detta arbete varar minst sex månader utan avbrott. Om arbetstagare fortsätter att omfattas av finsk social trygghet, betalas dock arbetstagarens socialskyddsavgifter till Finland så, att arbetsgivares socialskyddsavgift betalas för försäkringslönen och s.k. miniinnehållning verkställs på försäkringslönen för den försäkrades sjukförsäkringspremie. Om sexmånadersregeln inte är tillämplig, upphör finska medborgares allmänna skattskyldighet i Finland i regel när tre år har förflutit sedan flyttningsåret. Om en begränsat skattskyldig fortsätter att omfattas av finsk social trygghet, ska till Finland på basis av försäkringslönen betalas arbetsgivares socialskyddsavgift samt den försäkrades sjukförsäkringspremie, som tas ut på motsvarande sätt som källskatt.

En familjemedlem som medföljer utomlands kan enligt förslaget alltjämt likställas med en person som är bosatt i Finland. I förhållande till gällande lagstiftning föreslås det att omnämmandet av hur arbete som en familjemedlem utför utomlands påverkar familjemedlemmens ställning slopas. Att en medföljande familjemedlem utomlands arbetar i en lokal arbetsgivares tjänst eller distansarbetar för en arbetsgivare i Finland anses förbättra ställningen på arbetsmarknaden för makar på utlandskommandering och underlätta återflyttningen efter kommanderingen. Det är inte ändamålsenligt att bestämmelser om social trygghet hindrar makar från att arbeta eller försvagar den arbetande makens ställning. På en familjemedlem som arbetar i ett annat land som tillämpar EU-lagstiftning tillämpas med stöd av EU-förordning 883/2004

arbetslandets lagstiftning om social trygghet, varvid han eller hon inte kan ha rätt att få förmåner från Finland.

Lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn föreslås bli preciserad i fråga om den förutsättning som gäller faktisk bosättning i Finland. Avsikten är att regleringen tydligare än nu ska visa att stödet för hemvård och privat vård är en integrerad del av det finska systemet för småbarnspedagogik. För att regleringen ska förtydligas skrivs i lagen in den linje som Folkpensionsanstalten och besvärsnämnden för social trygghet har anammat i sin tillämpningspraxis och som innebär att en resa som är mer än tre månader lång inte betraktas som en sedvanlig semesterresa. Under långvarigare utlandsvistelser utövas de facto inte den rätt att välja som avses i lagen.

Begränsningen avses gälla såväl stödet för hemvård som stödet för privat vård. Stödet för privat vård betalas direkt till vårdproducenten. I ett fall där barnet har en plats inom den privata småbarnspedagogiken innebär detta att stödbetalningen upphör i och med att barnets vårdplats sägs upp.

Administrativa förfaranden

I propositionen ingår ett viktigt ändringsförslag som gäller de administrativa processerna. Lagstiftningen föreslås bli ändrad så att Folkpensionsanstalten inte längre meddelar separata skriftliga beslut om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet. Ändringen gäller både personer som flyttar till Finland och personer som flyttar från Finland.

Huruvida en person som första gången kommer till Finland har rätt till social trygghet på grundval av bosättning eller arbete i Finland avses bli utrett när personen ansöker hos Folkpensionsanstalten om en förmån, FPA-kort eller europeiskt sjukvårdskort. Med anledning av förmånsansökan meddelas ett överklagbart beslut, eller FPA-kort beviljas på ansökan.

Om en person som lämnar Finland inte längre har rätt till en förmån som betalas till honom eller henne, ska det enligt förslaget meddelas med ett överklagbart beslut om att utbetalningen upphör. I sådana situationer där vistelsen utomlands inte påverkar en förmån som betalas till personen ska det inte meddelas något separat beslut om huruvida personen omfattas av social trygghet, men uppgift om vistelsen utomlands ska registreras i Folkpensionsanstaltens informationssystem. Utifrån registreringen av uppgiften är det möjligt att kontrollera att den som vistas utomlands inte får förmånen under en tid som är längre än vad som anges i respektive förmånslag. Motsvarande tillvägagångssätt är redan i bruk i fråga om personer som rest eller flyttat utomlands och som har rätt till förmåner under vistelsen utomlands. Utifrån den i systemet registrerade uppgiften om vistelsen utomlands kontrolleras det att återflyttningen till Finland sker som planerat; om inte, så meddelas ett överklagbart beslut om en eventuell förmånsindragning.

Om en persons flytt utomlands medför att rättigheter som anknyter till sociala förmåner och sjukförsäkring upphör, men personen inte får ett beslut om indragning av en förmån, är det förenligt med god förvaltning att informera personen per brev eller genom ett elektroniskt meddelande om sjukförsäkringens upphörande för att oväntade konsekvenser inte ska uppstå för honom eller henne. Viktigast i denna situation är informationen om att sjukförsäkringen upphör. Om personen så behöver kan han eller hon på begäran få ett överklagbart beslut om sjukförsäkringens upphörande.

Den föreslagna ändringen av förvaltningsförfarandena underlättar de administrativa åtgärderna betydligt och förtydligar situationen ur den berörda personens synvinkel. Om en förmånsansökan avslås på grund av faktorer som hänför sig till arbete eller bosättning i gränsöverskridande

fall, riktas sökandet av ändring till förmånsärendet, vilket är lättfattligare för personen. Förmånsavgöranden som grundar sig på eventuellt föråldrade uppgifter träffas inte när Folkpensionsanstalten i fortsättningen i samband med förmånshandläggningen kontrollerar förutsättningarna för att bevilja förmåner också vad bosättningen eller arbete beträffar.

Var och en kommer att ha möjlighet att kontrollera uppgifterna om sig själv och de perioder av vistelse utomlands som Folkpensionsanstalten har fört in i ett register. Folkpensionsanstalten kan på en persons begäran ge honom eller henne ett utdrag ur registret över försäkringsperioder.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Ekonomiska konsekvenser

Den föreslagna ändringen av kravet på minimilängden för arbete som arbetstagare som kommer till Finland utför innebär att också arbetstagare som arbetar en kortare tid än fyra månader kan få rätt för denna tid till de bosättningsbaserade förmåner som hör till tillämpningsområdet för EU-förordning 883/2004, t.ex. barnbidrag och sjukförsäkringsförmåner. Rätten till förmåner upphör enligt förslaget när det kortvariga arbetet upphör. Antalet personer som arbetar kortvarigt i Finland, mindre än fyra månader, uppskattas till ca 17 000, av vilka ungefär hälften torde vara arbetstagare från EU-länder och hälften arbetstagare från länder utanför EU. Till följd av ändringen uppskattas utgifterna för sjukdagpenning stiga med 0,8 miljoner euro, sjukvårdsersättningarna med 0,6 miljoner euro och utgifterna för barnbidrag med 0,6 miljoner euro på årsbasis. Under det år då lagen träder i kraft väntas utgifterna för sjukdagpenning stiga med 0,6 miljoner euro, sjukvårdsersättningarna med 0,5 miljoner euro och utgifterna för barnbidrag med 0,5 miljoner euro. Inresande arbetstagare med visering har en resenärförsäkring från vilken kostnader för akut insjuknande och olycksfall ersätts. Det uppskattas att sjukvårdsersättningar och kostnader för barnbidrag uppkommer när det gäller arbetstagare från länder som tillämpar EU-lagstiftning.

När det gäller arbetstagare som kommer till Finland för att arbeta i mindre än fyra månader och som enligt förslaget ska omfattas av sjukförsäkring kommer dagpenningspremie som arbetsgivare och löntagare ska betala att tas ut. Räknat på de begränsat skattskyldigas lönesumma för år 2016 väntas försäkringspremierna inbringa 1,0 miljoner euro i dagpenningspremie som arbetsgivarna betalar och 0,1 miljoner euro i dagpenningspremie som arbetstagarna betalar.

Maximitiden för att likställa utsända arbetstagare, forskare, stipendiater, missionärer och biståndsarbetare med personer som är bosatta i Finland föreslås bli förkortad till fem år. Enligt gällande lagstiftning kan utsända arbetstagare samt forskare och studerande utanför EU/EES omfattas av finsk social trygghet i högst tio år. I gällande lagstiftning anges ingen maximitid för missionärer och biståndsarbetare. Uppskattningsvis 1 800 personer arbetar utomlands i mer än fem år. År 2018 finns det färre än 100 barn som tillsammans med en förälder vistas utomlands i mer än fem år och omfattas av finsk social trygghet. Utgifterna för barnbidrag väntas minska med 0,4 miljoner euro på årsbasis. Under det år då lagen träder i kraft väntas effekten vara 0,3 miljoner euro.

Enligt förslaget ska sex månader betraktas som gräns för en i Finland bosatt persons tillfälliga vistelse utomlands medan gränsen för närvarande går vid ett år. Bosättningsbaserade förmåner kan därmed fås under en högst sex månader lång vistelse. De flesta av dem som vistats utomlands i mer än sex månader men mindre än ett år är pensionstagare som vistas i ett annat land

som tillämpar EU-lagstiftning eller studerande som befinner sig utomlands, och deras rätt till bosättningsbaserade förmåner fortgår. Enligt uppgifter från Folkpensionsanstalten finns det 10 000 personer som tillfälligt vistas utomlands, och för hälften av dem överstiger vistelsen utomlands sex månader. Av dessa 5 000 som vistas utomlands i mer än sex månader är 1 400 studerande och 2 400 pensionärer. Den föreslagna ändringen väntas därmed påverka omkring 1 200 personers ställning. Utgifterna för sjukdagpenning väntas sjunka med 0,1 miljoner euro, sjukvårdsersättningarna med 0,1 miljoner euro, utgifterna för barnbidrag med 0,2 miljoner euro och utgifterna för offentlig hälso- och sjukvård med 1,0 miljoner euro på årsbasis. Under det år då lagen träder i kraft väntas utgifterna för offentlig hälso- och sjukvård sjunka med 0,8 miljoner euro.

Heltidsstuderande som kommer till Finland kan, enligt förslaget, om förutsättningarna för stadigvarande bosättning uppfylls bli berättigade till de bosättningsbaserade förmåner som hör till tillämpningsområdet för EU-förordning 883/2004. Ändringen består närmast i att studerande vars bosättningsland enligt EU-lagstiftningen är Finland eller som inte har rätt till ersättningar på grundval av en privat sjukförsäkring får rätt till ersättningar enligt sjukförsäkringslagen. Sådana studerande vars bosättningsland är något annat EU/EES-land kommer inte att vara berättigade till förmåner. Dessutom ska studerande från länder utanför EU/ EES ha en privat sjukförsäkring för att kunna få uppehållstillstånd. Kostnadseffekten för ersättningar som följer av sjukförsäkringslagen är 0,5 miljoner euro på årsbasis. Under det år då lagen träder i kraft väntas kostnadseffekten vara 0,4 miljoner euro. Barnbidraget väntas inte föranleda merkostnader, eftersom studerande som har familj i allmänhet har rätt till barnbidrag enligt gällande lagstiftning.

Separata beslut om huruvida personer omfattas av social trygghet ska inte längre fattas, enligt förslaget. Enligt gällande lagstiftning blir frågan om huruvida en person omfattas av social trygghet och förmånsärendet två separata besvärärenden i situationer där förmånsbeslutet grundar sig på ett beslut i ett ärende som gäller huruvida den berörda personen omfattas av social trygghet. Enligt förslaget ska det i samband med förmånsärendet beslutas huruvida arbetet och bosättningen berättigar till bosättningsbaserade förmåner. Inga separata besvärärenden om tillämpning av förmånslagstiftning på grundval av arbete eller bosättning uppkommer därmed. År 2016 anfördes sammanlagt 485 besvär hos besvärsnämnden för social trygghet över FPA:s beslut om huruvida personer omfattas av social trygghet.

4.2 Konsekvenser för myndigheternas och arbetspensionsanstaltens verksamhet

Avskaffandet av separata skriftliga beslut förändrar Folkpensionsanstaltens handläggningsprocesser. Det administrativa arbetet minskar till den del det är fråga om åtgärder med direkt anknytning till att avgöra huruvida en person omfattas av social trygghet, särskilt när det gäller personer som lämnar Finland och till vilka förmåner inte betalas. Höranden om följderna av förändrade omständigheter ska enligt förslaget företas när förändringarna kan inverka på betalningen av förmåner. Om en person till följd av flytt till utlandet inte har rätt till en förmån indras förmånen genom ett förmånsbeslut alldeles som nu på den grunden att personen inte längre vare sig är bosatt eller arbetar i Finland. Om Folkpensionsanstalten inte betalar några förmåner till en person som flyttar utomlands, ska den registrera uppgiften om flytten i sina system. En arbetsgivare ska anmäla sin utsända arbetstagare till Folkpensionsanstalten, som ska registrera uppgiften och besvara arbetsgivarens anmälan. Forskare och studerande ska också underrätta Folkpensionsanstalten om vistelser som kommer att vara över sex månader långa.

Förfarandet blir också enklare i fråga om personer som kommer till Finland. Enligt förslaget behöver en person inte längre ansöka om att omfattas av finsk social trygghet, i stället avgörs uppfyllandet av förutsättningarna beträffande arbete eller bosättning i det skede då personen

ansöker om en förmån eller om FPA-kort med stöd av sjukförsäkringslagen. När det gäller uppfyllandet av den förutsättning som handlar om arbete får Folkpensionsanstalten i regel tillräcklig utredning ur inkomstregistret, och personen behöver inte längre ombes lämna in arbetsavtal eller lönekvitton. Likaså är det möjligt att kontrollera arbetets upphörande utgående från löneuppgifterna i inkomstregistret.

Folkpensionsanstaltens registeranteckningar, särskilt om perioder av vistelse utomlands, kan var och en se i e-tjänsten. Alla har möjlighet att kontrollera sina egna uppgifter och anmäla ändringar, och Folkpensionsanstalten bör aktivt påminna särskilt personer som rör sig mellan länder om att de bör kontrollera sin egen situation med tanke på den sociala tryggheten.

Folkpensionsanstaltens arbetsbörda med avseende på kommunikation och spridning av information till kunderna kommer att öka när den nya lagen träder i kraft. Föregripande och effektiv kommunikation som når också finländare utomlands och sådana personer i Finland som har bristfälliga kunskaper i finska eller svenska bör uppmärksammas särskilt. Likaså bör det fästas vikt vid att informera arbetsgivare om de omläggningar som görs i förfarandena.

Folkpensionsanstalten ska tillämpa lagstiftningen om bosättningsbaserade förmåner på personer som flyttar till Finland för att arbeta, i huvudsak på grundval av arbete eller motsvarande verksamhet. Huruvida bosättningen i Finland är stadigvarande bedöms i en situation där det behövs med tanke på en förmån, t.ex. arbetslöshetsförmån. Därmed kommer Folkpensionsanstaltens register när det gäller personer som kommer till Finland för att arbeta inte att innehålla uppgifter om huruvida deras bosättning i Finland är att betrakta som stadigvarande. När arbetspensionsanstalterna beviljar en försäkring som avses i lagen om pension för företagare bedömer de i praktiken självständigt personens bosättning vid sin tillämpning av gällande lagstiftning. Denna praxis förblir oförändrad.

När det gäller stipendiater på vilka finsk lagstiftning inte tillämpas med stöd av EU-förordning 883/2004 bestäms bosättningen i Finland på samma sätt som för lantbruksföretagare på samma grunder som i gällande tillämpningsområdeslag. Stipendiater som har sin egentliga bostad och sitt egentliga hem i Finland och som ständigt i huvudsak vistas här ska teckna en försäkring hos Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt. Enligt nuvarande praxis har Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt innan försäkringen beviljats kunnat kontrollera hos Folkpensionsanstalten hur denna har bedömt personens bosättning i Finland. Enligt förslaget ska stipendiaters rätt till bosättningsbaserade förmåner i stället för på stadigvarande bosättning grunda sig på verksamheten som stipendieforskare eller stipendiekonstnär, alldeles som när det gäller andra som arbetar eller bedriver annan motsvarande verksamhet. Det innebär att Folkpensionsanstalten inte ska bedöma stipendiatens bosättning i Finland förrän Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt har beviljat försäkringen, i stället ska Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt göra bedömningen. Detta motsvarar övriga arbetspensionsanstalters agerande vid beviljandet av pensionsförsäkringar för företagare.

4.3 Konsekvenser för medborgarnas ställning

Pensionstagare

I de flesta fall är de som lämnar Finland tillfälligt eller för en längre tid som är att betrakta som en stadigvarande flyttning finländare. Så är det också med dem som lämnar Finland i egenskap av utsända arbetstagare, studerande som har för avsikt att avlägga hela sin examen utomlands eller forskare vilka avser att stanna utomlands under en tid som är så pass lång att den inte är att betrakta som tillfällig vistelse.

Många finländska pensionstagare lämnar Finland för en del av året, antingen sporadiskt eller upprepade gånger. Majoriteten av dessa pensionärer tillbringar en del av året i ett annat land som tillämpar EU-lagstiftning. Pensionerna och de förmåner som hör till tillämpningsområdet för EU-förordning 883/2004, bortsett från bostadsbidrag för pensionstagare och garantipension, betalas inom EU:s territorium precis som när personen är bosatt i Finland. Om en person enligt en bedömning som grundar sig på EU-förordning 883/2004 flyttar stadigvarande till ett annat land som tillämpar EU-lagstiftning, påverkar flytten närmast faktureringen av sjukvårdskostnader och de tjänster som personen får i bosättningslandet.

I praktiken påverkar den föreslagna insnävningen av tillfällig vistelse från ett år till sex månader inte ställningen för pensionstagare som reser till länder som tillämpar EU-lagstiftning; deras förmåner och rättigheter tryggas i EU-förordning 883/2004. Garantipension ska dock enligt förslaget inte betalas under en vistelse som är längre än sex månader åt gången. Om pensionstagaren emellanåt återvänder till Finland fortgår eller återupptas betalningen av garantipension.

För personer som flyttar till länder som inte tillämpar EU-lagstiftning innebär förslaget att bosättningsbaserade förmåner kan upphöra om vistelsen varar en längre tid än sex månader. Vid återflyttningen till Finland kan förmånerna och sjukförsäkringen fortgå, om ungefär halva året tillbringas i Finland. Vistelse utomlands påverkar inte betalningen av arbetspension.

Studerande och arbetstagare

Många studerande flyttar utomlands. Att tidsgränsen för tillfällig vistelse ändras till sex månader från nuvarande ett år innebär ett krav på att studerande som vistas utomlands under hela läsåret ska bedriva studier på heltid. I regel besannas detta i och med studiestödet. Alla studerande kommer emellertid alltså att ha möjlighet att bli delaktiga av bosättningsbaserade förmåner under utbytesstudier eller examensinriktade studier, högst så länge som heltidsstudierna varar. Att examensinriktade studier bedrivs på heltid utomlands kommer att bedömas enligt samma kriterier som gäller studiestödet. Exempelvis pågår studierna för läkarexamen i allmänhet mer än fem år utomlands. Utomlands kan arbetspraktik i regel ingå i examen, varvid den studerande omfattas av arbetslandets sociala trygghet under praktikperioderna när det är fråga om EU-länder. De föreslagna ändringarnas inverkan på studerandenas ställning är mycket liten.

För dem som vistas utomlands under sabbatsledigheter eller andra ledigheter innebär ändringen att den finska sjukförsäkringen är giltig under en kortare vistelse utomlands än förr. De som vistas utomlands längre tider bör fästa mer vikt än tidigare vid att de har en giltig reseförsäkring, även om de inte är sjukförsäkrade i Finland. De tjänster i Finland som hemkommunen tillhandahåller förblir oförändrade, om personen fortsätter att ha hemkommun i Finland.

För personer som är utomlands i egenskap av utsända arbetstagare skaffar arbetsgivarna ett täckande försäkringsskydd för den tid kommenderingen varar, oberoende av om arbetstagaren och familjemedlemmarna omfattas av Finlands bosättningsbaserade system eller inte. Försäkringsskydden är inte överlappande, utan privata försäkringar ersätter t.ex. hälso- och sjukvårdskostnader i större utsträckning än de ersättningar som följer av sjukförsäkringslagen. Enligt förslaget kan utsända arbetstagare eller biståndsarbetare ha rätt till bosättningsbaserade förmåner i högst fem år, och efter det kan de på nytt bli delaktiga av förmåner under en utlandskommendering, om de däremellan återvänder till Finland för sex månader.

Allt fler distansarbetar för en arbetsgivare i Finland medan de vistas utomlands, eftersom arbetet tack vare elektroniska redskap inte längre är platsbundet. Utgångspunkten är att distansarbete utförs på arbetstagarens önskemål och initiativ. Också de som distansarbetar i tredjelän-

der kan behålla bosättningsbaserade förmåner och sjukförsäkring, om de är utomlands i högst sex månader. En möjlighet är också att arbetsgivaren kommer överens med arbetstagaren om att denne utstationeras för att de regler som gäller för utsända arbetstagare ska vara tillämpliga.

Majoriteten av dem som lämnar Finland är finska medborgare. I och med att rörligheten tilltar är det dock allt oftare fråga också om personer som tidigare flyttat till Finland från utlandet och som t.ex. på grund av en arbetskommendering eller studier reser utomlands eller till sitt ursprungliga hemland.

Administrativa åtgärder

Rättigheterna till social trygghet för personer som flyttar mellan länder beaktas som förutsättningar för att bevilja förmåner, och separata förhandsbeslut om rätten till förmåner kommer inte att fattas. Felaktiga uppfattningar som följer av att separata beslut fattas minskar i och med att det finska nätverket av sociala förmåner och tjänster följer personen utomlands under lång tid och fungerar där på samma sätt som i hemlandet. Personer som flyttar mellan länder bör i högre grad ta ansvar för sådant som hänför sig till den sociala tryggheten och beakta hur deras egen situation påverkas av att de lämnar Finland. Alla som flyttar mellan länder kommer att ha möjlighet att kontrollera sina egna uppgifter i Folkpensionsanstaltens e-tjänst och att underrätta Folkpensionsanstalten om förändrade eller felaktiga omständigheter. Myndigheterna ska i sin egen verksamhet uppmärksamma behovet av att medborgarna blir mer medvetna.

De föreslagna ändringarna tydliggör ändringssökandet ur medborgarperspektiv och styr personerna att söka ändring i beslut genom vilka rätten till förmåner de facto har avgjorts.

4.4 Övriga samhällliga konsekvenser

4.4.1 Konsekvenser för jämlikhet

Arbetstagare som kommer till Finland för en kort tid

Den minimitid för anställningar, fyra månader, som förutsätts i gällande lagstiftning när det är fråga om arbetstagare som anländer till Finland är problematisk med avseende på arbetstagarnas jämlikhet. I EU-fördraget tryggas arbetstagarnas jämlikhet oberoende av medborgarskap. Till följd av kravet på anställningens längd kan arbetstagare på vilka finsk lagstiftning om social trygghet tillämpas enligt EU-förordning 883/2004 bli utan bosättningsbaserad social trygghet och sjukförsäkring. Enligt direktivet om ett kombinerat tillstånd är arbetstagare från tredjeländer berättigade till likabehandling vad den sociala tryggheten beträffar.

Om fyramånadersregeln slopas så som föreslagits blir arbetstagare som för en kort tid kommer till Finland sjukförsäkrade, och de ska också betala sjukförsäkringspremier till Finland. En del av arbetstagarna har så pass låga förvärvsinkomster att de inte kommer att vara skyldiga att betala sjukförsäkringspremier. En annan del av arbetstagarna har enligt Skatteförvaltningens uppgifter så pass stora förvärvsinkomster att försäkringspremier kommer att tas ut hos dem.

För arbetstagare som kommer från EU innebär slopandet av minimikravet på fyra månader att de får rätt till barnbidrag under den tid de arbetar, också för barn som är bosatta i ett annat land som tillämpar EU-lagstiftning. Finland kommer i allmänhet att betala skillnaden mellan finskt barnbidrag och barnbidraget i det land där barnet är bosatt. Dessutom kan arbetstagare få ersättning enligt sjukförsäkringslagen för läkemedel som de köper eller för besök inom den privata hälso- och sjukvården.

Om en arbetstagare insjuknar betalar arbetsgivaren lön för tiden av arbetsoförmåga i enlighet med anställningsvillkoren, åtminstone för sjukdagpenningens självrisktid. Om arbetstagaren är sjukförsäkrad ersätts arbetsgivaren för sjukdagpenningens belopp. I nuläget får arbetsgivaren inte denna ersättning, eftersom arbetstagarna inte är sjukförsäkrade i anställningar som är kortare än fyra månader. I och med den föreslagna ändringen kommer arbetsgivare som anställer utländska arbetstagare att vara i samma ställning när arbetstagarna insjuknar som arbetsgivare som anställer inhemska arbetstagare.

I praktiken blir det inte aktuellt för arbetstagare som kommer till Finland för kortvarig anställning från länder som tillämpar EU-lagstiftning att få andra förmåner än barnbidrag och förmåner som följer av sjukförsäkringslagen.

En förutsättning för att arbetstagare som kommer från tredjeländer ska få barnbidrag är att barnet medföljer arbetstagaren till Finland. Personer som kommer till Finland för att säsongarbeta förmodas inte ha familjen med sig, alltså uppkommer i praktiken inte någon rätt till barnbidrag. Om kravet på fyra månaders anställning slopas har arbetstagarna rätt till ersättningar som det föreskrivs om i sjukförsäkringslagen. För att arbetstagare från tredjeländer ska få visum behöver de dock ha en giltig reseförsäkring som täcker kostnaderna för akut insjuknande och olycksfall.

För sådana arbetstagare från tredjeländer som arbetar en kort tid i Finland är i praktiken sjukdagpenning den enda förmån som kommer i fråga. Sjukdagpenning betalas till arbetsgivaren för den tid lön har betalats, alldeles som när det gäller arbetstagare från länder som tillämpar EU-lagstiftning. De som kommer till Finland i egenskap av arbetstagare kan enligt förslaget inte få allmänt bostadsbidrag. Detta innebär en skärpning i förhållande till gällande lagstiftning.

Studerande

Till skillnad från gällande lagstiftning föreslås det att heltidsstuderande som kommer till Finland för att avlägga examen ska kunna vara berättigade till bosättningsbaserade förmåner som hör till tillämpningsområdet för EU-förordning 883/2004, om det anses att de är stadigvarande bosatta i Finland. Allmänt bostadsbidrag kommer inte i fråga, om inte den studerande utöver studierna har också annan anknytning till Finland, t.ex. familj eller arbete, samt en bostad som är att betrakta som stadigvarande.

Som bosättningsland för en studerande som kommer till Finland från ett annat land som tillämpar EU-lagstiftning ska i regel betraktas utreselandet, enligt kriterierna i artikel 11 i EU-förordning 987/2009. Då har den studerande beviljats sjukförsäkring och europeiskt sjukvårdskort i utreselandet.

När det är fråga om studerande från ett land som inte tillämpar EU-lagstiftning är det meningen att deras stadigvarande bosättning i Finland ska bedömas enligt 4 § i lagen om hemkommun. Studierna i Finland ska vara åtminstone tvååriga. För att studerande ska få uppehållstillstånd krävs en giltig sjukförsäkring, något som minskar utbetalningen av ersättningar som grundar sig på sjukförsäkringslagen.

Förslaget innebär att bosättningsstiden för studerande som är stadigvarande bosatta i Finland kommer att ligga till grund för folkpension. Det antas att studerandena efter sina studier kommer att tjäna in arbetspension i en sådan utsträckning att folkpension inte betalas längre fram.

4.4.2 Konsekvenser för jämställdhet mellan könen

Majoriteten av de arbetstagare som utstationeras från Finland är män. Av de arbetstagare vars utstationering i andra länder som tillämpar EU-lagstiftning upphörde år 2017 var 29 % kvinnor och 71 % män. När det gäller arbetstagare som utstationerades i länder som inte tillämpar EU-lagstiftning var 25 % kvinnor och 75 % män. Enligt gällande lagstiftning kan en make som bor i samma hushåll som arbetstagaren omfattas av finsk social trygghet under kommanderingen, förutsatt att han eller hon inte på grundval av över fyra månaders kontinuerligt arbete omfattas av något annat lands lagstiftning och inte har fastare anknytning till ett annat land än Finland. Bestämmelsen är inte sporrande när man ser till kontinuiteten i makarnas arbetslivskarriär. För att nämna ett exempel kan en make på grund av att finsk sjukförsäkring fortsätter att gälla låta bli att börja arbeta lokalt, om nivån på den sociala tryggheten i vistelselandet är mycket låg eller om det i landet t.ex. inte alls finns förmåner av typen föräldradagpenning eller dagpenningperioden är mycket kort.

Förslaget innebär att det inte längre är ett hinder för fortsatta sociala förmåner och fortsatt sjukförsäkring att en make som medföljer en utsänd arbetstagare, en tjänsteman, en forskare eller en studerande arbetar lokalt i ett land som inte tillämpar EU-lagstiftning. Det är meningens att förslaget ska sporra till kontinuitet i makarnas arbetslivskarriär också under vistelse utomlands. En kommandering kan vara flera år lång, och då är det ändamålsenligt att via systemet för social trygghet stödja att makens arbetslivskarriär fortgår, också med tanke på återflyttningen till Finland, och att utförandet av lokalt arbete inte leder till att bosättningsbaserad social trygghet upphör.

5 Beredningen av propositionen

5.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial

Beredningen av regeringens proposition baserar sig på arbetet i en arbetsgrupp som social- och hälsovårdsministeriet tillsatte den 21 mars 2017 (Hur den bosättningsbaserade sociala tryggheten riktas i internationella situationer). Målet för arbetsgruppen var att förenkla lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet. För arbetstagarnas del skulle arbetsgruppen begrunda en modell där personernas rättigheter i första hand grundar sig på arbete och man vid inresan inte alltid separat skulle bedöma personernas stadigvarande bosättning med avseende på den sociala tryggheten. Målet var också att förenkla de administrativa förfarandena och samtidigt säkerställa att de berörda myndigheterna får behövliga uppgifter om huruvida personen omfattas av social trygghet.

Arbetsgruppen skulle utarbeta en proposition med förslag till revidering av lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet och till översyn av nära anknytande lagstiftning. Dessutom skulle arbetsgruppen bedöma vilka ändringar som behövs i fråga om tillsyn och uppföljning samt informationsutbytet myndigheterna emellan. Arbetsgruppen skulle vidare samla kommunikationsbehoven i frågor kring den sociala tryggheten i samband med in- och utflyttning. Det var meningens att arbetsgruppens betänkande skulle utformas som en proposition.

Arbetsgruppens mandatperiod började den 21 mars 2017 och slutade den 31 maj 2018. Under mandatperioden arrangerade arbetsgruppen tio workshoppar och ett seminarium där lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet och behoven av att ändra den diskuterades. De presentationer som framfördes vid workshopparna och anteckningarna från workshopparna har lagts ut på social- och hälsovårdsministeriets webbplats.

5.2 Remissyttranden och hur de har beaktats

RP 188/2018 rd

Propositionen sändes på remiss till 35 instanser. Den sändes också till rådet för bedömning av lagstiftningen. Sammanlagt 32 yttranden inkom. Centrala avgivare av remissyttranden var utöver ministerier och sådana myndigheter och pensionsförsäkringsanstalter som har en anknytning till den sociala tryggheten för personer som flyttar mellan länder också arbetsmarknadsorganisationer och olika intresseorganisationer.

I yttrandena ställde sig remissinstanserna positiva till målen för att revidera lagstiftningen, ambitionen att förtydliga bestämmelserna, den större överensstämmelsen med EU-lagstiftningen och principen att den sociala tryggheten främst ska basera sig på arbete.

Med anledning av yttrandena har propositionen ändrats så, att studerande som bedriver heltidsstudier utomlands kan ha ställning som personer som är bosatta i Finland tills heltidsstudierna upphör, alltså i mer än fem år om så behövs. Dessutom har till förslaget fogats en bestämmelse om företagare som lämnar Finland för att resa till tredjeländer; enligt den kan de i ett år anses ha ställning som personer som är bosatta i Finland, om pensionsförsäkringen i Finland gäller. Detta innebär att nuläget kvarstår. För företagarnas vidkommande har bedömningen av stadigvarande bosättning samt arbetspensionsanstaltens och Folkpensionsanstaltens roll utretts mer ingående i detaljmotiveringen.

Vad beträffar den föreslagna ändringen av de administrativa förfarandena har propositionen preciserats genom en ny bestämmelse om förfarandena. Enligt den ska en person på begäran kunna få ett beslut om den sociala tryggheten i samband med att han eller hon lämnar Finland, även om ingen bosättningsbaserad förmån dras in. I bestämmelsen åläggs Folkpensionsanstalten också en skyldighet att informera personer som flyttar utomlands om grunderna för hur den sociala tryggheten bestäms.

Ett flertal tekniska korrigeringar och preciseringar har gjorts i propositionen utgående från den respons som ingick i yttrandena.

6 Samband med andra propositioner

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2019 och avses bli behandlad i samband med den.

Samtidigt med denna proposition behandlar riksdagen som bäst regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av socialtrygghets- och försäkringslagstiftningen med anledning av EU:s allmänna dataskyddsförordning (RP 52/2018 rd). Propositionen innehåller ett förslag till ändring av 15 a § i tillämpningsområdeslagen. Om den föreslagna bestämmelsen ändras under riksdagsbehandlingen kan ändringen inverka på den i denna proposition föreslagna lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Lag om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §. Lagens syfte och tillämpningsområde. I propositionen föreslås en revidering av den lag där en persons bosättning och arbete i Finland definieras vid tillämpningen lagarna om bosättningsbaserade förmåner som verkställs av Folkpensionsanstalten. Den föreslagna lagen ska tillämpas i fall där det i beslut om en förmån måste avgöras om en person ska anses arbeta eller vara bosatt i Finland. I den föreslagna lagen definieras bosättning i Finland ur förmånslagstiftningens synvinkel både i fråga om personer som har bott i Finland i hela sitt liv eller under en lång tid, och i fråga om personer som flyttar till Finland. I lagen fastställs också vilket arbete i Finland som är tillräckligt med tanke på de bosättningsbaserade förmånerna. Lagförslaget innehåller också bestämmelser om hur bosättning ska bedömas när en person som är bosatt i Finland av olika anledningar flyttar till utlandet för att vistas eller bosätta sig där under en längre tid.

I 2 mom. indelas lagarna om bosättningsbaserade förmåner i två grupper. Indelningen ökar genomskinligheten när det gäller förutsättningarna för beviljande av förmånerna till personer som flyttar mellan länder. Till den första gruppen hör lagar med bestämmelser om förmåner som omfattas av tillämpningsområdet för EU-förordning 883/2004. I den nationella lagstiftningen kan det utan hinder av EU-lagstiftningen om samordning av social trygghet föreskrivas om förutsättningar för beviljandet av förmånerna. Syftet med den föreslagna lagen är att komplettera förmånslagarnas förutsättningar för beviljande av förmånerna när det gäller personer som utövar rörelsefriheten. Enligt EU-förordning 883/2004 kan den nationella lagstiftningens bosättningskriterier inte iakttas när det gäller personer som flyttar mellan länder. I fråga om förmånerna som hör till den första gruppen föreskrivs i den föreslagna lagen om förutsättningar för sådant arbete som ger en arbetstagare som använt sig av rörelsefriheten rätt till bosättningsbaserade förmåner när övriga förutsättningar uppfylls.

I den andra gruppen finns enligt förslaget bosättningsbaserade förmåner som inte hör till tillämpningsområdet för EU-förordning 883/2004. Sådana förmåner är de sociala förmåner som avses i EU-förordning 492/2011 om arbetskraftens fria rörlighet inom unionen, och som ska beviljas arbetstagare som har utövat rätten till fri rörlighet. I fråga om medborgare som kommer till Finland från tredjeländer ska bedömningen gälla den stadigvarande bosättningen när det gäller dessa förmåner.

I 3 mom. finns ett förtydligande omnämnande om att tillämpningen av EU-förordning 883/2004 är primär i förhållande till den föreslagna lagen.

2 §. Begränsning av tillämpningsområdet. I paragrafen begränsas tillämpningsområdet för lagen så att den inte omfattar fall där ett annat lands lagstiftning om social trygghet tillämpas på en person på grundval av en överenskommelse mellan två stater, eller fall där Finland och en internationell organisation har ingått en värdlandsöverenskommelse om personalens ställning. I det senare fallet är det motiverat att innehållet i överenskommelserna inte ska kompletteras med nationell lagstiftning, utan att överenskommelserna i sig ska vara helhetslösningar.

Utänför lagens tillämpningsområde faller enligt 1 mom. situationer där en person omfattas av en annan stats lagstiftning om social trygghet på grundval av en överenskommelse om social trygghet. Detta gäller i allmänhet utsända arbetstagare som flyttar tillfälligt till Finland för att

arbets och som på grundval av en överenskommelse om social trygghet omfattas av lagstiftningen om social trygghet i en annan stat. Till vilken del en person på grundval av en viss överenskommelse omfattas av lagstiftningen i en annan stat, avgörs alltid enligt bestämmelserna om överenskommelsens materiella tillämpningsområde och personkrets. Om också familjemedlemmar enligt överenskommelsen omfattas av lagstiftningen i den andra staten, ska inte den föreslagna lagen tillämpas på familjemedlemmar. När det gäller förmåner som inte hör till överenskommelsens tillämpningsområde ska den berörda personens arbete eller bostättning i Finland bedömas enligt den föreslagna lagen.

I 2 mom. föreskrivs att de som nämns i momentet inte ska höras till tillämpningsområdet för denna lag. I 2 mom. 1 punkten föreskrivs om diplomatiska representanter för en främmande stat eller dess utsända konsulter. Enligt artikel 1 stycke e i Wienkonventionen (FördrS 3 och 4/1970) avser uttrycket diplomatisk företrädare beskickningschefen och medlemmar av beskickningens diplomatiska personal. Enligt artikel 1 stycke d i Wienkonventionen om konsulara förbindelser (FördrS 49 och 50/1980) förstås med konsul envar åt vilken uppdragits att i denna egenskap fullgöra konsulara uppgifter, konsulschefen däri inbegripen. Med konsulschef åter förstås enligt artikel 1 stycke c den åt vilken uppdragits att tjänstgöra i denna egenskap.

I 2 mom. 2 punkten föreskrivs om personer med utländskt medborgarskap som tjänstgör vid Förenta Nationerna eller ett av dess fackorgan, vid en representation som någon av Europeiska unionens institutioner upprätthåller eller vid en av Europeiska unionens byråer eller vid någon annan mellanstatlig organisation. Förenta Nationernas fackorgan och institut och andra mellanstatliga organisationer och aktörer som är verksamma i Finland har värdlandsöverenskommelser, som innehåller dokument eller bilagor med bestämmelser som gäller beskattning och social trygghet. Med representation som någon av Europeiska unionens institutioner upprätthåller och Europeiska unionens byråer avses för närvarande Europeiska kommissionens representation i Finland, EU:s kemikaliemyndighet, Europaparlamentets informationskontor i Finland och Europeiska investeringsbankens kontor. Utgångspunkten i överenskommelserna är att det finns en balans mellan avgifter och förmåner. Lön som betalas till personer som kommer till Finland från utlandet för att arbeta vid organisationerna är i regel skattefri. Internationella organisationer som Förenta Nationerna och Europeiska unionen har egna sociala trygghetssystem vars innehåll kan skilja sig från det nationella systemet i Finland. Utöver den sociala trygghet som den internationella organisationen erbjuder kan arbetstagarna teckna tilläggssäkringar i privata försäkringsbolag. Begränsningen som innebär att personer som är anställda hos internationella organisationer inte hör till lagens tillämpningsområde motsvarar nuläget.

I Wienkonventionen (artikel 33) och Wienkonventionen om konsulara förbindelser (artikel 48) finns bl.a. bestämmelser om att personer som arbetar vid en främmande stats beskickning eller annan motsvarande beskickning och konsulat, deras familjemedlemmar och privata tjänare är befriade från mottagarlandets sociala trygghet. Utlandsbeskickningar innefattar också konsulat. Bestämmelser om detta föreslås i 2 mom. 3, 5 och 6 punkten. Om en person som hör till den administrativa eller tekniska personalen eller till tjänstepersonalen eller en familjemedlem har bott, arbetat eller bedrivit företagsverksamhet i Finland innan den anställning som avses i konventionen har börjat, gäller begränsningen av tillämpningsområdet inte honom eller henne. En privat tjänare som inte omfattas av något lands bestämmelser om social trygghet ska inte heller falla utanför lagens tillämpningsområde.

Utanför den föreslagna lagens tillämpningsområde faller personer som är föremål för mottagningstjänster i enlighet med lagen om mottagande av personer som söker internationellt skydd och om identifiering av och hjälp till offer för människohandel (746/2011) när deras asylansökan eller avvisningsärende ännu inte har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut. Bestämmelsen motsvarar gällande lagstiftning.

3 §. Definitioner. I paragrafen har centrala begrepp som används i lagen och deras definitioner samlats.

I 1 punkten konstateras att länder som tillämpar EU-lagstiftning utöver medlemsstaterna i EU avser stater som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (Norge, Island och Liechtenstein) samt Schweiz. Dessa länder tillämpar EU-förordning 883/2004 och EU-förordning 987/2009.

I 2 och 3 punkten definieras EU-förordningarna, dvs. Europaparlamentets och rådets förordningar om samordning av de sociala trygghetssystemen från 2004 och 2009. Förenade kungariket, Danmark och Schweiz tillämpar inte EU-förordning 883/2004 på tredjelandsmedborgare. Förordning (EEG) nr 1408/71 tillämpas alltså t.ex. på i Finland bosatta tredjelandsmedborgare som flyttar mellan Finland och Förenade kungariket. Detta beror på att förordning nr 1231/2010 om utvidgning av unionens lagstiftning och social trygghet till att gälla de tredjelandsmedborgare som flyttar inom unionen inte är bindande för Förenade kungariket, varför förordning (EEG) nr 1408/71 fortsättningsvis ska tillämpas.

I 4 punkten fastställs vad som anses vara arbete i Finland vid tillämpningen av lagstiftningen in bosättningsbaserade förmåner. Arbete är arbete i anställnings- och tjänsteförhållande och annan anställning. Arbete i ett anställningsförhållande avgörs med stöd av 1 kap. 1 § i arbetsavtalslagen, medan arbete i tjänsteförhållande eller annan anställning avgörs enligt en gällande speciallag, t.ex. statstjänstemannalagen (750/1994), lagen om kommunala tjänsteinnehavare (304/2003) eller andra speciallagar. En annan anställning kan t.ex. vara ett forskningsavtal, ett uppdrag eller praktik. Också stipendiefinansierat forskningsarbete som huvudsysslans anses vara arbete i Finland. Arbete i Finland är också arbete enligt lagen om sjöarbetsavtal (756/2011) eller motsvarande arbete som avses i den lagen och som i enlighet med lagen om sjömanspensioner (1290/2006) ska försäkras i Finland. På arbete som utförs på ett finskt fartyg passar alltså de allmänna bestämmelserna om arbete i den föreslagna lagen, och det ska inte finnas en särskild bestämmelse om arbete på fartyg som i den gällande lagen. Principerna för rätt till bosättningsbaserad social trygghet på grundval av sjöarbete förblir oförändrade. Sådant arbete ombord på ett fartyg som inte hör till sjömanspensionslagens tillämpningsområde, bedöms på samma sätt som annat arbete som utförs i ett anställningsförhållande.

I 5 punkten konstateras att en företagare är en person som är skyldig att teckna försäkring enligt lagen om pension för företagare (1272/2006) eller lagen om pension för lantbruksföretagare (1280/2006). Definitionen motsvarar definitionen i den gällande lagen.

I 6 punkten definieras begreppet utsänd arbetstagare. En utsänd arbetstagare ska vara försäkrad i Finland enligt lagen om pension för arbetstagare (395/2006). Som utsänd arbetstagare betraktas också en i den gällande lagens 5 § avsedd person som arbetar med missionsarbete och som är utsänd av en i Finland registrerad missionsorganisation, församling eller registrerat religiöst samfund, och som arbetsgivaren har sänt till ett annat land för att arbeta och som är anställd hos denna arbetsgivare under missionsarbetet.

I 7 punkten definieras biståndsarbetare. Projektet som biståndsarbetaren arbetar med ska finansieras med biståndsanslag ur Finlands statsbudget som används för finansiering av projektet eller vara sådant som finska staten deltar i på annat sätt genom verksamheten inom en internationellt etablerad internationell organisation. Definitionen motsvarar definitionen i den gällande lagen.

En studerande är enligt 8 punkten en person vars flyttning till Finland eller från Finland till utlandet har studier som huvudsaklig orsak. Till skillnad från den gällande lagen kan också en utbytesstudent som avlägger studier på andra stadiet betraktas som studerande. Studierna kan

ingå i en examen eller gälla avläggande av en hel examen antingen i Finland eller i utlandet. Också den som befinner sig utomlands och där avlägger studier som ingår i en finländsk examen kan betraktas som studerande.

Enligt 9 punkten är en forskare en person som avlägger doktorsexamen eller bedriver vetenskaplig forskning efter doktorsexamen. Forskningsarbete finansieras i regel med stipendier. Om personen är anställd och får lön, betraktas han eller hon i regel som arbetstagare. Om lönen är liten i förhållande till hela finansieringen av forskningsarbetet, kan en person som flyttar utomlands för att utföra forskningsarbete anses vara forskare om han eller hon inte på grundval av arbetet är arbetspensionsförsäkrad i det andra landet. Definitionen har samordnats med lagstiftningen om uppehållstillstånd för forskare och studerande.

Enligt 10 punkten är en stipendiat en person som på grundval av sitt arbete som stipendiat är skyldig att teckna försäkring enligt lagen om pension för lantbruksföretagare. Definitionen motsvarar definitionen i den gällande lagstiftningen.

I 11 punkten definieras familjemedlem. Familjemedlemmar är make och sambo och personens och makens barn som inte har fyllt 18 år. Också maken till en person som lever i ett registrerat partnerskap är en familjemedlem på grundval av lagen om registrerat partnerskap (950/2001). Den föreslagna paragrafen motsvarar gällande lagstiftning.

4 §. *Krav på uppehållstillstånd.* Enligt 9 § i Finlands grundlag (731/1999) har finska medborgare samt utlänningar som lagligen vistas i landet rätt att röra sig fritt inom landet och välja bostadsort. Finska medborgare får inte hindras att resa in i landet, landsförvisas eller mot sin vilja utlämnas eller föras till ett annat land. Rätten för utlänningar att resa in i Finland och att vistas i landet regleras genom lag. På utlänningars inresa, utresa samt vistelse och arbete i Finland tillämpas utlänningslagstiftningen och internationella överenskommelser som är bindande för Finland. Om det på grundval av den nämnda lagstiftningen förutsätts att en person har ett gällande uppehållstillstånd eller resedokument för inresa och vistelse i landet, måste han eller hon ha dessa dokument för att förmånslagstiftningen ska vara tillämplig. Bestämmelsen motsvarar till denna del den gällande lagstiftningen.

Om uppehållsrätt för forskare och studerande från tredjeländer föreskrivs genom lag (719/2018) enligt vilken forskare och studerande har rätt att flytta inom EU:s medlemsstaters område med ett uppehållstillstånd som utfärdats av den första medlemsstaten. På samma sätt har en medborgare från ett tredje land enligt lagen om villkor för inresa och vistelse för tredjelandsmedborgare inom ramen för företagsintern förflyttning av personal (908/2017) rätt till rörlighet och en kortare vistelse i Finland med ett ICT-tillstånd som utfärdats av den första medlemsstaten. Migrationsverket bedömer om villkoren för rörlighet i Finland uppfylls. Också ett uppehållstillstånd som beviljats av en annan medlemsstat kan uppfylla paragrafens krav på uppehållstillstånd.

Kravet på uppehållstillstånd ska också kunna uppfyllas med ett uppehållstillstånd som gäller kortare tid än ett år. Det kan gälla kortare tid än ett år med anledning av anställningsförhållandets längd, eller på grund av formaliteter eller förfaranden, t.ex. resedokumentets giltighetstid. I enlighet med EU-direktivet om ett kombinerat tillstånd har tredjelandsmedborgare med uppehållstillstånd som inkluderar rätt att arbeta även för en kort tid rätt till likabehandling i fråga om den sociala trygghet som omfattas av EU-förordning 883/2004. Rätt till likabehandling har också arbetstagare med tillstånd för säsonganställning som beviljats i enlighet med direktivet om säsonganställning. Begränsningar av likabehandlingen enligt direktiven ska inte ingå i bestämmelsen om krav på uppehållstillstånd, utan i de berörda förmånslagarna.

Liksom enligt den gällande lagen, uppfylls kravet på uppehållstillstånd från och med inlämnandet av ansökan om uppehållstillstånd som görs i Finland, om uppehållstillstånd sedan beviljas.

5 §. *Bosättning i Finland.* I paragrafen föreskrivs om vad som avses med bosättning i Finland. I bestämmelsen definieras utgångsläget enligt förmånslagstiftningen när det gäller finländare som är födda i Finland och som i huvudsak alltid varit bosatta i Finland, samt andra personer som bott länge i Finland och som i huvudsak varit bosatta i Finland. Utgångspunkten är faktiskt boende i Finland. Vid tillämpningen av förmånslagstiftningen betraktas en person som bosatt i Finland, om han eller hon har sin egentliga bostad och sitt egentliga hem här. Vidare förutsätts att personen också annars i huvudsak vistas varaktigt i Finland.

En person som är i bosatt i Finland kan t.ex. på grund av arbete eller familjeförhållanden utveckla band till utlandet, även om bosättningslandet inte förändras till följd av permanent flyttning. När boendet bedöms måste personens individuella omständigheter beaktas, såsom familje- och släktförhållanden och arbetsplats. Avgörande är inte enbart hurdan bostad personen har i Finland eller eventuellt i ett annat land. I gränsfall kan man i en helhetsbedömning av omständigheterna utreda, om personens band till Finland är av större betydelse än banden till ett annat land. Omständigheter som ska beaktas vid en bedömning av boendet i Finland är bl.a. vistelsens längd och art, familjens bostadsort, var barnen går i skola, om anställningsförhållandet är stadigvarande eller tillfälligt, var yrkesutövningen äger rum samt andra myndigheters, t.ex. skattemyndighetens eller magistratens bedömning av boendet. Bestämmelsens innehåll är detsamma som i den gällande lagen.

6 §. *Vistelse utomlands.* I paragrafen föreskrivs om en i Finland stadigvarande bosatt persons vistelse utomlands. Enligt förslaget betraktas en person fortsättningsvis som bosatt i Finland under en vistelse utomlands som varar högst sex månader. Om en planerad vistelseperiod på sex månader blir mer permanent, kan personen när förmånslagstiftningen tillämpas inte längre betraktas som bosatt i Finland från det att omständigheterna förändrades. Under en högst sex månader lång vistelse utomlands kan en person anses ha en sådan fast anknytning till Finland, att han eller hon betraktas fortsättningsvis som bosatt i Finland. En tillfällig vistelse påverkar alltså inte de bosättningsbaserade förmånerna. Bestämmelsen har en snävare tidsgräns än den nuvarande tidsgränsen för tillfällig vistelse utomlands.

Personer som upprepade gånger vistas utomlands en del av året betraktas fortfarande som stadigvarande bosatta i Finland, om den sammanhängande vistelsen i utlandet inte överstiger ett halvt år per gång och om personen med stöd av 5 § alltså betraktas som bosatt i Finland. Detta innebär ständig huvudsaklig vistelse i Finland. I så fall är personen i regel fortsättningsvis skattskyldig och har hemkommun i Finland, även om perioderna med vistelse utomlands återkommer årligen.

Bestämmelsen om en sex månader lång tillfällig vistelse utomlands kan anses vara utgångspunkt för den nationella lagstiftningen också i fråga om rörlighet mellan EU:s medlemsstater. När det gäller att bestämma vilken lagstiftning som ska tillämpas på en person som inte arbetar, beaktas vid bedömningen av bosättning begreppet bosättning enligt EU-förordning 883/2004 och EU-förordning 987/2009. Utgångspunkten är då att Folkpensionsanstalten vid behov och i samarbete med den behöriga institutionen i vistelselandet måste bedöma vilket-dera landet som är centralt när det gäller sedvanliga förmåner.

2 kap. **Flyttning till Finland**

7 §. *Arbetstagare vid tillämpning av förmånslagstiftningen.* När man tillämpar förmånslagar i den föreslagna 1 § 2 mom. 1 punkten på en person som kommer till Finland för att arbeta, be-

dömer man i första hand om personen uppfyller minimikravet på arbete enligt den föreslagna bestämmelsen. Stadigvarande bosättning beaktas endast när det är nödvändigt av någon särskild anledning, när en viss förmån eller personens omständigheter förändras, t.ex. den berörda personen slutar arbeta.

Det föreslagna minimikravet på arbete är en förutsättning för bosättningsbaserade förmåner som beviljas arbetstagare. Kravet på fyra månader arbete i den gällande lagen slopas. Det ökar likställheten mellan arbetstagarna när också personer som arbetar en kort tid i Finland kan anses vara arbetstagare när det gäller bosättningsbaserade förmåner. Arbetstagarställningen fortsätter dock inte efter en kort arbetsperiod, t.ex. säsonganställning, när arbetet upphör. De begränsningar av utbetalningen av förmåner som är möjliga enligt migrationsdirektiven beaktas i förmånslagstiftningen.

Om arbete som utförs av en arbetstagare som utövar sin rätt att röra sig fritt i EU understiger den nivå som krävs i paragrafen är personen en sådan arbetstagare som avses i EU-lagstiftningen i enlighet med vad som föreskrivs i annan lagstiftning. Han eller hon har t.ex. rätt till offentlig hälso- och sjukvård med samma klientavgifter som personer som har hemkommun, även om han eller hon inte har hemkommun i Finland. Dessutom har han eller hon också rätt till de sociala förmåner som avses i förordning 492/2011. I fråga om arbetstagare från tredjeländer bedöms boendet i Finland när det gäller ansökan om en förmån som inte hör till tillämpningsområdet för EU-förordning 883/2004, eftersom kravet på likabehandling av arbetstagare täcker social trygghet enligt denna förordning.

Minimikravet som gäller arbete ska enligt förslaget vara en månadsinkomst som motsvarar den beräknade beloppet per månad av grunddagpenningen enligt utkomstskyddet för arbetslösa. Grunddagpenningens belopp justeras årligen med folkpensionsindex. Månadsinkomsten på 2018 års nivå är 696,60 euro (32,40 euro x 21,5 dagar). Denna månadsinkomst är möjlig inom de branscher som sysselsätter arbetstagare som kommer till Finland också när det gäller deltidsarbete eller när antalet arbetstimmar per månad varierar. Inkomstnivån är dock något högre än den lägsta inkomsten för sådant deltidsarbete som enligt gällande lagstiftning bidrar till arbetsvillkoret enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Att minimikravet som ställs på arbetet nu bestäms på grundval av inkomsten underlättar arbetstagarens möjlighet att fastställa sin ställning och ökar systemets genomskinlighet. Utifrån inkomstnivån är det enklare att bedöma sin ställning och möjlighet att få bosättningsbaserade förmåner. I den gällande lagen hänvisas i definitionen av arbete till definitionen som baserar sig på hur arbetet beräknas för arbetsvillkoret i lagen om utkomstskydd för arbetslösa, varför inkomsten som krävs kan variera beroende på antalet genomförda arbetstimmar i en deltidsanställning och arbetstagaren därför har svårt att förutse sin ställning när det gäller bosättningsbaserade förmåner. En ändring jämfört med gällande lag är att antalet timmar per vecka inte längre ska vara av betydelse. Folkpensionsanstalten kan kontrollera de faktiska inkomsterna i inkomstregistret. Om inkomstgränsen nås med få arbetstimmar, t.ex. om personen är en expert på hög nivå, fortsätter inte heller förmånslagstiftningen att tillämpas på grundval av detta arbete längre än det faktiska arbetet. I praktiken kommer Folkpensionsanstalten att få uppgifter om en ersättning av engångskaraktär i form av inkomsten under en månad från inkomstregistret. Detta är också den tid som förmånslagstiftningen ska tillämpas i dessa undantagsfall, under förutsättning att den finska lagstiftningen om social trygghet inte annars tillämpas på den berörda personen.

Också ställningen för en person som utför forskningsarbete bedöms i första hand utifrån det forskningsarbete han eller hon utför i Finland. Om forskningsarbetet finansieras med stipendium, kan stipendieinkomsten uppskattas på månadsnivå. Om den berörda personen inte har tillräckligt med inkomster per månad för att uppfylla inkomstgränsen som anges i paragrafen, och inte är arbetspensionsförsäkrad i Finland, bedöms hans eller hennes ställning vid tillämpningen av förmånslagstiftningen enligt 10 §.

I paragrafen föreskrivs om när ställningen som arbetstagare börjar och när den slutar. När det gäller tillämpning av förmånslagstiftningen börjar ställningen som arbetstagare när arbetet börjar. Om det inte finns annan utredning fås uppgiften om inkomsten på månadsnivå från Folkpensionsanstaltens inkomstregister. Ställningen som arbetstagare fortsätter så länge som minimiförutsättningen för arbete uppfylls. I praktiken betyder det att arbetstagarställningen upphör i slutet av den månad när förvärvsinkomsten som framgår av inkomstregistret senast uppfyllde minimiförutsättningen. Om efterskydd när arbetet minskar, avbryts eller tar slut föreskrivs i 8 §.

Månadsinkomstens minimibelopp för en person som ska betraktas som arbetstagare är bundet till folkpensionsindex som motsvarar förändringarna i konsumentpriser. Kravet på inkomstnivå förändras på motsvarande sätt som grunddagpenningen.

8 §. *När arbetet minskar, avbryts eller upphör.* I paragrafen föreskrivs att ställningen som arbetstagare fortsätter vid tillämpningen av förmånslagstiftning som hör till tillämpningsområdet för EU-förordning 883/2004 när arbetstagarens månadsinkomst inte tillfälligt eller permanent uppfyller minimiförutsättningen enligt 7 §. Efterskyddet tryggar ställningen för en arbetstagare som har arbetat i minst sex månader när omständigheterna förändras. Arbetsperioden ska vara sammanhängande, med högst korta avbrott på några dagar eller en vecka.

Förändrade omständigheter kan också vara en följd av att arbetet minskar, t.ex. om arbetstagaren har ett s.k. nolltimmarskontrakt, oregelbundna arbetstimmar eller blir särskilt inkallad för att arbeta. Efterskyddet omfattar också tillfälligt permitterade personer. Under permitteringen kan arbetstagaren i enlighet med artikel 11.2 i EU-förordning 883/2004 behålla sin ställning som arbetstagare om han eller hon har en penningförmån som arbetslöshetsdagpenning på grundval av arbetet. Om arbetet upphör helt och hållet, är en förutsättning för efterskyddet att personen är registrerad som arbetslös arbetssökande.

Arbetstagarställningen fortsätter i högst tre månader, eller om en arbetstagare från ett tredje lands uppehållstillstånd gäller längre än så, högst fram till det att uppehållstillståndet giltighetstid går ut. Bestämmelsen motsvarar den gällande lagen som genomförde kravet om lika-behandling av arbetstagare som har blivit arbetslösa i EU-direktivet om ett kombinerat tillstånd. En person som omfattas av ett annat lands lagstiftning om social trygghet och t.ex. har börjat arbeta någon annanstans, kan inte anses vara arbetstagare i Finland.

9 §. *Företagare eller stipendiat vid tillämpning av förmånslagstiftningen.* Vid tillämpningen av förmånslagstiftningen bedöms i första hand i fråga om en person som kommer till Finland som företagare, huruvida han eller hon uppfyller giltighetskravet för företagarpensionsförsäkring eller pensionsförsäkring för lantbruksföretagare. Det föreslagna kravet på en gällande företagarpensionsförsäkring respektive pensionsförsäkring för lantbruksföretagare ska vara en förutsättning för beviljande av bosättningsbaserade förmåner till en företagare eller lantbruksföretagare som har flyttat till Finland.

En person som kommer från ett annat land än ett EU-land och som bedriver företagareverksamhet i Finland och är bosatt i Finland måste teckna försäkring enligt lagen om pension för företagare eller lagen om pension för lantbruksföretagare när företagareverksamheten uppfyller förutsättningarna för tecknande av försäkring enligt lagen om pension för företagare eller lagen om pension för lantbruksföretagare.

Lagen om pension för företagare tillämpas på företagare vars arbetsinkomst som motsvarar arbetsinsatsen uppskattas till minst 7 656,26 euro per år (2018 års nivå), och den försäkrade företagarens verksamhet måste pågå utan avbrott i minst fyra månader. Förutsättningen om fyra månader oavbruten företagareverksamhet i den gällande lagen förblir i praktiken oföränd-

RP 188/2018 rd

rat, eftersom fyra månader oavbruten företagareverksamhet är en förutsättning för att personer som är bosatta i Finland ska omfattas av lagen om pension för företagare.

Lagen om pension för lantbruksföretagare tillämpas på lantbruksföretagare som är bosatta och verksamma i Finland vars årliga arbetsinkomst är minst 3 828,13 euro per år (2018 års nivå) och vars verksamhet som försäkras pågår utan avbrott i minst fyra månader.

Lagen om pension för lantbruksföretagare tillämpas också på stipendiater enligt vad som föreskrivs i lagen om pension för lantbruksföretagare. När förmånslagstiftningen tillämpas på en person som kommer till Finland som stipendiat ska det på motsvarande sätt i första hand bedömas huruvida han eller hon uppfyller kravet på pensionsförsäkring i 10 a § i lagen om pension för lantbruksföretagare. En stipendiat som är bosatt i Finland och med stöd av ett stipendium från Finland arbetar minst fyra månader utan avbrott och vars årliga arbetsinkomst är minst 3 838,13 euro per år (2018 års nivå) ska teckna en i 10 a § i lagen om pension för lantbruksföretagare avsedd försäkring för sig.

Stadigvarande bosättning i Finland är en förutsättning för de försäkringar som avses i nämnda pensionslagar. Alldeles som nu (RP 197/2006 i fråga om lagen om pension för företagare och RP 196/2006 i fråga om lagen om pension för lantbruksföretagare) är det meningen att pensionsanstalten ska avgöra huruvida företagaren kan anses vara bosatt och verksam i Finland. Bosättningen ska avgöras på samma grunder som när gällande tillämpningsområdeslag tillämpas. Det innebär att pensionsanstalten i tillämpliga delar ska använda kriterierna i 5 § i denna lag när den fastställer bosättningen.

Enligt huvudregeln upphör ställningen som företagare, lantbruksföretagare eller stipendiat när verksamheten i fråga upphör. När verksamheten upphör är det möjligt att en person vid granskning av omständigheterna anses vara stadigvarande bosatt i Finland på det sätt som avses i den föreslagna 5 § när förmånslagstiftningen enligt denna lag tillämpas. Förekomsten av stadigvarande bosättning i Finland bedöms enligt denna lag för företagares del endast om bosättning är nödvändig av någon särskild orsak såsom en viss förmån eller förändrade omständigheter, t.ex. när företagareverksamheten har upphört helt och hållet.

10 §. Andra fall av flyttning till Finland. I paragrafen föreskrivs vad som ska beaktas vid bedömning av bosättning när en person flyttar till Finland. En persons stadigvarande bosättning i Finland bedöms vid tillämpningen av lagstiftningen om bosättningsbaserade förmåner, när rätten till bosättningsbaserade förmåner inte avgörs på grundval av omständigheter som gäller personens arbete, företagareverksamhet eller annan verksamhet, t.ex. forskningsarbete. I så fall arbetar personen inte längre och har inte heller en ställning som kan jämföras med arbetstagarer, eller har aldrig arbetat. Också minderåriga barns och ungas ställning bedöms med kriterier som gäller bosättning när förmånslagstiftningen tillämpas.

När en företagares eller stipendiats rätt till bosättningsbaserade förmåner inte följer av EU-lagstiftning eller en internationell överenskommelse bestäms rätten i enlighet med förmånslagstiftningen på basis av bosättning. Stadigvarande bosättning i Finland är en förutsättning för att teckna pensionsförsäkring enligt lagen om pension för företagare och lagen om pension för lantbruksföretagare. Om pensionsförsäkring för företagare, lantbruksföretagare eller stipendiater redan har beviljats pekar den bedömning som pensionsanstalten gjort starkt på att personen är bosatt i Finland. I samband med förmånsavgörandet bedömer Folkpensionsanstalten uppfyllandet av kravet på att vistelsen är laglig.

Utgångspunkten för bedömningen av en persons bosättning är en samlad bedömning av personens situation. Av betydelse är utöver personens egen uppfattning om flyttningens art är också andra omständigheter som kan konstateras objektivt såsom avsikten med flyttningen och flytt-

ningens art samt personens band till Finland. När en person flyttar till Finland från ett land som tillämpar EU-lagstiftning bedöms bosättningen i första hand enligt EU-lagstiftning. I EU-förordning 883/2004 avser bosättning den ort där en person är stadigvarande bosatt. En persons situation kan inte alltid bedömas utifrån fakta som framgår i det mottagande landet, utan i oklara fall är det viktigt att samråda med den behöriga institutionen i avgångslandet. Enligt artikel 11 i förordning 987/2009 ska institutionerna vid behov tillsammans fastställa var personen har sina huvudsakliga intressen. Omständigheter som ska beaktas i en samlad bedömning är bl.a. vistelsens varaktighet och kontinuitet, familjeförhållanden, arbete, utövandet av oavlönad verksamhet, och när det gäller studerande, inkomstkälla, bostadsförhållanden och bostadens varaktighet samt var personen betraktas som bosatt för skatteändamål. Omständigheterna som nämns i artikeln har ingen inbördes viktighetsordning. Varje fall måste bedömas individuellt i en allmän bedömning av samtliga fakta och omständigheter som anknyter till fallet.

När det gäller en person som flyttar till Finland från ett som inte tillämpar EU-lagstiftning bedöms bosättningen med beaktande av de faktorer som enligt 4 § i lagen om hemkommun används vid bestämmande av en persons hemkommun och bostad vid inflyttning till landet. Folkpensionsanstalten ska självständigt tillämpa lagen om hemkommun i bedömningen av bosättning, och inte vara bunden av magistratens avgörande av hemkommun för befolkningsregistret. Folkpensionsanstalten ska dock kunna använda magistratens avgörande som bakgrundsinformation i sitt eget övervägande. Enligt hemkommun bestäms den berörda personens rätt till kommunens social- och hälsovårdstjänster. En enhetligare definition på bosättning i fråga om tjänsterna och de bosättningsbaserade förmåner som Folkpensionsanstalten verkställer är motiverad med tanke på systemets tydlighet och är också enklare att förstå för den berörda personen.

Bestämmelserna om bedömningen av stadigvarande bosättning är jämförelsevis enhetliga i lagen om hemkommun och lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet. I 4 § 1 mom. i lagen om hemkommun finns en förteckning över grunderna för bestämmandet av hemkommun och bostad för en person som har kommit till Finland och som bor här. Av en finsk medborgare krävs också bosättning i Finland för att hemkommunen ska bestämmas enligt lagen om hemkommun. Bosättningen bedöms också när det gäller en finsk medborgare med beaktande av hela situationen, dvs. han eller hon betraktas inte automatiskt som bosatt i Finland, om han eller hon har för avsikt att besöka landet tillfälligt. Medborgarskap beaktas i EU-lagstiftningen som en omständighet som visar att man har ett band till medlemsstaten.

I 4 § 2 mom. i lagen om hemkommun finns en uttömmande förteckning över faktorer som visar att en person som flyttar från utlandet är stadigvarande bosatt i Finland, och en bedömning av samma faktorer kan anses vara motiverad vid tillämpningen av lagstiftningen om bosättningsbaserade förmåner.

I fråga om en studerande som flyttar till Finland bedöms bosättningen när det gäller den förmånslagstiftning som avses i 1 § 2 mom. enligt 1 och 2 mom. För studerande är detta en förbättring jämfört med nuläget, eftersom också studerande som kommer till Finland uteslutande för att studera kan betraktas som bosatta i Finland, om förutsättningarna för bosättning uppfylls. Detta uppfyller också bättre kravet i forskardirektivet om likabehandling av studerande från tredjeländer när det gäller social trygghet som hör till tillämpningsområdet för EU-förordning 883/2004. I fråga om en person som kommer till Finland för att studera, men också har andra band till landet och anledningen till vistelsen inte uteslutande är studier, bedöms personens stadigvarande bosättning i Finland också vid tillämpningen av förmånslagstiftningen som avses i 1 § 2 mom. 2 punkten.

I 4 mom. föreslås att det förtydligas från och med när en person kan betraktas som bosatt i landet. En person kan t.ex. anses vara bosatt i landet redan innan magistraten har registrerat hemkommun, om ett uppehållstillstånd har beviljats på grundval av en ansökan som gjorts i Finland och bosättningen bedöms vara stadigvarande. Om en person inte vid inresan har ansetts flytta för att bosätta sig stadigvarande i Finland, men omständigheterna har förändrats senare, kan personen betraktas som bosatt i Finland på det sätt som avses i denna lag från det att omständigheten förändrades. En sådan förändrad omständighet är t.ex. en längre vistelse i Finland eller nya familjeband.

3 kap. Flyttning från Finland till utlandet

11 §. Arbete vid utrikesrepresentationen och därmed jämförbara anställningsförhållanden. I paragrafens 1 mom. 1 punkten föreslås att det föreskrivs att personer som är utsända vid Finlands utrikesrepresentationer ska likställas med personer som är bosatta i Finland. De betraktas som bosatta i Finland under den tid de är utstationerade av utrikesministeriet och arbetar vid Finlands utrikesrepresentation. Bestämmelsen motsvarar i sak den gällande bestämmelsen.

Bestämmelsen i 1 mom. 2 punkten motsvarar i sak den gällande bestämmelsen. Som bosatta i Finland betraktas också finska medborgare som är anställda hos finska staten utomlands samt privattjänare hos en person som avses i 1 punkten, om de omedelbart innan anställningsförhållandet började arbetade eller bodde i Finland .

I 1 mom. 3 punkten föreslås en bestämmelse om personer som åtnjuter samma privilegier och immunitet som de diplomatiska representanterna. Sådana personer är bl.a. handelssekreterare när de arbetar i utrikesrepresentationens lokaler, samt i undantagsfall också andra personer, t.ex. anställda vid Finlands Sjomanskyrka rf eller Finlands kulturinstitut. De kan i allmänhet inte få rätt till den sociala tryggheten i tjänstgöringslandet p.g.a. de privilegier som de åtnjuter.

En förändring jämfört med den gällande bestämmelsen är att personerna enligt formuleringen i paragrafen inte förutsätts vara finska medborgare, utan kravet på medborgarskap ska vara beroende av de behörighetsvillkor som gäller för befattningen eller uppdraget.

Utrikesministeriet eller en annan arbetsgivare ska anmäla till Folkpensionsanstalten uppgifter om när de utstationerar personal i utlandet eller anställer personal för arbete utomlands. Uppgifterna som anmäls till Folkpensionsanstalten är nödvändiga personuppgifter, när anställningsförhållandet inleds och upphör samt avbrott i arbetet så som tjänstledighet.

12 §. Arbete och studier utomlands. I paragrafen föreskrivs om personer som fortsättningsvis kan likställas med personer som är bosatta i Finland, även om de är utomlands längre än sex månader. Personer som avses i paragrafen är utsända arbetstagare, personer som en finsk arbetsgivare har anställt utomlands, biståndsarbetare som arbetar utomlands, personer som tillfälligt bedriver företagsverksamhet utomlands, personer som studerar eller forskar på heltid utomlands samt stipendiater. Som en finsk arbetsgivare betraktas en fysisk person som har hemvist i Finland och sin egentliga bostad i Finland, en sammanslutning som har hemort i Finland, en i handelsregistret registrerad filial till ett utländskt företag med verksamhet i Finland, europabolag med stadgeenlig hemort i Finland samt ett i ett annat land registrerat europabolags filial som är registrerad i handelsregistret i Finland.

En förutsättning för tillämpningen av lagstiftningen om social trygghet är att personen när han eller hon utsänds eller tillfälligt flyttar sin företagsverksamhet till utlandet eller när anställningen, studierna eller forskningsarbetet börjar har arbetat eller bedrivit därmed jämförbar verksamhet i Finland eller varit bosatt i Finland.

I 1 mom. 1 punkten föreskrivs om arbetstagare som en finsk arbetsgivare sänder utomlands för en längre tid än ett halvt år. Enligt förslaget ska arbetstagaren vid tillämpningen av lagstiftningen om social trygghet likställas med en person som är bosatt i Finland, om han eller hon sänds utomlands för att arbeta för samma arbetsgivare eller hos ett företag som hör till samma ekonomiska helhet som arbetsgivaren. Bestämmelsen gäller endast personer som omedelbart innan de flyttade utomlands har arbetat eller varit stadigvarande bosatta i Finland.

I 2 punkten föreslås en bestämmelse om lokalt anställda arbetstagare, som vistas i utlandet och anställs hos en finsk arbetstagare. Det kan bl.a. gälla personer som studerar eller är familjemedlemmar eller arbetstagare som utomlands övergår från en anställning vid ett företag som avses i 1 punkten till en anställning vid ett finskt företag.

I 3 punkten föreslås en bestämmelse om från Finland utsända biståndsarbetare. Med biståndsarbetare avses personer som arbetar utomlands med arbetsuppgifter inom verksamhet som finansieras med biståndsanslag ur Finlands statsbudget.

Enligt 4 punkten anses en person som i högst fem år vistas i utlandet och som är forskare på heltid eller stipendiat ha ställning som bosatt i Finland. Forskare är t.ex. personer som utför forskningsarbete med stöd av utländska stipendier.

En stipendiat som bedriver stipendiatarbete på heltid kan på det sätt som avses i 12 § betraktas som bosatt i Finland i högst fem år, förutsatt att han eller hon har en gällande försäkring som är förenlig med lagen om pension för lantbruksföretagare. Försäkringens giltighet föreslås bli ändrad i 10 b § i lagen om pension för lantbruksföretagare.

Enligt den föreslagna bestämmelsen kan en stipendiats pensionsförsäkring fortsätta att gälla i högst fem år, om de förutsättningar som gäller arbete uppfylls, i fall där stipendiaten lämnar Finland för att utföra sitt arbete i ett land som inte är ett EU- eller EES-land och inte heller ett land med vilket Finland har en överenskommelse om social trygghet. Enligt den nuvarande bestämmelsen har en stipendiat vid avresan till ett tredjeland kunnat förlänga pensionsförsäkringens giltighet högst för den tid under vilken den nuvarande bestämmelsen om bosättningsbaserad social trygghet har kunnat tillämpas på honom eller henne. Stipendiearbete som ska försäkras enligt lagen om pension för lantbruksföretagare baserar sig bara på stipendier som beviljats från Finland, vilket innebär att arbetet den vägen har fast anknytning till Finland. Stipendiater har oftast inte heller möjlighet till social trygghet på basis av det arbete som de utför i arbetslandet. Därför föreslås det att pensionsförsäkringen ska kunna fortgå i högst fem år trots att stipendiaten är bosatt och arbetar i ett annat land än ett EU- eller EES-land eller ett land med vilket Finland har en överenskommelse om social trygghet.

Enligt 2 mom. ska heltidsstuderande som vistas utomlands ha samma ställning som personer som är bosatta i Finland. Enligt etablerad tillämpningspraxis har det ansetts att studier som ger rätt till studiestöd i Finland, kan anses vara sådana studier på heltid som avses i momentet. Om en person inte har ansökt om studiestöd, måste han eller hon på annat sätt visa att studierna är heltidsstudier. Det ska också vara möjligt att genomföra studier för en finländsk examen på distans i utlandet. Forskare på heltid är en person som bedriver vetenskaplig forskning som finansieras med stipendium eller annan finansiering.

Till 3 mom. föreslås dessutom bli fogad en bestämmelse om företagare som tillfälligt bedriver sin verksamhet utomlands. Syftet med den föreslagna paragrafen är inte att ändra nuläget. För företagares vidkommande förutsätts en giltig pensionsförsäkring, enligt vad som föreskrivs i 6 § 2 mom. i lagen om pension för företagare eller i 8 § 2 mom. i lagen om pension för lantbruksföretagare. Företagare och lantbruksföretagare kan med stöd av nämnda bestämmelser hålla sin pensionsförsäkring i kraft i högst ett år medan de bedriver företagarkerksamhet i ett

annat land än ett EU- eller EES-land eller ett land med vilket överenskommelse om social trygghet har ingåtts. Detta förutsätter emellertid att de alltjämt kan anses vara bosatta i Finland på det sätt som avses i lagen om pension för företagare respektive lagen om pension för lantbruksföretagare. Stadigvarande bosättning i Finland är en förutsättning för pensionsförsäkring enligt lagen om pension för företagare och lagen om pension för lantbruksföretagare. Alldeles som nu är fallet enligt lagen om pension för företagare (RP 197/2006) ska pensionsanstalten avgöra huruvida företagaren kan betraktas som bosatt och verksam i Finland. Bosättningen avses bli avgjord på samma grunder som vid tillämpning av gällande tillämpningsområdeslag, vilken föreslås bli ersatt med denna lag.

I förslaget ingår en ändring som gäller bosättning och maximitiden räknat från flyttningen utomlands. Vid tillämpningen av lagstiftningen om bosättningsbaserade förmåner kan en sådan person utomlands som avses i paragrafen likställas med en person som är bosatt i Finland i högst fem år efter flyttningen till utlandet. Tidsgränsen är densamma som i de flesta överenskommelserna om social trygghet mellan Finland och andra länder. Också i fråga om utsända arbetstagare i andra EU-länder är maximitiden med tillstånd till undantag fem år. Den förkortade maximitiden är också motiverad med tanke på att systemet huvudsakligen finansieras med skattemedel. Andra personer än de som arbetar i länder som Finland har ingått överenskommelser om social trygghet med kan höra en längre tid än fem år till arbetspensionsförsäkringssystemet, även om vistelsen utomlands kan anses vara stadigvarande ur det bosättningsbaserade systemets synvinkel.

Ett undantag från tidsgränsen fem år är att det föreslås att personer som bedriver heltidsstudier utomlands ska likställas med personer som är bosatta i Finland så länge som heltidsstudierna varar. Att avlägga examen utomlands kan av olika orsaker ta längre tid än fem år, och studerande har vanligtvis inte möjlighet att omfattas av studielandets sociala trygghet.

Efter maximitiden på fem eller ett år borde personen återvända till Finland för minst sex månader, för att på grundval av en ny utstationering eller en utlandsvistelse av en annan orsak som nämns i paragrafen ska kunna likställas med en person som är bosatt i Finland. En minst sex månader lång vistelse i Finland betyder att man faktiskt återvänder till Finland, inte till exempel att man tillbringar sin semester i Finland. Personen blir i regel också skattskyldig i Finland.

Folkpensionsanstalten registrerar uppgiften om personens ställning utifrån arbetsgivarens anmälan. Om det gäller någon annan än en arbetstagare, ska personen själv anmäla utlandsvistelsen till Folkpensionsanstalten, om hans eller hennes avsikt är att också i fortsättningen ha samma ställning som en i Finland bosatt person. Anmälan görs och behandlas i Folkpensionsanstalten i samband med behandlingen av förmånerna. Om en person inte får någon av de förmåner som Folkpensionsanstalten verkställer, är det dock av betydelse för beräkningen av bosättningstiden för folkpensionen att anmälan görs och registreras. Om en arbetsgivare eller en person inte anmäler vistelsen utomlands senast i samband med att personen återvänder till Finland, kan den berörda personen inte likställas med en i Finland bosatt person under en sådan vistelse utomlands som avses i paragrafen.

13 §. Familjemedlemmar. En familjemedlem som bor utomlands i samma hushåll med en person som enligt 11 § och 12 § likställs med en i Finland bosatt person, kan enligt förslaget på motsvarande sätt anses vara bosatt i Finland vid tillämpningen av lagstiftningen om social trygghet också när familjemedlemmens frånvaro från Finland fortsätter längre än sex månader. Bestämmelsen ska gälla en familjemedlem som har bott eller arbetat i Finland före flytten till utlandet. Familjemedlemmens distansarbete eller arbete med ett lokalt arbetsavtal ska inte vara ett hinder för likställandet med en i Finland bosatt person, om inte annat följer av EU-förordning 883/2004 eller en internationell överenskommelse.

Om ett barn föds i en familj under utlandsvistelsen, kan också barnet likställas med en person som är bosatt i Finland på samma sätt som barnets föräldrar. Barnets bosättning i Finland är av betydelse när det ska avgöras om det ska betalas barnbidrag för barnet. Om det betalas barnbidrag för barnet också i det andra landet, samordnas förmånerna från Finland och det andra landet, enligt lagen om barnbidrag, EU-förordning 883/2004 eller någon annan internationell överenskommelse.

Om arbetet eller en annan verksamhet försiggår i ett annat land som tillämpar EU-lagstiftning, måste i fråga om familjemedlemmar också bestämmelserna om lagstiftning som ska tillämpas på icke aktiva personer i EU-förordning 883/2004 beaktas. I så fall kan ett annat lands lagstiftning tillämpas på familjemedlemmarna på grundval av bosättning.

4 kap. Särskilda bestämmelser

14 §. Skyldighet att anmäla uppgifter. Paragrafen kompletterar bestämmelserna om anmälningsskyldighet i förmånslagarna. Anmälningsskyldigheten ska gälla de uppgifter om boende och bosättning eller arbete i Finland eller utlandet som med beaktande av bestämmelserna i denna lag kan påverka utbetalningen av förmåner. I de fall uppgifterna kan påverka en förmån som utbetalas av Folkpensionsanstalten, får Folkpensionsanstalten information om förändringar i personens omständigheter i enlighet med bestämmelserna i förmånslagarna och förvaltningslagen.

15 §. Lagens förhållande till lagstiftningen om bosättningsbaserade förmåner. När personer som flyttar mellan länder ansöker om bosättningsbaserade sociala förmåner gäller det att avgöra huruvida de villkor beträffande bosättning eller arbete som det föreskrivs om i den föreslagna lagen är uppfyllda. I paragrafen föreslås att uppfyllandet av villkoren ska avgöras i samband med beslut i ett förmånsärende. Till skillnad från gällande lagstiftning innebär förslaget att man inte avgör frågan om tillämpning på personen av lagstiftningen om social trygghet utan avgör om personen är bosatt eller arbetar i Finland på det sätt som förutsätts i förmånslagstiftningen.

16 §. Folkpensionsanstaltens skyldighet att informera och fatta beslut. I paragrafen föreslås att Folkpensionsanstalten skriftligen ska informera dem som flyttar utomlands och vars kontaktuppgifter är kända om grunderna för hur den sociala tryggheten bestäms enligt denna lag. Om en person vid flyttningstillfället inte får några bosättningsbaserade förmåner kommer han eller hon inte att få information via indragningen av förmåner om hur flyttningen påverkar den sociala tryggheten. Syftet med att ge information är att det inte ska komma som en överraskning för dem som flyttar utomlands hur flytten inverkar på de bosättningsbaserade sociala förmånerna. I och med att den stadigvarande bosättningen upphör är personen inte heller sjukförsäkrad i Finland.

På begäran ska personen alltjämt kunna få ett överklagbart beslut om hur de omständigheter som hänför sig till utflyttningen från Finland inverkar på de förmåner som beviljas enligt lagarna i 1 §. I beslutet ska det avgöras om personen trots flyttningen till utlandet anses ha ställningen som person som är bosatt i Finland. I fråga om sökande av ändring iaktas förfarandena i 12 kap. i folkpensionslagen (568/2007).

17 §. Folkpensionsanstaltens rätt att få uppgifter. I paragrafen föreskrivs om Folkpensionsanstaltens rätt att få de uppgifter som är nödvändiga för avgörande av ett ärende som är under behandling.

EU:s allmänna dataskyddsförordning (2016/679) reglerar behandlingen av fysiska personers personuppgifter. Enligt förordningens artikel 6 är behandling av personuppgifter laglig endast

om och i den mån som åtminstone ett av de villkor som nämns i artikeln är uppfyllt. I artikel 6 föreskrivs att behandling av personuppgifter är laglig om behandlingen är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige (punkt c), eller för att utföra en uppgift av allmänt intresse, eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning (punkt e). Med den personuppgiftsansvarige avses i den allmänna dataskyddsförordningen t.ex. en myndighet som ensam eller tillsammans med andra bestämmer ändamålen och medlen för behandlingen. Folkpensionsanstalten och en besvärinstans är sådana i allmänna dataskyddsförordningen avsedda personuppgiftsansvariga som har en laglig grund för behandlingen av personuppgifter för att fullgöra en lagstadgad skyldighet och för sin myndighetsutövning med stöd av allmänna dataskyddsförordningen.

I 1 mom. föreskrivs det om Folkpensionsanstaltens rätt att få uppgifter för behandling av ärenden. Paragrafen motsvarar gällande bestämmelse. Folkpensionsanstalten använder de i inkomstregistret införda uppgifter som avses i lagen om inkomstdatasystemet (53/2018) när den avgör rätten till förmåner som är beroende av inkomst. Inkomstuppgifterna kommer till inkomstregistret direkt från arbetsgivaren och de är i princip tillförlitliga. En person har dock alltid också möjlighet att lägga fram utredning över inkomsterna.

Innehållet i 2 och 3 mom. motsvarar bestämmelser i gällande lag.

I 4 mom. föreskrivs det om ett undantag från den i artikel 18 i dataskyddsförordningen föreskrivna rätten för en registrerad att begränsa behandlingen av sina personuppgifter. En registrerad föreslås inte ha rätt att kräva att Folkpensionsanstalten begränsar behandlingen av personuppgifter, om den registrerades krav på begränsning är uppenbart ogrundat. Syftet med att avgränsa den registrerades rätt är att förhindra att den registrerade utan grund kan sträva efter att avbryta skötseln av uppdrag som följer av denna lag genom att åberopa rätten att begränsa behandlingen.

18 §. Ikraftträdande. I paragrafen föreskrivs det om lagens ikraftträdande. Annanstans i lagstiftningen finns hänvisningar till den lag som föreslås bli upphävd. Hänvisningarna betraktas som hänvisningar till den föreslagna lagen.

19 §. Övergångsbestämmelser. En person som tillfälligt vistas utomlands ska enligt förslaget ha möjlighet att få bosättningsbaserade förmåner under en vistelse som varar i högst ett år, om flyttningen till utlandet skedde innan denna lag trädde i kraft.

Om personen vid lagens ikraftträdande har ett gällande beslut av Folkpensionsanstalten om tillämpning av lagstiftningen om social trygghet gäller beslutet under den tid som anges i det. Maximitiden enligt 12 § räknas från dagen för lagens ikraftträdande i fråga om personer som vistas utomlands när lagen träder i kraft.

I förfarandena för sökande av ändring tillämpas de bestämmelser som gällde vid lagens ikraftträdande, om det beslut som är föremål för ändringssökande har meddelats innan denna lag trädde i kraft.

1.2 Lag om ändring av 4 § i folkpensionslagen

4 §. Boende i Finland. Ändringen är en teknisk ändring, där hänvisningen till den lag som enligt förslaget ska upphävas ersätts med en hänvisning till den nya lagen. Paragrafen ändras så att hänvisningen till lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993) ersätts med en hänvisning till lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (/). Enligt förslaget ändras inte folkpensionslagens tillämpningsområde. Liksom enligt den gällande lagen anses en person vara bosatt i Finland, när han

eller hon vistas utomlands och anses vara bosatt i Finland enligt 11—13 § i lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall.

1.3 Lag om ändring av 2 och 23 § i lagen om garantipension

2 §. *Boende i Finland.* Ändringen är en teknisk ändring, där hänvisningen till den lag som enligt förslaget ska upphävas ersätts med en hänvisning till den nya lagen. Paragrafen ändras så att hänvisningen till lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993) ersätts med en hänvisning till lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (/).

23 §. *Indragning av garantipension.* Garantipension kan betalas till en person som tillfälligt vistas utomlands. Tillfällig vistelse är enligt lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993) en vistelse som här högst ett år lång. Det föreslås att paragrafen ändras så att garantipension betalas under en högst sex månader lång tillfällig vistelse utomlands. Inte heller andra bosättningsbaserade förmåner ska enligt förslaget till lag om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall i regel betalas ut under en längre tillfällig vistelse utomlands än sex månader.

1.4 Lag om ändring av 1 § i lagen om frontmannapension

1 §. Ändringen är en teknisk ändring, där hänvisningen till den lag som enligt förslaget ska upphävas ersätts med en hänvisning till den nya lagen. Paragrafen ändras så att hänvisningen till lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993) ersätts med en hänvisning till lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (/).

1.5 Lag om ändring av 6 § i lagen om pensionsstöd

6 §. *Boende i Finland.* Paragrafen ändras så att hänvisningen till lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993) ersätts med en hänvisning till lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (/). Enligt förslaget ska lagen om pensionsstöd tillämpas på personer som är stadigvarande bosatta i Finland. Den föreslagna paragrafen tydliggör kravet på bosättning i Finland.

1.6 Lag om ändring av 2 § i lagen om bostadsbidrag för pensionstagare

2 §. *Boende i Finland.* Ändringen är en teknisk ändring, där hänvisningen till den lag som enligt förslaget ska upphävas ersätts med en hänvisning till den nya lagen. Paragrafen ändras så att hänvisningen till lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993) ersätts med en hänvisning till lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (/).

1.7 Lag om ändring av 1 kap. 2 § i sjukförsäkringslagen

2 §. *Lagens tillämpningsområde.* Ändringen är en teknisk ändring, där hänvisningen till den lag som enligt förslaget ska upphävas ersätts med en hänvisning till den nya lagen. Paragrafen ändras så att hänvisningen till lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993) ersätts med en hänvisning till lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (/). Enligt förslaget görs inga ändringar i sjukförsäkringslagens tillämpningsområde.

1.8 Lag om ändring av 4 § i lagen om handikappförmåner

4 §. *Boende i Finland.* Ändringen är en teknisk ändring, där hänvisningen till den lag som enligt förslaget ska upphävas ersätts med en hänvisning till den nya lagen. Paragrafen ändras så att hänvisningen till lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993) ersätts med en hänvisning till lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (/). Avsikten är inte att ändra lagens tillämpningsområde.

1.9 Lag om ändring av 1 och 1 a § i barnbidragslagen

1 §. *Lagens syfte och tillämpningsområde.* Ändringen är en teknisk ändring, där hänvisningen till den lag som enligt förslaget ska upphävas ersätts med en hänvisning till den nya lagen. Paragrafen ändras så att hänvisningen till lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993) ersätts med en hänvisning till lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (/). Avsikten är inte att ändra lagens tillämpningsområde.

Barnbidrag kan också betalas för barn som bor någon annanstans än i Finland när finsk lagstiftning om social trygghet tillämpas på barnets förälder eller vårdnadshavare på grundval av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen.

1 a §. *Rätt till barnbidrag på grundval av arbete.* Det föreslås inga ändringar av innehållet i paragrafen. Till 1 mom. fogas ett förtydligande omnämmande om att paragrafen gäller tredjelandsmedborgares rätt till barnbidrag när de har flyttat från ett annat land än ett land som tillämpar EU-lagstiftning. Tillägget behövs eftersom grunderna för rätten att arbeta inte preciseras i förslaget till lag om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande som i den gällande lagens 3 c § 2 mom.

I föreslagna 2 mom. har de vid olika tidpunkter gjorda ändringarna av genomförandet av migrationsdirektiven grupperats tekniskt i en tydligare förteckning. Med migrationsdirektiven avses Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/98/EU om ett enda ansökningsförfarande för ett kombinerat tillstånd för tredjelandsmedborgare att vistas och arbeta på en medlemsstats territorium och om en gemensam uppsättning rättigheter för arbetstagare från tredjeland som vistas lagligen i en medlemsstat, Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/36/EU om villkor för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för säsonganställning (direktivet om säsonganställning), Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/66/EU om villkor för inresa och vistelse för tredjelandsmedborgare inom ramen för företagsintern förflyttning av personal (ICT-direktivet) och Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/801 om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för forskning, studier, praktik, volontärarbete, deltagande i elevutbytesprogram eller utbildningsprojekt och för au pairarbete (forskardirektivet).

1.10 Lag om ändring av 1 § i lagen om moderskapsunderstöd

1 §. *Lagens syfte och tillämpningsområde.* Ändringen är en teknisk ändring, där hänvisningen till den lag som enligt förslaget ska upphävas ersätts med en hänvisning till den nya lagen. Paragrafen ändras så att hänvisningen till lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993) ersätts med en hänvisning till lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (/). Avsikten är inte att ändra lagens tillämpningsområde.

1.11 Lag om ändring av 1 § i lagen om underhållsstöd

1 §. Lagens syfte och tillämpningsområde. Ändringen är en teknisk ändring, där hänvisningen till den lag som enligt förslaget ska upphävas ersätts med en hänvisning till den nya lagen. Paragrafen ändras så att hänvisningen till lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993) ersätts med en hänvisning till lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (/). Avsikten är inte att ändra lagens tillämpningsområde.

1.12 Lag om ändring av 3, 4, 9 och 17 § i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn

3 §. Rätt till stöd för hemvård och privat vård. Det föreslås att paragrafen förtydligas. Paragrafens rubrik ändras så att den bättre motsvarar paragrafens innehåll och 1 mom. förtydligas med tanke på fall där ett barn vistas utomlands. Syftet är att regleringen tydligare än nu ska visa att stödet för hemvård och stödet för privat vård är en integrerad del av systemet för småbarnspedagogik i Finland. Ett barn ska inte anses vara faktiskt bosatt i Finland, om barnet vistas utomlands i mer än tre månader. Regleringen motsvarar Folkpensionsanstaltens och Besvärnämnden för social trygghets etablerade tillämpningspraxis. Begränsningen ska inte gälla de fall som avses i 3 a § 1 mom., där stödet för ett barn som bor i ett land som tillämpar EU-lagstiftning ska betalas på grundval av EU-förordning 883/2004.

Det föreslås att 2 mom. ändras så att det föreskrivs tydligare än nu om rätt till stöd för hemvård när ett barn under tre år hör till familjen. Dessutom överförs bestämmelser som gäller vid adoption till 2 mom. Momentets innehåll motsvarar bestämmelsen i nuvarande 4 mom. och tillämpningspraxis för det.

I en ny 3 a § föreskrivs om internationella fall som det föreskrivs om i gällande 2 och 3 mom.

Av ovan nämnda anledningar föreslås att 3 och 4 mom. upphävs.

3 a §. Internationella fall. Till lagen fogas en ny 3 a § där det föreskrivs om rätt till stöd för hemvård i internationella fall. Avsikten är att förtydliga bestämmelserna till den del som det i den gällande lagens 3§ har föreskrivits om val av vårdform och å andra sidan om rätt till stöd för hemvård med stöd av EU-förordning 883/2004 samt i andra internationella fall. Det är inte fråga om ändring av innehållet i bestämmelserna.

Nuvarande 3 § har blivit svårfattlig i och med de vid olika tidpunkter gjorda kompletteringarna till genomförandet av migrationsdirektiven. Med migrationsdirektiven avses Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/98/EU om ett enda ansökningsförfarande för ett kombinerat tillstånd för tredjelandsmedborgare att vistas och arbeta på en medlemsstats territorium och om en gemensam uppsättning rättigheter för arbetstagare från tredjeland som vistas lagligen i en medlemsstat (direktivet om ett kombinerat tillstånd), Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/36/EU om villkor för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för säsonganställning (direktivet om säsonganställning), Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/66/EU om villkor för inresa och vistelse för tredjelandsmedborgare inom ramen för företagsintern förflyttning av personal (ICT-direktivet) och Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/801 om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för forskning, studier, praktik, volontärarbete, deltagande i elevutbytesprogram eller utbildningsprojekt och för au pairarbete (forskardirektivet). Enligt forskardirektivet kan forskare röra sig inom EU:s medlemsstaters område med ett uppehållstillstånd som utfärdats av den första medlemsstaten. I forskardirektivets inledning (57) konstateras att Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1231/2010 om utvidgning av förordning (EG) nr 883/2004 och förordning (EG) nr 987/2009 till att gälla de tredjelandsmedborgare som enbart på grund av sitt medborgarskap inte omfattas av dessa förordningar, ska tillämpas vid rörlighet mellan medlemsstater. Enligt

den nämnda förordningen ska EU-förordning 883/2004 tillämpas på en forskare som är tredjelandsmedborgare och som har fått uppehållstillstånd i en medlemsstat, när hans eller hennes rätt till stödet i Finland ska avgöras enligt 1 mom.

4 §. Vårdpenning. I paragrafens föreskrivs om rätt till vårdpenning. Till 1 mom. fogas en hänvisning till den nya 3 a § där det föreskrivs om rätt till vårdpenning i internationella fall.

9 §. Finansiering. Det föreslås att hänvisningarna i 1 och 3 mom. till 3 § och nya 3 a § ändras så att kommunens och statens kostnadsersättningar till Folkpensionsanstalten förblir oförändrade.

17 §. Utbetalning. Till 2 mom. fogas en hänvisning till nya 3 a § där det föreskrivs om rätt till vårdpenning i internationella fall.

1.13 Lag om ändring av 1 kap. 8 a § i lagen om utkomststöd för arbetslösa

8 a §. Rätt till förmåner på basis av boende, Europeiska unionens lagstiftning eller överenskommelser som är bindande för Finland. Ändringen är en teknisk ändring, där hänvisningen till den lag som enligt förslaget ska upphävas ersätts med en hänvisning till den nya lagen. Paragrafen ändras så att hänvisningen till lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993) ersätts med en hänvisning till lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (/).

1.14 Lag om ändring av 2 § i lagen om allmänt bostadsbidrag

2 §. Boende i Finland. Ändringen är en teknisk ändring, där hänvisningen till den lag som enligt förslaget ska upphävas ersätts med en hänvisning till den nya lagen. Paragrafen ändras så att hänvisningen till lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993) ersätts med en hänvisning till lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (/).

1.15 Lag om ändring av 10 b § i lagen om pension för lantbruksföretagare

10 b §. Giltighet för stipendiats försäkring samt avbrytande och upphörande av den. Det föreslås att 1 mom. ändras så, att ur den utgår hänvisningen till den nuvarande lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet, vilken upphävs genom den nya lagen, i fall där en stipendiat reser till ett annat land än ett EU- eller EES-land eller ett land med vilket Finland har en överenskommelse om social trygghet för att utföra sitt stipendiatarbete där. Den bosättningsbaserade tryggheten följer för stipendiaternas vidkommande pensionsförsäkringens giltighetstid. Därför kan arbetspensionsförsäkringens giltighetstid vid avresa till utlandet inte vara kopplad till avgöranden om bosättningsbaserad social trygghet. För att en stipendiats pensionsförsäkring ska gälla förutsätts att stipendiaten arbetar med stöd av stipendium från Finland och att hans eller hennes årliga arbetsinkomst är minst 3 828,13 euro per år (2018 års nivå). Paragrafen föreslås bli ändrad så, att försäkringen kan fortsätta att gälla i högst fem år, förutsatt att de övriga förutsättningarna för försäkringen är uppfyllda. Från Finland kan det beviljas stipendier för upp till fem år som är avsedda för konstnärlig verksamhet eller vetenskaplig forskning. Stipendiatarbete som ska försäkras enligt denna lag baserar sig endast på stipendier som beviljas från Finland; på så sätt finns det en fast anknytning mellan arbetet och Finland. I vanliga fall har stipendiaterna inte heller möjlighet till social trygghet på basis av det arbete som de med stöd av stipendiet utför i arbetslandet. Därför föreslås det att pensionsförsäkringen kan fortsätta att gälla i högst fem år oberoende av stipendiats bosättning och arbete i ett annat land än ett EU- eller EES-land eller ett land med vilket Finland har

en överenskommelse om social trygghet. Den föreslagna tiden motsvarar maximitiden i lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet.

2 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 april 2019.

3 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

De föreslagna ändringarna hänför sig till de grundläggande fri- och rättigheterna i 6 och 19 § i grundlagen. Dessa bestämmelser gäller jämlikhet och rätt till social trygghet. I de föreslagna bestämmelserna ska dessutom de internationella förpliktelser som är bindande för Finland samt Europeiska unionens lagstiftning beaktas.

I 19 § 1 mom. i grundlagen garanteras alla som inte förmår skaffa sig den trygghet som behövs för ett människovärdigt liv en rätt till oundgänglig försörjning och omsorg. I enlighet med 19 § 2 mom. i grundlagen ska var och en genom lag garanteras rätt att få sin grundläggande försörjning tryggad vid arbetslöshet, sjukdom, arbetsoförmåga och under ålderdomen samt vid barnafödelse och förlust av en försörjare. Tryggad grundläggande försörjning i enlighet med 2 mom. innebär ett mer omfattande skydd än rätten till oundgänglig försörjning och omsorg i enlighet med 1 mom.

Enligt grundlagsutskottets ståndpunkt i samband med reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna utgör de grundläggande fri- och rättigheterna inget generellt hinder för lagstiftning som påverkar förutsättningarna för olika förmåner (GrUB 25/1994 rd, s. 10—11). Riksdagens grundlagsutskott har också ansett att den gällande lagens bosättningsvillkor jämte kriterier är acceptabelt (GrUU 22/2004 rd, s. 2). Eftersom det i förslaget inte ingår några skärpningar av de förutsättningar som gäller boende och arbete och förmånerna i förhållande till gällande lagstiftning, är propositionen inte problematisk med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna.

Enligt förslaget ska arbetstagare som kommer till Finland för att arbeta under en kortare tid ha rätt till bosättningsbaserad social trygghet under den tid som de arbetar. Ändringen förbättrar dessa personers ställning i fråga om de förmånssystem som avses i grundlagens 19 § 2 mom. Inte heller studerande som kommer till Finland ska enligt förslaget längre ställas utanför det sociala trygghetssystemet, vilket bidrar till lagstiftningens harmonisering med grundlagens 19 § 2 mom. (GrUU 22/2004 rd, s. 2). Den gällande lagstiftningen har motsvarat europeisk reglering och byggt på ömsesidighet i och med att de studerandes hemland i regel svarar för de studerandes sociala trygghet (GrUU 14/2003 rd, s. 4). Syftet med ändringen är att eliminera eventuella oklara situationer.

Enligt 6 § i grundlagen är alla lika inför lagen, och ingen får utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Bestämmelsen i grundlagen förutsätter inte att alla ska bemötas likadant, om inte de förhållanden som inverkar på ärendet är likadana.

De föreslagna ändringarna, i synnerhet kravet på laglig vistelse, minskar antalet specialbestämmelser om olika persongrupper eller den berörda personens ursprungsland, vilket förbättrar jämlikheten. I de fall där bosättningen när det gäller en person som flyttar till Finland inte

bedöms enligt EU-förordning 883/2004, tillämpas enligt förslaget de kriterier för bosättning som det föreskrivs om i 4 § i lagen om hemkommun. I 4 § i lagen om hemkommun nämns finskt medborgarskap som en omständighet enligt vilken hemkommunen och bostaden bestäms på grundval av bestämmelserna i lagen om hemkommun. När 4 § i lagen om hemkommun tillämpas som en del av lagstiftningen om social trygghet i enlighet med förslaget, anses medborgarskapet visa band med Finland. Vid tillämpningen av lagstiftningen om social trygghet kan dock en finsk medborgare inte anses vara stadigvarande bosatt i Finland i alla situationer när han eller hon kommer till landet, om omständigheterna sammanlagt pekar på att avsikten är en tillfällig vistelse. Bestämmelsen ger alltså inte finska medborgare en särställning i förhållande till medborgare från andra länder.

I grundlagens 21 § garanteras var och en rätt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid en domstol eller något annat oavhängigt rättskipningsorgan. Enligt bestämmelsen ska rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring tryggas genom lag. Enligt förslaget kommer det inte att utfärdas förhandsbeslut om att en person ska omfattas av den sociala tryggheten i situationer där han eller hon flyttar till Finland eller flyttar från Finland, eller börjar arbeta i Finland eller börjar arbeta i ett annat land. Ett separat beslut om tillämpning av lagstiftningen om social trygghet enligt den gällande lagen har i praktiken ofta lett till att det inte har varit möjligt att effektivt söka ändring i ett beslut om en förmån som grundat sig på ett tidigare beslut om tillämpningen av lagstiftningen om social trygghet. Enligt förslaget ska omständigheter som gäller flyttning till Finland eller från Finland samt arbetet i Finland eller utlandet vara förutsättningar för beviljande av en förmån som det för tydlighetens skull föreskrivs om i en särskild lag, eftersom bestämmelserna ofta är gemensamma för flera lagar. Uppfyllandet av förutsättningarna för beviljande av förmåner som anknyter till rörligheten mellan länder avgörs genom ett överklagbart förvaltningsbeslut om beviljande av förmånen eller indragning av förmånen. Ändringen av förvaltningsförfarandet som föreslås med tanke på rättsskyddet, skapar en effektivare möjlighet att söka ändring uttryckligen i det beslut som avgjort rätten till förmånen. I de fall där en person behöver ett överklagbart beslut, t.ex. om att sjukförsäkringen har upphört, ska Folkpensionsanstalten fortsättningsvis fatta ett beslut på begäran. I den gällande sjukförsäkringslagen finns inga särskilda bestämmelser om utfärdande av beslut om att försäkringen börjar eller slutar. Situationen är alltså oförändrad till denna del.

Enligt grundlagens 21 § 2 mom. ska garantier för god förvaltning tryggas genom lag. Riksdagens justitieombudsman har i sina beslut fäst uppmärksamhet vid att man måste informera om rätten till social trygghet medan personer vistas utomlands så att ingen blir överraskad av att hans eller hennes rätt till bosättningsbaserade förmåner har upphört. Med hjälp av e-tjänster och e-resurser samt målinriktad information kan man informera personer som vistas utomlands effektivare och snabbare än genom ett förvaltningsbeslut som skickas per post. Kravet på god förvaltning i 21 § 2 mom. i grundlagen uppfylls genom att man informerar rörliga personer och vid behov utfärdar beslut. Den tryggade grundläggande försörjning som avses i 19 § 2 mom. i grundlagen verkställs genom det sociala trygghetssystemet som har utvecklats i enlighet med samhällets ekonomiska resurser för att i fråga om vissa risker motsvara det skydd som det föreskrivs om i Finland. Det är också av vikt att personer som vistas i utlandet inte tror att de genom Finlands bosättningsbaserade system är tryggade som i hemlandet och därför lämnar sig utanför trygghetssystemet i det land som de vistas i.

De föreslagna bestämmelserna överensstämmer med grundlagen, med internationella förpliktelser som är bindande för Finland och med Europeiska unionens lagstiftning. Propositionen innehåller inga ändringsförslag som är oklara i förhållande till grundlagen.

Med stöd av det som nämnts ovan kan lagförslaget behandlas i vanlig lagstiftningsordning enligt 72 § i grundlagen.

RP 188/2018 rd

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Lagens syfte och tillämpningsområde

Denna lag innehåller bestämmelser om förutsättningar som gäller arbete och bosättning vid tillämpningen av lagstiftningen om bosättningsbaserade förmåner på personer som kommer från utlandet till Finland och flyttar från Finland till utlandet. Lagen tillämpas tillsammans med lagstiftningen om bosättningsbaserade förmåner.

Med lagstiftningen om bosättningsbaserade förmåner avses följande lagar:

- 1) folkpensionslagen (568/2007), barnbidragslagen (796/1992), lagen om handikappförmåner (570/2007), lagen om garantipension (703/2010), och lagen om bostadsbidrag för pensionstagare (571/2007), vilka ingår i tillämpningsområdet för EU-förordning 883/2004, samt
- 2) lagen om moderskapsunderstöd (477/1993), lagen om allmänt bostadsbidrag (938/2014) och lagen om underhållsstöd (580/2008).

Vid tillämpning av denna lag har EU-förordning 883/2004 företräde.

2 §

Begränsning av tillämpningsområdet

På personer som omfattas av en annan stats lagstiftning om social trygghet enligt en av Finland ingången överenskommelse om social trygghet, tillämpas inte denna lag till den del som något annat följer av överenskommelsens tillämpningsområde.

Denna lag tillämpas inte på en utländsk medborgare, som i Finland

- 1) tjänstgör som diplomatisk representant för en annan stat eller som dess utsända konsul,
- 2) tjänstgör vid Förenta Nationerna eller ett av dess fackorgan, vid en representation som någon av Europeiska unionens institutioner upprätthåller eller vid en av Europeiska unionens byråer eller vid någon annan mellanstatlig organisation,
- 3) hör till den administrativa eller tekniska personalen vid en annan stats utrikesrepresentation eller till dess tjänstepersonal,
- 4) arbetar som en annan stats utsända tjänsteman,
- 5) är familjemedlem till och bor i samma hushåll som en person som avses i 1—4 punkten, och inte på grund av sin egen förvärvsverksamhet anses vara arbetstagare, stipendiat eller företagare i Finland, eller

6) är privat hembitråde hos en person som avses i 1 eller 3 punkten och lyder under en annan stats lagstiftning om social trygghet.

Det inledande stycket i 2 mom. gäller inte en i 3—6 punkten avsedd person som på det sätt som avses i 5 § i denna lag har varit bosatt eller arbetat i Finland omedelbart innan anställningsförhållandet inleddes.

Den som ansöker om asyl i Finland omfattas inte av denna lag innan hans eller hennes ansökan om internationellt skydd har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut.

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

1) ett land som tillämpar EU-lagstiftning en medlemsstat i EU, en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och Schweiz,

2) EU-förordning 883/2004 Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen och i tillämpliga delar den föregående förordningen rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen,

3) EU-förordning 987/2009 rådets förordning (EG) nr 987/2009 om tillämpningsbestämmelser till förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen,

4) arbete arbete i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande eller annat anställningsförhållande, forskningsarbete som huvudsyssla, samt arbete som avses i 4 § i lagen om sjömanspensioner (941/2016), dock med undantag av arbete som enligt lagens 5 § 2 mon. 2 punkten inte hör till den lagens tillämpningsområde,

5) företagare en person som enligt lagen om pension för företagare (1272/2006) är skyldig att teckna en i den lagen föreskriven försäkring eller en i 3 § i lagen om pension för lantbruksföretagare (1280/2006) avsedd lantbruksföretagare som är skyldig att teckna en i den lagen föreskriven försäkring,

6) utsänd arbetstagare en i Finland enligt lagen om pension för arbetstagare (395/2006) försäkrad person som arbetsgivaren har sänt till ett annat land för att arbeta och som är anställd hos denna arbetsgivare eller hos ett företag som hör till samma ekonomiska helhet,

7) biståndsarbetare en person som arbetar med ett utvecklingssamarbetsprojekt, om biståndsanslag ur Finlands statsbudget används för finansiering av projektet, eller om det rör sig om ett projekt som finska staten deltar i på annat sätt genom verksamheten inom en internationellt etablerad internationell organisation,

8) studerande en person, vars vistelse i Finland eller utlandet har studier på andra stadiet, avläggande av yrkesinriktad examen eller examen inom utbildning på högre nivå eller delar av en sådan examen som huvudsaklig orsak,

9) forskare en person som avlägger doktorsexamen eller bedriver vetenskaplig forskning efter doktorsexamen,

10) stipendiat en i 8 a § i lagen om pension för lantbruksföretagare avsedd person som är skyldig att teckna en i lagen föreskriven försäkring,

11) familjemedlem en persons make och personens eller makens barn som inte har fyllt 18 år; med makar jämställs två personer som fortlöpande lever i gemensamt hushåll under äkten- skapsliknande förhållanden.

4 §

Krav på uppehållstillstånd

RP 188/2018 rd

Tillämpningen av lagstiftningen om bosättningsbaserade förmåner förutsätter att vistelsen i landet är laglig. Om det för vistelsen krävs uppehållstillstånd, ska tillståndet vara i kraft.

Kravet på uppehållstillstånd enligt denna lag är uppfyllt redan från och med den tidpunkt då tillståndsansökan lämnades in, om uppehållstillståndet har sökts i Finland och beviljats.

5 §

Bosättning i Finland

Lagstiftningen om bosättningsbaserade förmåner tillämpas på i Finland stadigvarande bosatta personer som har sin egentliga bostad och sitt egentliga hem här och som ständigt huvudsakligen vistas här.

6 §

Vistelse utomlands

En person anses fortfarande vara bosatt i Finland om personen bor stadigvarande i Finland, men vistas tillfälligt utomlands under högst sex månader.

En person som vistas utomlands upprepade gånger så att den sammanhängande vistelsen utomlands inte överstiger sex månader anses vara bosatt i Finland om personens egentliga bostad fortsättningsvis är i Finland.

I länder som tillämpar EU-lagstiftning bedöms vistelsen på det sätt som avses i EU-förordning 883/2004 och EU-förordning 987/2009.

2 kap.

Flyttning till Finland

7 §

Arbetstagare vid tillämpning av förmånslagstiftningen

Vid tillämpningen av de lagar som nämns i 1 § 2 mom. 1 punkten i denna lag betraktas en person som kommer till Finland för att arbeta som arbetstagare om personens förvärvsinkomster åtminstone motsvarar beloppet av grunddagpenningen enligt 6 kap. 1 § 1 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002) omvandlad till månadsinkomst på det sätt som avses i 6 kap. 2 § 3 mom. i den lagen. Personen betraktas som arbetstagare från och med tidpunkten då denne börjar arbeta och så länge som det arbete som uppfyller inkomstkravet fortsätter.

8 §

När arbetet minskar, avbryts eller upphör

Vid tillämpningen av de lagar som nämns i 1 § 2 mom. 1 punkten har en person fortsättningsvis ställning som arbetstagare, om personen har arbetat under minst sex månader och arbetet därefter har minskat eller avbrutits så att personens inkomstnivå inte längre uppfyller kravet enligt 7 §. Också en person som har arbetat i minst sex månader har, om arbetet har upphört och personen har registrerat sig som arbetslös arbetssökande på det sätt som föreskrivs i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice (916/2012), fortsättningsvis ställning som arbetstagare. En förutsättning för att ställningen som arbetstagare ska fortsätta är att personen inte omfattas av ett annat lands lagstiftning om social trygghet.

RP 188/2018 rd

En i 1 mom. avsedd person anses ha ställning som arbetstagare högst tre månader efter det att arbetet minskat, avbrutits eller upphört, eller om det krävs att personen har uppehållstillstånd, högst fram till dess att uppehållstillståndet upphör att gälla.

9 §

Företagare eller stipendiat vid tillämpning av förmånslagstiftningen

Vid tillämpning av de lagar som nämns i 1 § 2 mom. 1 punkten betraktas en person som i egenskap av företagare kommer till Finland som företagare från och med den tidpunkt då personens försäkring enligt lagen om pension för företagare eller lagen om pension för lantbruksföretagare börjar gälla. Som stipendiat betraktas en person från och med den tidpunkt då personens försäkring enligt lagen om pension för lantbruksföretagare börjar gälla. Personen betraktas som företagare eller stipendiat så länge som den enligt pensionslagstiftningen försäkrade verksamheten fortsätter.

10 §

Andra fall av flyttning till Finland

I andra fall än de som avses i 7—9 § avgörs en till Finland flyttande persons rätt till bosättningsbaserade sociala förmåner genom bedömning av personens bosättning med beaktande av samtliga omständigheter. När någon annan än en arbetstagare eller företagare flyttar från ett land som tillämpar EU-lagstiftning till Finland bedöms dennes bosättning i Finland i första hand i enlighet med EU-förordning 883/2004 och EU-förordning 987/2009.

När om en person som flyttar till Finland från ett land som inte tillämpar EU-lagstiftning bedöms dennes bosättning i Finland med beaktande av vad som i 4 § i lagen om hemkommun (201/1994) föreskrivs om bestämmande av hemkommun och bostad för en person som kommit till Finland.

En studerandes bosättning i Finland bedöms i enlighet med 1 och 2 mom. vid tillämpningen av de lagar som nämns i 1 § 2 mom. 1 punkten. En studerande som vistas i Finland huvudsakligen för att genomföra studier betraktas inte som bosatt i Finland vid tillämpning av de lagar som nämns i 1 § 2 mom. 2 punkten.

Om en bedömning av en persons samtliga omständigheter visar att bosättningen är stadigvarande, anses personen vara bosatt i Finland från och med ankomsten till landet. Om en person vid ankomsten till landet inte anses flytta och bosätta sig stadigvarande, men omständigheterna senare förändras så att bosättningen kan betraktas som stadigvarande, anses personen vara bosatt i Finland från och med att omständigheten förändrades.

3 kap.

Flyttning från Finland till utlandet

11 §

Arbete vid utrikesrepresentationen och därmed jämförbara anställningsförhållanden

RP 188/2018 rd

En person som arbetar utomlands anses ha ställning som bosatt i Finland vid tillämpningen av lagstiftningen om bosättningsbaserade sociala förmåner, om personen

1) såsom medlem av den utstationerade personalen arbetar inom Finlands utrikesrepresentation och står i anställningsförhållande till finska staten,

2) är anställd hos finska staten utomlands eller som privat hembiträde hos någon som avses i 1 punkten, förutsatt att personen arbetade på det sätt som avses i 7 § eller bodde i Finland på det sätt som avses i 5 § omedelbart innan anställningsförhållandet utomlands började,

3) är anställd i något annat uppdrag som är jämförbart med uppdrag som avses i 1 punkten, åtnjuter samma privilegier och immunitet som de diplomatiska representanterna och står i anställningsförhållande till en finländsk arbetsgivare.

Utrikesministeriet eller en annan i 1 mom. avsedd arbetsgivare ska till Folkpensionsanstalten anmäla uppgifter om när i 1 mom. avsedda personers arbete utomlands har inletts och avslutats, om avbrott i arbetet samt om andra omständigheter som påverkar den sociala tryggheten.

12 §

Arbete och studier utomlands

En person som vistas högst fem år utomlands anses vid tillämpningen av lagstiftningen om bosättningsbaserade sociala förmåner fortsättningsvis ha ställning som bosatt i Finland, om personen är

1) utsänd arbetstagare hos en finsk arbetsgivare som sänder personen utomlands från Finland,

2) arbetstagare hos en finsk arbetsgivare som har anställt personen utomlands,

3) biståndsarbetare som arbetar utomlands,

4) forskare på heltid eller stipendiat.

En heltidsstuderande som vistas utomlands anses fortsättningsvis ha ställning som bosatt i Finland högst tills heltidsstudierna upphör.

En företagare som lämnar Finland anses fortsättningsvis ha ställning som bosatt i Finland högst ett år, förutsatt att pensionsförsäkringen gäller på det sätt som föreskrivs i 6 § 2 mom. i lagen om pension för företagare eller 8 § 2 mom. i lagen om pension för lantbruksföretagare.

Efter den i 1 eller 3 mom. nämnda maximtiden ska den berörda personen återvända till Finland för åtminstone sex månader för att denne under en ny utlandsvistelse ska anses som fortsättningsvis bosatt i Finland.

Personer som avses i denna paragraf bevarar genom anmälan sin ställning som bosatta i Finland. Anmälan ska göras till Folkpensionsanstalten senast vid återflyttningen till Finland. En arbetsgivare ska tillsammans med arbetstagaren till Folkpensionsanstalten anmäla uppgifter om när arbetet utomlands har inletts och avslutats. Likaså ska forskare på heltid och stipendiat, heltidsstuderande och företagare anmäla när forskningsarbete, verksamhet som utförts med stöd av stipendium, studier eller företagsverksamhet utomlands har inletts och avslutats.

13 §

Familjemedlemmar

De familjemedlemmar till en i 11 eller 12 § avsedd person som vistas utomlands tillsammans med och bor i samma hushåll som denne anses ha ställning som fortsättningsvis bosatta i Finland, om inget annat följer av EU-förordning 883/2004 eller en internationell överenskommelse. Detsamma gäller de familjemedlemmar till en person som vistas utomlands tillsammans med och bor i samma hushåll som denne, om personen enligt EU-förordning 883/2004 eller en internationell överenskommelse som är bindande för Finland omfattas av

den finska lagstiftningen om social trygghet och om inget annat följer av den EU-förordningen eller internationella överenskommelsen.

Familjemedlemmarna ska anmäla uppgifter om utlandsvistelsen till Folkpensionsanstalten senast vid återflyttningen till Finland.

4 kap.

Särskilda bestämmelser

14 §

Skyldighet att anmäla uppgifter

Utöver vad som föreskrivs i 11-13 § och i lagstiftningen om bosättningsbaserade förmåner om skyldighet att anmäla uppgifter, ska följande förändringar i omständigheterna anmälas till Folkpensionsanstalten utan dröjsmål:

- 1) inledande av arbete utomlands,
- 2) flyttning till utlandet för tillfällig eller varaktig vistelse, samt
- 3) inträde i ett annat lands sociala trygghet.

15 §

Lagens förhållande till lagstiftningen om bosättningsbaserade förmåner

Inverkan av denna lags bestämmelser om bosättning och arbete på förmånerna enligt de lagar som nämns i 1 § 2 mom. avgörs i samband med ett förmånsbeslut.

16 §

Folkpensionsanstaltens skyldighet att informera och fatta beslut

Folkpensionsanstalten informerar en person som flyttar utomlands och vars kontaktuppgifter är kända om hur flyttningen påverkar grunderna för hur den sociala tryggheten bestäms.

På särskild begäran fattar Folkpensionsanstalten beslut om hur omständigheter som anknyter till en flyttning till utlandet inverkar på förmåner enligt de lagar som nämns i 1 § 2 mom. även när inget förmånsbeslut behöver fattas. Vid sökandet av ändring i beslutet iaktas vad som föreskrivs i 12 kap. i folkpensionslagen.

17 §

Folkpensionsanstaltens rätt att få uppgifter

Folkpensionsanstalten har trots sekretessbestämmelserna och andra begränsningar i fråga om erhållande av uppgifter rätt att av statliga och kommunala myndigheter och andra offentligt-grättsliga sammanslutningar, Pensionsskyddscentralen, pensions- och försäkringsanstalter samt arbetsgivare avgiftsfritt få de uppgifter som är nödvändiga för avgörande av ärenden som är under behandling, eller annars för verkställigheten av uppdrag enligt denna lag eller enligt en för Finland bindande internationell rättsakt som gäller social trygghet.

RP 188/2018 rd

Utöver vad som föreskrivs i 29 § 3 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) har Folkpensionsanstalten rätt att med hjälp av teknisk anslutning] få sekretessbelagda uppgifter som avses i denna paragraf.

Med hjälp av en teknisk anslutning som öppnats med stöd av denna paragraf får sekretessbelagda uppgifter också inhämtas utan samtycke av den vars intressen skyddas genom sekretessen. Innan den tekniska anslutningen öppnas ska den som begär uppgifter lägga fram utredning om att uppgifterna skyddas på behörigt sätt.

En i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) avsedd registrerad har inte rätt enligt artikel 18.1 a i den förordningen att kräva att Folkpensionsanstalten begränsar behandlingen av personuppgifter när Folkpensionsanstalten utför en uppgift enligt denna lag, om den registrerades krav på begränsning är uppenbart ogrundat.

18 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Genom denna lag upphävs lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993). En hänvisning någon annanstans i lag till den lag som upphävts genom denna lag betraktas som en hänvisning till denna lag.

19 §

Övergångsbestämmelser

En person vars tillfälliga vistelse utomlands har börjat före ikraftträdandet av denna lag anses vara bosatt i Finland fram till den dag som personen har anmält vara den tillfälliga vistelsens sista dag, dock högst i ett år efter flyttningen till utlandet.

Ett beslut av Folkpensionsanstalten som meddelats med stöd av 5, 7 eller 8 § i lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993), vilken upphävs genom denna lag, gäller trots denna lag under den tid som anges i beslutet. En person som avses i 12 och 13 § i denna lag och som vistas utomlands när denna lag träder i kraft anses ha flyttat utomlands vid ikraftträdandet.

Bestämmelserna i 13, 13 a, 13 b, 14 och 14 a § i lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet tillämpas på de beslut som Folkpensionsanstalten har meddelat med stöd av den lagen före ikraftträdandet av denna lag.

2.

Lag

om ändring av 4 § i folkpensionslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i folkpensionslagen (568/2007) 4 § som följer:

4 §

Boende i Finland

En person betraktas som bosatt i Finland, om han eller hon enligt 4—10 § i lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (/) arbetar eller är bosatt i Finland eller med stöd av 11—13 § i den lagen anses ha ställning som bosatt i Finland.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 2 och 23 § i lagen om garantipension

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om garantipension (703/2010) 2 § och 23 § 1 mom. 1 punkten som följer:

2 §

Boende i Finland

En pensionstagare betraktas som bosatt i Finland, om han eller hon i enlighet med 5, 6 eller 10 § i lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (/) är bosatt i Finland.

23 §

Indragning av garantipension

Garantipension dras in från ingången av den månad som följer på förändringen, om
1) pensionstagaren flyttar utomlands, permanent eller för över sex månader,

Denna lag träder i kraft den

20 .

4.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om frontmannapension

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om frontmannapension (119/1977) 1 § 3 mom., sådant det lyder i lagen
664/2004, som följer:

1 §

Fronttillägg beviljas finska medborgare

Berättigad till fronttillägg är även en utländsk medborgare som är bosatt i Finland. Extra fronttillägg beviljas i Finland bosatta finska eller utländska medborgare. En person betraktas som bosatt i Finland, om han eller hon i enlighet med 5, 6 eller 10 § i lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (/) är bosatt i Finland.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av 6 § i lagen om pensionsstöd

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om pensionsstöd (1531/2016) 6 § som följer:

6 §

Boende i Finland

En person betraktas som bosatt i Finland om han eller hon i enlighet med 5, 6 eller 10 § i lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (/) är bosatt i Finland.

Denna lag träder i kraft den _____
20 .

6.

Lag

om ändring av 2 § i lagen om bostadsbidrag för pensionstagare

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om bostadsbidrag för pensionstagare (571/2007) 2 § som följer:

2 §

Boende i Finland

En person betraktas som bosatt i Finland, om han eller hon i enlighet med 5, 6 eller 10 § i lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (/) är bosatt i Finland.

Denna lag träder i kraft den _____ 20 ____.

7.

Lag

om ändring av 1 kap. 2 § i sjukförsäkringslagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i sjukförsäkringslagen (1224/2004) 1 kap. 2 § 2 mom., sådant det lyder i lag
1197/2013, samt
ändras 1 kap. 2 § 1 mom., sådant det lyder i lag 1197/2013, som följer:

1 kap.

Lagens syfte och tillämpningsområde

2 §

Lagens tillämpningsområde

Försäkrad är den som arbetar, är verksam som företagare eller är bosatt i Finland i enlighet med 4—10 § i lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (/) eller med stöd av 11—13 § i den lagen anses ha ställning som bosatt i Finland.

Denna lag träder i kraft den

20 .

8.

Lag

om ändring av 4 § i lagen om handikappförmåner

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om handikappförmåner (570/2007) 4 §, sådan den lyder i lag 1352/2014, som följer:

4 §

Boende i Finland

En person betraktas som bosatt i Finland om han eller hon i enlighet med 4—10 § i lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (/) arbetar eller är bosatt i Finland eller med stöd av 11—13 § i den lagen anses ha ställning som bosatt i Finland.

Denna lag träder i kraft den

20 .

9.

Lag

om ändring av 1 och 1 a § i barnbidragslagen

I enlighet ned riksdagens beslut
ändras i barnbidragslagen (796/1992) 1 och 1 a §, sådana de lyder, 1 § i lag 642/2004 och 1 a § i lag 722/2018, som följer:

1 §

Lagens syfte och tillämpningsområde

Barnbidrag betalas enligt denna lag av statens medel för underhåll av barn som inte har fyllt 17 år. Denna lag tillämpas på barn som i enlighet med lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall(/) är eller ska betraktas som bosatta i Finland.

1 a §

Rätt till barnbidrag på grundval av arbete

Barnbidrag betalas i enlighet med denna lag även för barn som medföljer i 7 § i lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall avsedda arbetstagare som uppfyller kravet på uppehållstillstånd i 4 § i den lagen och kommer från andra stater än Europeiska unionens medlemsstater, Island, Liechtenstein, Norge eller Schweiz.

Barnbidrag betalas inte om en arbetstagare som avses i 1 mom. har rätt att arbeta i Finland i högst sex månader.

Barnbidrag betalas inte heller, om

- 1) arbetstagarens rätt att arbeta grundar sig på 79 § i utlänningslagen (301/2004),
- 2) den studerandes rätt att arbeta grundar sig på 14 § i lagen om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse på grund av forskning, studier, praktik och volontärarbete (719/2018),
- 3) arbetstagaren har tillstånd att arbeta i högst nio månader med stöd av lagen om villkor för inresa och vistelse för tredjelandsmedborgare inom ramen för företagsintern förflyttning av personal (908/2017),
- 4) arbetstagaren har tillstånd att arbeta med stöd av lagen om villkor för tredjelandsmedborgare inresa och vistelse för säsonganställning (907/2017), eller
- 5) en forskare har för vetenskaplig forskning beviljats tillstånd att arbeta i högst sex månader med stöd av lagen om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse på grund av forskning, studier, praktik och volontärarbete.

Denna lag träder i kraft den

20 .

10.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om moderskapsunderstöd

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om moderskapsunderstöd (477/1993) 1 § 2 mom., sådant det lyder i lag
643/2004, som följer:

1 §

Lagens syfte och tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på personer som i enlighet med 4—10 § i lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (/) arbetar eller är bosatta i Finland eller med stöd av 11—13 § i den lagen anses ha ställning som bosatta i Finland.

Denna lag träder i kraft den 20 .

11.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om underhållsunderstöd

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om underhållsunderstöd (580/2008) 1 § 2 mom. som följer:

1 §

Lagens syfte och tillämpningsområde

Ett barn betraktas som bosatt i Finland om barnet i enlighet med 5, 6 eller 10 § i lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (/) är bosatt i Finland.

Denna lag träder i kraft den

20 .

12.

Lag

om ändring av lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn (1128/1996) 3 §, 4 § 1 mom., 9 § 1 och 3 mom. samt 17 § 2 mom.,
av dem 3 § sådan den lyder i lagarna 1225/2013, 544/2018 och 723/2018 samt 9 § 1 och 3 mom. sådana de lyder i lag 1225/2013, samt
fogas till lagen en ny 3 a § som följer:

3 §

Rätt till stöd för hemvård och privat vård

I denna lag avsett stöd för hemvård av barn och stöd för privat vård av barn förutsätter att barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare inte väljer en i 12 § 1—4 mom. i lagen om småbarnspedagogik avsedd eller en med 12 § 5 mom. i den lagen förenlig av kommunen anordnad plats inom småbarnspedagogiken och att barnet faktiskt är bosatt i Finland. En över tre månader lång utlandsvistelse betraktas inte som faktisk bosättning i Finland.

Stöd för hemvård betalas om det till familjen hör minst ett barn under tre år som är berättigat till stöd för hemvård. Om det hör ett adoptivbarn till familjen, betalas stöd för hemvård tills det har gått två år från det att den i 9 kap. 12 § i sjukförsäkringslagen (1224/2004) föreskrivna föräldrapenningsperioden började löpa, den första betalningsdagen medräknad. Stödet vid adoption enligt 39 § 1 punkten i adoptionslagen (22/2012) förutsätter att adoptionsökanden har beviljats ett i den punkten avsett tillstånd.

3 a §

Internationella fall

Med att barnet faktiskt är bosatt i Finland jämför situationer där barnet inte vistas i Finland men där man för barnet med stöd av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen har rätt till vårdpenning och vårdtillägg som avses i denna lag inom ramen för stödet för hemvård av barn.

Rätt till vårdpenning och vårdtillägg enligt denna lag för ett barn föreligger också om barnets förälder eller vårdnadshavare har rätt att arbeta enligt 78 § 1 eller 2 mom. eller 78 § 3 mom. 1, 2, 5 eller 7 punkten i utlänningslagen (301/2004). Han eller hon ska dessutom ha ett i Finland giltigt arbets-, tjänste- eller annat anställningsförhållande och tillstånd att arbeta i Finland i minst sex månader. Rätt till vårdpenning och vårdtillägg för ett barn föreligger också om barnets förälder eller vårdnadshavare har registrerats som arbetslös arbetssökande efter det att ett minst sex månader långt anställningsförhållande har upphört.

Rätt till vårdpenning och vårdtillägg för ett barn föreligger också om barnets förälder eller vårdnadshavare

1) har tillstånd att arbeta i Finland i mer än nio månader med stöd av lagen om villkor för inresa och vistelse för tredjelandsmedborgare inom ramen för företagsintern förflyttning av personal (908/2017), om inte föräldern eller vårdnadshavaren ska omfattas av ursprungslandets rätt enligt bilaterala avtal, eller

RP 188/2018 rd

2) har ett sådant tillstånd att arbeta i minst sex månader som beviljas forskare för vetenskaplig forskning med stöd av lagen om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse på grund av forskning, studier, praktik och volontärarbete (719/2018).

Rätt till vårdpenning och vårdtillägg för ett barn föreligger inte, om rätten för barnets förälder eller vårdnadshavare att arbeta grundar sig på lagen om villkor för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för säsongsanställning (907/2017).

4 §

Vårdpenning

Vårdpenning betalas för varje barn i familjen som berättigar till stöd enligt 3 och 3 a §.

9 §

Finansiering

Kommunen betalar ersättning till Folkpensionsanstalten för de kostnader som föranleds av stöd som har betalats enligt denna lag, med undantag av kostnader för stöd som betalats enligt 3 a §, för vilka staten betalar ersättning till Folkpensionsanstalten.

Den ersättning för kostnaderna som staten ska betala enligt 1 mom. bestäms varje månad på grundval av de stöd som ska betalas till dem som är berättigade till stöd enligt 3 a §.

17 §

Utbetalning

Utbetalningen av stödet upphör när rätten till stöd enligt 3 eller 3 a § upphör eller de andra förutsättningarna för stödet inte längre uppfylls.

Denna lag träder i kraft den

20 .

13.

Lag

om ändring av 1 kap. 8 a § i lagen om utkomststöd för arbetslösa

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om utkomststöd för arbetslösa (1290/2002) 1 kap. 8 a § 1 mom., sådant det
lyder i lag 1654/2015, som följer:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

8 a §

Rätt till förmåner på basis av boende, Europeiska unionens lagstiftning eller överenskommelser som är bindande för Finland

Rätt till förmåner enligt denna lag har arbetslösa arbetssökande som är bosatta i Finland. En person betraktas som bosatt i Finland om han eller hon i enlighet med 5, 6 eller 10 § i lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (/) är bosatt i Finland.

Denna lag träder i kraft den

20 .

14.

Lag

om ändring av 2 § i lagen om allmänt bostadsbidrag

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om allmänt bostadsbidrag (938/2014) 2 § som följer:

2 §

Boende i Finland

Som en person som varaktigt hör till ett hushåll betraktas endast den som är bosatt i Finland. En person anses vara bosatt i Finland om han eller hon i enlighet med lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (/) är bosatt i Finland.

Denna lag träder i kraft den 20 .

15.

Lag

om ändring av 10 b § i lagen om pension för lantbruksföretagare

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om pension för lantbruksföretagare (1280/2006) 10 b § 1 mom., sådant det lyder i lag 146/2015, som följer:

10 b §

Giltighet för stipendiatens försäkring samt avbrytande och upphörande av den

En försäkring som avses i 10 a § fortsätter att gälla oberoende av stipendiatens bosättning och arbete i ett annat land än ett EU- eller EES-land eller ett land med vilket Finland har en överenskommelse om social trygghet, om de övriga förutsättningar för tecknande av försäkring som föreskrivs i denna lag fortsättningsvis är uppfyllda. Försäkringen fortsätter också att gälla trots stipendiatens bosättning och arbete i ett EU- eller EES-land eller ett land med vilket Finland har en överenskommelse om social trygghet, om den finska lagstiftningen om social trygghet tillämpas på stipendiaten med stöd av bestämmelserna i EU:s grundförordning om social trygghet eller en överenskommelse om social trygghet.

Denna lag träder i kraft den

20 .

Helsingfors den 11 oktober 2018

Statsminister

Juha Sipilä

Social- och hälsovårdsminister Pirkko Mattila

2.

Lag

om ändring av 4 § i folkpensionslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i folkpensionslagen (568/2007) 4 § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

4 §

Boende i Finland

Boende i Finland

En person är bosatt i Finland, om han eller hon enligt lagen om tillämpning av lagstiftningen om bo-sättningsbaserad social trygghet (1573/1993) är bosatt i Finland. Om lagstiftningen om social trygghet enligt den ovan nämnda lagen är tillämplig på någon annan än en i Finland bosatt person, är också han eller hon en i Finland bosatt person enligt denna lag.

En person betraktas som bosatt i Finland, om han eller hon enligt 4—10 § i lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsoverskridande fall (/) arbetar eller är bosatt i Finland eller med stöd av 11—13 § i den lagen anses ha ställning som bosatt i Finland.

Denna lag träder i kraft den

20 .

3.

Lag

om ändring av 2 och 23 § i lagen om garantipension

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om garantipension (703/2010) 2 § och 23 § 1 mom. 1 punkten som följer:

Gällande lydelse

2 §

Boende i Finland

En pensionstagare är bosatt i Finland, om han eller hon i enlighet med 3, 3 a och 4 § i lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993) är bosatt i Finland.

23 §

Indragning av garantipension

Garantipension dras in från ingången av den månad som följer på förändringen, om
1) pensionstagaren flyttar utomlands, permanent eller för över ett år,

Föreslagen lydelse

2 §

Boende i Finland

En pensionstagare betraktas som bosatt i Finland, om han eller hon i enlighet med 5, 6 eller 10 § i lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (/) är bosatt i Finland.

23 §

Indragning av garantipension

Garantipension dras in från ingången av den månad som följer på förändringen, om
1) pensionstagaren flyttar utomlands, permanent eller för över *sex månader*,

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om frontmannapension

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om frontmannapension (119/1977) 1 § 3 mom., sådant det lyder i lagen 664/2004, som följer:

Gällande lydelse

1 §

Fronttillägg beviljas finska medborgare

Föreslagen lydelse

1 §

Fronttillägg beviljas finska medborgare

Berättigad till fronttillägg är även en utländsk medborgare som är bosatt i Finland. Extra fronttillägg beviljas i Finland bosatta finska eller utländska medborgare. Vem som är bosatt i Finland avgörs enligt 3, 3 a och 4 § i lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993).

Berättigad till fronttillägg är även en utländsk medborgare som är bosatt i Finland. Extra fronttillägg beviljas i Finland bosatta finska eller utländska medborgare. *En person betraktas som bosatt i Finland, om han eller hon i enlighet med 5, 6 eller 10 § i lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (/) är bosatt i Finland.*

Denna lag träder i kraft den

20 .

5.

Lag

om ändring av 6 § i lagen om pensionsstöd

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om pensionsstöd (1531/2016) 6 § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §

6 §

Boende i Finland

Boende i Finland

Huruvida en person är bosatt i Finland avgörs med stöd av lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993).

En person betraktas som bosatt i Finland om han eller hon i enlighet med 5, 6 eller 10 § i lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (/) är bosatt i Finland.

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag

om ändring av 2 § i lagen om bostadsbidrag för pensionstagare

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om bostadsbidrag för pensionstagare (571/2007) 2 § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

2 §

Boende i Finland

Boende i Finland

En person är bosatt i Finland, om han eller hon är bosatt i Finland i enlighet med 3, 3 a och 4 § i lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993).

En person betraktas som bosatt i Finland, om han eller hon i enlighet med 5, 6 eller 10 § i lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (/) är bosatt i Finland.

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag

om ändring av 1 kap. 2 § i sjukförsäkringslagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i sjukförsäkringslagen (1224/2004) 1 kap. 2 § 2 mom., sådant det lyder i lag 1197/2013, samt
ändras 1 kap. 2 § 1 mom., sådant det lyder i lag 1197/2013, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 kap.

Lagens syfte och tillämpningsområde

Lagens syfte och tillämpningsområde

2 §

2 §

Lagens tillämpningsområde

Lagens tillämpningsområde

Försäkrad är den som omfattas av lagstiftningen om social trygghet enligt 3 eller 3 a §, 3 b § 1, 2 eller 4 mom., 3 c, 4—7, 7 a eller 8 § eller 10 § 2 mom. i lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993).

Försäkrad är den som arbetar, är verksam som företagare eller är bosatt i Finland i enlighet med 4—10 § i lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (/) eller med stöd av 11—13 § i den lagen anses ha ställning som bosatt i Finland.

En företagare är försäkrad från och med den tidpunkt då företagsverksamheten inleds, om han eller hon har utövat företagsverksamhet i minst fyra månader utan avbrott. Om det krävs uppehållstillstånd för vistelse, ska dessutom kravet på uppehållstillstånd vara uppfyllt i enlighet med 3 c § 1 mom. eller 2 om. 1 punkten i lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet.

upphävs

Denna lag träder i kraft den

20 .

8.

Lag

om ändring av 4 § i lagen om handikappförmåner

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om handikappförmåner (570/2007) 4 §, sådan den lyder i lag 1352/2014, som följer:

Gällande lydelse

4 §

Boende i Finland

En person är bosatt i Finland, om han eller hon är bosatt i Finland i enlighet med lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993).

Föreslagen lydelse

4 §

Boende i Finland

En person betraktas som bosatt i Finland om han eller hon i enlighet med 4—10 § i lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (/) arbetar eller är bosatt i Finland eller med stöd av 11—13 § i den lagen anses ha ställning som bosatt i Finland.

_____ *Denna lag träder i kraft den*

20

9.

Lag

om ändring av 1 och 1 a § i barnbidragslagen

I enlighet ned riksdagens beslut *ändras* i barnbidragslagen (796/1992) 1 och 1 a §, sådana de lyder, 1 § i lag 642/2004 och 1 a § i lag 722/2018, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

1 §

Lagens syfte och tillämpningsområde

Lagens syfte och tillämpningsområde

Barnbidrag betalas enligt denna lag av statens medel för underhåll av barn som inte har fyllt 17 år. Tillämpningen av denna lag på ett barn avgörs enligt lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993).

Barnbidrag betalas enligt denna lag av statens medel för underhåll av barn som inte har fyllt 17 år. *Denna lag tillämpas på barn som i enlighet med lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall(/) är eller ska betraktas som bosatta i Finland.*

1 a §

1 a §

Rätt till barnbidrag på grundval av arbete

Rätt till barnbidrag på grundval av arbete

Barnbidrag betalas i enlighet med denna lag även för barn som medföljer arbetstagare som avses i 3 b § i lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993) och som uppfyller kravet på uppehållstillstånd enligt 3 b § och 3 c § 2 mom. 2 punkten i den lagen. Barnbidrag betalas dock inte om arbetstagarens rätt att arbeta grundar sig på 79 § i utlänningslagen (301/2004) eller på 14 § i lagen om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse på grund av forskning, studier, praktik och volontärarbete (/) eller om arbetstagarens tillstånd att arbeta i Finland gäller högst sex månader. Barnbidrag betalas inte heller, om arbetstagarens tillstånd att arbeta gäller högst nio månader med stöd av lagen om villkor för inresa och vistelse för tredjelandsmedborgare inom ramen för företagsintern förflyttning av personal (908/2017) eller om arbetstagarens rätt att arbeta baserar sig på lagen om villkor för

Barnbidrag betalas i enlighet med denna lag även för barn som medföljer i 7 § i lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall avsedda arbetstagare som uppfyller kravet på uppehållstillstånd i 4 § i den lagen och kommer från andra stater än Europeiska unionens medlemsstater, Island, Liechtenstein, Norge eller Schweiz.

Barnbidrag betalas inte om en arbetstagare som avses i 1 mom. har rätt att arbeta i Finland i högst sex månader.

Barnbidrag betalas inte heller, om

1) arbetstagarens rätt att arbeta grundar sig på 79 § i utlänningslagen (301/2004),

2) den studerandes rätt att arbeta grundar sig på 14 § i lagen om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse på grund av forskning, studier, praktik och volontärarbete (719/2018),

3) arbetstagaren har tillstånd att arbeta i högst nio månader med stöd av lagen om

RP 188/2018 rd

Gällande lydelse

tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för säsongsanställning (907/2017) eller om det uppehållstillstånd som beviljats med stöd av lagen om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse på grund av forskning, studier, praktik och volontärarbete beviljats en forskare för vetenskaplig forskning.

Föreslagen lydelse

villkor för inresa och vistelse för tredjelandsmedborgare inom ramen för företagsintern förflyttning av personal (908/2017),

4) arbetstagaren har tillstånd att arbeta med stöd av lagen om villkor för tredjelandsmedborgare inresa och vistelse för säsongsanställning (907/2017), eller

5) en forskare har för vetenskaplig forskning beviljats tillstånd att arbeta i högst sex månader med stöd av lagen om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse på grund av forskning, studier, praktik och volontärarbete.

Denna lag träder i kraft den

20 .

10.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om moderskapsunderstöd

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om moderskapsunderstöd (477/1993) 1 § 2 mom., sådant det lyder i lag
643/2004, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

1 §

Lagens syfte och tillämpningsområde

Lagens syfte och tillämpningsområde

Tillämpningen av denna lag på en kvinna
avgörs enligt lagen om tillämpning av lag-
stiftningen om bosättningsbaserad social
trygghet (1573/1993).

*Denna lag tillämpas på personer som i en-
lighet med 4—10 § i lagen om bosättnings-
baserad social trygghet i gränsöverskri-
dande fall (/) arbetar eller är bosatta i
Finland eller med stöd av 11—13 § i den la-
gen anses ha ställning som bosatta i Fin-
land.*

Denna lag träder i kraft den 20 .

11.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om underhållsunderstöd

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om underhållsunderstöd (580/2008) 1 § 2 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

1 §

Lagens syfte och tillämpningsområde

Lagens syfte och tillämpningsområde

I lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993) föreskrivs om när ett barn ska anses vara bosatt i Finland.

Ett barn betraktas som bosatt i Finland om barnet i enlighet med 5, 6 eller 10 § i lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (/) är bosatt i Finland.

Denna lag träder i kraft den 20 .

12.

Lag

om ändring av lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn (1128/1996) 3 §, 4 § 1 mom., 9 § 1 och 3 mom. samt 17 § 2 mom.,
av dem 3 § sådan den lyder i lagarna 1225/2013, 544/2018 och 723/2018 samt 9 § 1 och 3 mom. sådana de lyder i lag 1225/2013, samt
fogas till lagen en ny 3 a § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

3 §

Val av vårdform

Rätt till stöd för hemvård och privat vård

Det stöd för hemvård av barn och stöd för privat vård av barn som avses i denna lag fås på det villkor att barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare inte väljer en sådan plats inom småbarnspedagogiken enligt 12 § 1—4 mom. eller 12 § 5 mom. i lagen om småbarnspedagogik som ordnas av kommunen och att barnet faktiskt är bosatt i Finland.

I denna lag avsett stöd för hemvård av barn och stöd för privat vård av barn förutsätter att barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare inte väljer en i 12 § 1—4 mom. i lagen om småbarnspedagogik avsedd eller en med 12 § 5 mom. i den lagen förenlig av kommunen anordnad plats inom småbarnspedagogiken och att barnet faktiskt är bosatt i Finland. *En över tre månader lång utlandsvistelse betraktas inte som faktisk bostättning i Finland.*

Rätt till vårdpenning och vårdtillägg enligt denna lag har man också för ett barn vars förälder eller vårdnadshavare har rätt att arbeta enligt 78 § 1 eller 2 mom. eller 78 § 3 mom. 1, 2, 5 eller 7 punkten i utlänningslagen (301/2004). Han eller hon ska dessutom ha i Finland giltigt arbets-, tjänste- eller annat anställningsförhållande och tillstånd att arbeta i Finland minst sex månader. Rätt till vårdpenning och vårdtillägg har man också för ett barn vars förälder eller vårdnadshavare har registrerats som arbetslös arbetssökande efter det att ett minst sex månader långt anställningsförhållande har upphört. Rätt till vårdpenning och vårdtillägg har man dessutom för ett barn vars förälder eller vårdnadshavare har rätt att arbeta i Finland mer än nio månader med stöd av lagen om villkor för inresa och vistelse för tredjelandsmedborgare inom

Stöd för hemvård betalas om det till familjen hör minst ett barn under tre år som är berättigat till stöd för hemvård. Om det hör ett adoptivbarn till familjen, betalas stöd för hemvård tills det har gått två år från det att den i 9 kap. 12 § i sjukförsäkringslagen (1224/2004) föreskrivna föräldrapenningsperioden började löpa, den första betalningsdagen medräknad. Stödet vid adoption enligt 39 § 1 punkten i adoptionslagen (22/2012) förutsätter att adoptionssökanden har beviljats ett i den punkten avsett tillstånd.

Gällande lydelse

ramen för företagsintern förflyttning av personal (908/2017), om inte den arbetstagare som är föremål för den företagsinterna förflyttningen ska om-fattas av ursprungslandets rätt enligt bilaterala avtal. Man har inte rätt till vårdpenning och vårdtillägg för ett barn vars förälders eller vårdnadshavares rätt att arbeta baserar sig på lagen om villkor för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för säsongsanställning (907/2017).

Situationer där barnet inte vistas i Finland men där man för barnets del, med stöd av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen, har rätt till vårdpenning och vårdtillägg enligt stödet för hemvård av barn i enlighet med denna lag jämföras med den situationen att barnet faktiskt är bosatt i Finland. Rätt till stöd för hemvård av barn föreligger dock endast, om barnet inte har fyllt tre år eller om det hör till samma familj som ett annat barn som är under tre år, som berättigar till vårdpenning och som vårdas på samma sätt.

Oberoende av 3 mom. har adoptivföräldrar rätt till stöd för hemvård av barn tills det har gått två år från början av den föräldrapenningsperiod som föreskrivs i 9 kap. 12 § i sjukförsäkringslagen (1224/2004) den första betalningsdagen medräknad. En adoptivförälders ovan nämnda rätt till stöd för hemvård av barn gäller emellertid inte en adoptionssökande som avses i 8 § 2 mom. i adoptionslagen (22/2012). Ett villkor för stödet vid adoption enligt 39 § 1 punkten i adoptionslagen är att adoptionssökanden har beviljats ett i nämnda lagrum avsett tillstånd. Enligt 44 § i adoptionslagen beviljas adoptionstillstånd av adoptionsnämnden på ansökan av adoptionssökanden.

Föreslagen lydelse

3 a §

Internationella fall

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Med att barnet faktiskt är bosatt i Finland jämför situationer där barnet inte vistas i Finland men där man för barnet med stöd av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen har rätt till vårdpenning och vårdtillägg som avses i denna lag inom ramen för stödet för hemvård av barn.

Rätt till vårdpenning och vårdtillägg enligt denna lag för ett barn föreligger också om barnets förälder eller vårdnadshavare har rätt att arbeta enligt 78 § 1 eller 2 mom. eller 78 § 3 mom. 1, 2, 5 eller 7 punkten i utlänningslagen (301/2004). Han eller hon ska dessutom ha ett i Finland giltigt arbets-, tjänste- eller annat anställningsförhållande och tillstånd att arbeta i Finland i minst sex månader. Rätt till vårdpenning och vårdtillägg för ett barn föreligger också om barnets förälder eller vårdnadshavare har registrerats som arbetslös arbetssökande efter det att ett minst sex månader långt anställningsförhållande har upphört.

Rätt till vårdpenning och vårdtillägg för ett barn föreligger också om barnets förälder eller vårdnadshavare

1) har tillstånd att arbeta i Finland i mer än nio månader med stöd av lagen om villkor för inresa och vistelse för tredjelandsmedborgare inom ramen för företagsintern förflyttning av personal (908/2017), om inte föräldern eller vårdnadshavaren ska omfattas av ursprungslandets rätt enligt bilaterala avtal, eller

2) har ett sådant tillstånd att arbeta i minst sex månader som beviljas forskare för vetenskaplig forskning med stöd av lagen om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse på grund av forskning, studier, praktik och volontärarbete (719/2018).

Rätt till vårdpenning och vårdtillägg för ett barn föreligger inte, om rätten för barnets förälder eller vårdnadshavare att arbeta grundar sig på lagen om villkor för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för säsongsanställning (907/2017).

4 §

Vårdpenning

4 §

Vårdpenning

RP 188/2018 rd

Gällande lydelse

Vårdpenning betalas för varje barn i familjen som berättigar till stöd enligt 3 §.

9 §

Finansiering

Kommunen betalar ersättning till Folkpensionsanstalten för de kostnader som för-
anleds av stöd som har betalats enligt denna lag, med undantag av kostnader för stöd som betalats enligt 3 § 2 och 3 mom., för vilka staten betalar ersättning till Folkpensionsanstalten.

Den ersättning för kostnaderna som staten ska betala enligt 1 mom. bestäms varje månad på grundval av de stöd som ska betalas till dem som är berättigade till stöd enligt 3 § 2 och 3 mom.

17 §

Utbetalning

Utbetalningen av stödet upphör när rätten till stöd enligt 3 § upphör eller de andra villkoren för stödet inte längre uppfylls.

Föreslagen lydelse

Vårdpenning betalas för varje barn i familjen som berättigar till stöd enligt 3 och 3 a §.

9 §

Finansiering

Kommunen betalar ersättning till Folkpensionsanstalten för de kostnader som för-
anleds av stöd som har betalats enligt denna lag, med undantag av kostnader för stöd som betalats enligt 3 a §, för vilka staten betalar ersättning till Folkpensionsanstalten.

Den ersättning för kostnaderna som staten ska betala enligt 1 mom. bestäms varje månad på grundval av de stöd som ska betalas till dem som är berättigade till stöd enligt 3 a §.

17 §

Utbetalning

Utbetalningen av stödet upphör när rätten till stöd enligt 3 eller 3 a § upphör eller de andra *förutsättningarna* för stödet inte längre uppfylls.

Denna lag träder i kraft den

20 .

13.

Lag

om ändring av 1 kap. 8 a § i lagen om utkomststöd för arbetslösa

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i lagen om utkomststöd för arbetslösa (1290/2002) 1 kap. 8 a § 1 mom., sådant det lyder i lag 1654/2015, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 kap.

Allmänna bestämmelser

Allmänna bestämmelser

8 a §

8 a §

Rätt till förmåner på basis av boende, Europeiska unionens lagstiftning eller överenskommelser som är bindande för Finland

Rätt till förmåner på basis av boende, Europeiska unionens lagstiftning eller överenskommelser som är bindande för Finland

Rätt till förmåner enligt denna lag har arbetslösa arbetssökande som är bosatta i Finland. Vem som bor i Finland avgörs enligt 3, 3 a, 4 och 10 § i lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993).

Rätt till förmåner enligt denna lag har arbetslösa arbetssökande som är bosatta i Finland. *En person betraktas som bosatt i Finland om han eller hon i enlighet med 5, 6 eller 10 § i lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (/) är bosatt i Finland.*

Denna lag träder i kraft den 20 .

14.

Lag

om ändring av 2 § i lagen om allmänt bostadsbidrag

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om allmänt bostadsbidrag (938/2014) 2 § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

2 §

Boende i Finland

Boende i Finland

Som en person som varaktigt hör till ett hushåll betraktas endast den som är bosatt i Finland. Tillämpningen av denna lag bestäms enligt lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993).

Som en person som varaktigt hör till ett hushåll betraktas endast den som är bosatt i Finland. *En person anses vara bosatt i Finland om han eller hon i enlighet med lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (/) är bosatt i Finland.*

Denna lag träder i kraft den 20 .

15.

Lag

om ändring av 10 b § i lagen om pension för lantbruksföretagare

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om pension för lantbruksföretagare (1280/2006) 10 b § 1 mom., sådant det
lyder i lag 146/2015, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

10 b §

10 b §

*Giltighet för stipendiats försäkring samt
avbrytande och upphörande av den*

*Giltighet för stipendiats försäkring samt
avbrytande och upphörande av den*

En försäkring som avses i 10 a § fortsätter att gälla oberoende av stipendiats bosättning och arbete i ett annat land än ett EU- eller EES-land eller ett land med vilket Finland har en överenskommelse om social trygghet, om den finska lagstiftningen om social trygghet fortfarande tillämpas på stipendiaten med stöd av lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993). Försäkringen fortsätter också att gälla trots stipendiats bosättning och arbete i ett EU- eller EES-land eller ett land med vilket Finland har en överenskommelse om social trygghet, om den finska lagstiftningen om social trygghet tillämpas på stipendiaten med stöd av bestämmelserna i EU:s grundförordning om social trygghet eller en överenskommelse om social trygghet.

En försäkring som avses i 10 a § fortsätter att gälla *högst fem år* oberoende av stipendiats bosättning och arbete i ett annat land än ett EU- eller EES-land eller ett land med vilket Finland har en överenskommelse om social trygghet, *om de övriga förutsättningar för tecknande av försäkring som föreskrivs i denna lag fortsättningsvis är uppfyllda*. Försäkringen fortsätter också att gälla trots stipendiats bosättning och arbete i ett EU- eller EES-land eller ett land med vilket Finland har en överenskommelse om social trygghet, om den finska lagstiftningen om social trygghet tillämpas på stipendiaten med stöd av bestämmelserna i EU:s grundförordning om social trygghet eller en överenskommelse om social trygghet.

Denna lag träder i kraft den

20